

HRVATSKI SABOR

KLASA: 021-12/14-09/78

URBROJ: 65-14-02

Zagreb, 8. prosinca 2014.

**ZASTUPNICAMA I ZASTUPNICIMA
HRVATSKOGA SABORA**

**PREDSJEDNICAMA I PREDSJEDNICIMA
RADNIH TIJELA**

Na temelju članka 33. stavka 1. podstavka 3. Poslovnika Hrvatskoga sabora u prilogu upućujem *Polugodišnju informaciju o financijskom stanju, stupnju ostvarenja stabilnosti cijena i provedbi monetarne politike*, koju je predsjedniku Hrvatskoga sabora, sukladno odredbi članka 62. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci ("Narodne novine", broj 75/08 i 54/13) dostavila Hrvatska narodna banka, aktom od 4. prosinca 2014. godine.

PREDSJEDNIK

Josip Lekić

HNB

GUVERNER

Trg hrvatskih velikana 3, 10002 Zagreb
tel.: 01 45 64 781, 45 64 555 / faks: 01 45 50 598, 46 10 551
www.hnb.hr

REPUBLIKA HRVATSKA
65 - HRVATSKI SABOR
ZAGREB, Trg Sv. Marka 6

Primljeno: 05-12-2014		
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
021-12/14-09/78	65	
Uredbeni broj:	Prij.	Vrij.
324-14-01	1	CD

Ur.broj:1353-020/04-12-14/BV

Zagreb, 4. prosinca 2014.

gosp. Josip Leko
predsjednik

Hrvatski sabor
Trg Sv. Marka 6 i 7
10 000 Zagreb

Poštovani gospodine Leko,

sukladno odredbi članka 62. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci (Narodne novine broj 75/2008 i 54/2013), u prilogu Vam dostavljam Polugodišnju informaciju o financijskom stanju, stupnju ostvarenja stabilnosti cijena i provedbi monetarne politike. Navedeno Vam dostavljam i u elektroničkom formatu.

Ukoliko su Vam potrebne bilo kakve dodatne informacije stojim Vam na raspolaganju.

S poštovanjem,

prof. dr. sc. Boris Vujčić
guverner

PRILOG

Na znanje:

- mr. Srđan Gjurković, predsjednik Odbora za financije i državni proračun

HRVATSKA NARODNA BANKA

Polugodišnja informacija

o financijskom stanju, stupnju ostvarenja
stabilnosti cijena i provedbi
monetarne politike

Zagreb, studeni 2014.

POLUGODIŠNJA INFORMACIJA 2014.

IZDAVAČ

HRVATSKA NARODNA BANKA
Direkcija za izdavačku djelatnost
Trg hrvatskih velikana 3
10002 Zagreb
Telefon centrale: 01/4564-555
Telefon: 01/4565-006
Telefaks: 01/4564-687

www.hnb.hr

Molimo korisnike ove publikacije da pri korištenju podataka obvezno navedu izvor.
Sve eventualno potrebne korekcije bit će unesene u web-verziju.

ISSN 1848-7505 (online)

HRVATSKA NARODNA BANKA

POLUGODIŠNJA INFORMACIJA

o financijskom stanju, stupnju ostvarenja
stabilnosti cijena i provedbi
monetarne politike

2014.

Sadržaj

1. Sažetak	1	10.2. Međunarodne pričuve HNB-a u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2014.	20
2. Kretanja u globalnom okružju	3	10.2.1. Ukupan promet HNB-a na deviznom tržištu u prvom polugodištu 2014.	21
2.1. Kretanja bruto domaćeg proizvoda izabranih gospodarstava	3	10.2.2. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva	21
2.2. Glavni hrvatski vanjskotrgovinski partneri	3	Valutna struktura međunarodnih pričuva	21
2.3. Kretanja referentnih kamatnih stopa	4	Rezultati i analiza upravljanja deviznim portfeljima HNB-a od 1. siječnja do 30. lipnja 2014.	22
2.4. Tečajevi i cjenovna kretanja	5		
3. Agregatna potražnja i ponuda	6	11. Poslovanje kreditnih institucija	24
3.1. Agregatna potražnja	6	11.1. Banke	24
3.2. Agregatna ponuda	8	11.1.1. Strukturalna obilježja	24
4. Tržište rada	9	11.1.2. Bilanca i izvanbilančne stavke	25
5. Inflacija	10	Imovina	25
6. Vanjska trgovina i konkurentnost	11	Obveze i kapital	27
7. Uvjeti financiranja i tokovi kapitala	13	Pokazatelji likvidnosti	28
7.1. Tokovi kapitala između Hrvatske i inozemstva	14	Valutna usklađenost imovine i obveza	29
8. Monetarna politika	16	Klasične izvanbilančne stavke	30
9. Javne financije	18	Derivatni financijski instrumenti	30
10. Upravljanje međunarodnim pričuvama	20	11.1.3. Zarada	31
10.1. Institucionalni i organizacijski okvir, načela upravljanja, rizici i načini upravljanja međunarodnim pričuvama	20	Račun dobiti i gubitka	31
10.1.1. Institucionalni i organizacijski okvir upravljanja međunarodnim pričuvama	20	Pokazatelji profitabilnosti	33
10.1.2. Načela upravljanja međunarodnim pričuvama i rizici u upravljanju međunarodnim pričuvama	20	11.1.4. Kreditni rizik	34
10.1.3. Način upravljanja međunarodnim pričuvama	20	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	34
		Kreditni	35
		11.1.5. Adekvatnost kapitala	39
		11.2. Stambene štedionice	41
		11.2.1. Bilanca	41
		11.2.2. Zarada	43
		11.2.3. Kreditni rizik	44
		11.2.4. Adekvatnost kapitala	44
		Kratice i znakovi	45

1. Sažetak

Gospodarska aktivnost u Hrvatskoj u prvom je polugodištu 2014. stagnirala, nakon ostvarenog pada u 2013. Pritom su jedino u izvozu ostvarena znatnija pozitivna kretanja, unatoč posustajanju rasta u zemljama glavnim trgovinskim partnerima. U uvjetima nastavka pada investicija i započetog smanjenja državne potrošnje, rast izvoza nije bio dostatan za pokretanje gospodarskog oporavka. Stoga je izostalo i znatnije poboljšanje kretanja na tržištu rada, a pad uvoznih cijena u segmentu prehrambenih sirovina je, zajedno sa slabom domaćom potražnjom, doveo do negativnih godišnjih stopa inflacije. U takvim je uvjetima Hrvatska narodna banka nastavila voditi ekspanzivnu monetarnu politiku podržavajući visoku likvidnost bankovnog sustava i potičući kreditiranje poduzeća otkupom obveznih blagajničkih zapisa od banaka. Istodobno je zadržana stabilnost tečaja domaće valute prema euru, što je, zbog visoke razine euroiziranosti, osnovni preduvjet financijske stabilnosti u zemlji. U uvjetima nužnosti provođenja daljnje fiskalne konsolidacije radi stabiliziranja javnih financija, dinamiziranje gospodarskog oporavka ograničuje niska konkurentnost gospodarstva, a njezino se poboljšanje ne može očekivati bez provođenja strukturnih reformi s ciljem jačanja poslovne i investicijske klime.

Realni BDP, nakon blagoga tromjesečnog rasta u prva tri mjeseca 2014. godine (0,2%), u drugom se tromjesečju ponovo smanjio (za 0,3%, prema sezonski prilagođenim podacima). Na godišnjoj razini realno smanjenje BDP-a bilo je znatno izrazitije (–0,6% u prvom i –0,8% u drugom tromjesečju) s obzirom na to da je u drugoj polovini prošle godine ostvaren pad gospodarske aktivnosti. Među sastavnicama agregatne potražnje najveći pad ostvarile su investicije te državna potrošnja. Nasuprot tome, u prvom polugodištu 2014. nastavljen je snažan rast izvoza započet sredinom prošle godine. Valja ipak napomenuti da je dio rasta izvoza posljedica promjena u evidentiranju uvozno-izvoznih transakcija u segmentu robe nakon ulaska Hrvatske u EU.

Zaustavljanje pada gospodarske aktivnosti u prvom polugodištu 2014. pratilo je slabljenje nepovoljnih kretanja na tržištu rada. Broj zaposlenih stabilizirao se na niskoj razini nakon snažnog pada ostvarenog u drugoj polovini 2013., a ni broj nezaposlenih nije se bitno mijenjao od kraja 2013. U skladu s tim, stopa nezaposlenosti zadržana je na povišenoj razini te je u drugom tromjesečju 2014. iznosila 16,6%. Unatoč izostanku rasta, nominalne i realne bruto i neto plaće u prvoj polovini 2014. godine blago su porasle.

Godišnja se inflacija od veljače 2014. zadržala na blago negativnim razinama. Padu inflacije u prvom polugodištu pridonio je pad cijena prehrane zahvaljujući boljim prinosima zbog ovogodišnje blaže zime i nižim uvoznim cijenama prehrambenih sirovina. Na blago smanjenje ukupne razine cijena djelovali su i pad cijena nafte na svjetskom tržištu, slaba domaća potražnja te povećanje konkurencije nakon ulaska Hrvatske u EU.

Višak na tekućem računu platne bilance, koji Hrvatska ostvaruje od početka prošle godine, u prvoj se polovini 2014. smanjio (prosjeck posljednjih četiriju tromjesečja). Tome su najviše pridonijele uplate države u proračun EU-a koje su bile veće od korištenja sredstava iz fondova EU-a, a negativan učinak na saldo tekućeg računa imali su i povećani rashodi na osnovi izravnih vlasničkih ulaganja zbog veće dobiti banaka i

poduzeća u stranom vlasništvu. S druge strane, snažan rast robnog izvoza pridonio je smanjenju manjka u razmjeni robe i usluga s inozemstvom. Kada je riječ o korištenju sredstava fondova EU-a, treba istaknuti da je ukupni saldo transakcija s EU-om bio pozitivan, s obzirom na to da se samo predujmovi iz europskih fondova koje je Ministarstvo financija isplatilo krajnjim korisnicima evidentiraju na tekućem računu, dok se dio primljenih predujmova koji nije alociran bilježi na financijskom računu.

Neto priljev kapitala iz inozemstva u prvih šest mjeseci 2014. bio je vrlo skroman, samo 0,5 mlrd. EUR, i uglavnom se odnosio na vlasnička ulaganja, dok se neto inozemna dužnička pozicija domaćih sektora poboljšala. U tome su prednjačile banke, koje su u prvoj polovini tekuće godine znatno povećale svoju inozemnu imovinu, smanjivši istodobno inozemni dug.

Usporedo s vođenjem ekspanzivne monetarne politike, središnja je banka nastavila s politikom održavanja stabilnosti tečaja kune prema euru. Ekspanzivna orijentacija monetarne politike omogućila je visoku likvidnost domaćega bankovnog sustava, pa su kreditne institucije tijekom prvih šest mjeseci 2014. prosječno raspolagale sa 7,7 mlrd. kuna viška likvidnosti, što je za 2,7 mlrd. kuna više od prosjeka za 2013. godinu.

Nastavak ekspanzivnog usmjerenja monetarne politike, koje se od kraja 2013. podržavalo otkupom obveznih blagajničkih zapisa od banaka na temelju porasta bankovnih plasmana poduzećima, potaknulo je dodatno blago poboljšanje uvjeta financiranja za domaća poduzeća u još uvijek povoljnom međunarodnom financijskom okružju, koje je prevladavalo tijekom prve polovine 2014. Kamatne stope na dugoročne kredite poduzećima nastavile su postupno padati, a kamatne stope na kratkoročne kredite zadržale su se na povoljnim razinama s kraja 2013. Međutim, slaba potražnja poduzeća za kreditima, niska razina poslovnog optimizma i pojačana nesklonost banaka riziku ograničavale su znatnije dinamiziranje kreditiranja. U takvim su uvjetima privatna poduzeća zabilježila blagi prirast kredita u prvih šest mjeseci 2014., dok su se ukupni plasmani poduzećima smanjili zbog razduživanja javnih poduzeća. Kod stanovništva se trend razduživanja nastavio već šestu godinu zaredom pod utjecajem nepovoljnih gospodarskih izgleda i uvjeta na tržištu rada te donekle povišenih kamatnih stopa na pojedine vrste potrošačkih i nenamjenskih kredita.

Slab priljev inozemnoga kapitala i smanjenje viška na tekućem računu platne bilance odrazili su se i na kretanje međunarodnih bruto pričuva, koje su se u prvih šest mjeseci 2014. smanjile za 0,6 mlrd. EUR. Smanjenje pričuva uglavnom je rezultat trošenja deviznog depozita države kod HNB-a. Na kraju lipnja bruto međunarodne pričuve iznosile su 12,3 mlrd. EUR, što je dostatno za pokriće 7,9 mjeseci uvoza robe i usluga. Za razliku od bruto pričuva, neto raspoložive pričuve (u koje nisu uključeni devizna obvezna pričuva, posebna prava vučenja kod MMF-a, sredstva Europske komisije, kao ni sredstva Ministarstva financija) u prvoj su polovini godine ostale gotovo nepromijenjene, iznosivši na kraju lipnja 10,5 mlrd. EUR. Bruto i neto međunarodne pričuve i nadalje znatno nadmašuju iznose najužih monetarnih agregata – primarnog novca (M0) i novčane mase (M1).

Sredstva međunarodnih pričuva HNB ulaže pretežito u američke i njemačke državne vrijednosnice, kao i u

vrijednosnice drugih razvijenih zemalja koje se smatraju sigurnijima, pri čemu se poglavito rukovodi načelima likvidnosti i sigurnosti. Neto eurskim portfeljem HNB-a u prvom polugodištu 2014. ostvaren je ukupan prihod od 54,8 mil. EUR, a dolarskim portfeljem 3,6 mil. USD. Bolji povrati u odnosu na isto razdoblje prošle godine ostvareni su zahvaljujući padu prinosa te porastu cijena njemačkih i američkih obveznica, kao i porastu cijena ostalih eurskih obveznica u koje se devizne pričuve ulažu. Pad prinosa posljedica je jačanja geopolitičkih rizika odnosno veće potražnje ulagača za sigurnijim ulaganjima poput američkoga i njemačkoga državnog duga, usporevanja globalnog rasta koje potiče očekivanja kako svjetske središnje banke neće žuriti s povećavanjem svojih referentnih stopa te poticajnih mjera Europske središnje banke, koja je tijekom prvog polugodišta 2014. snizila svoje ključne stope.

U uvjetima nastavka višegodišnjih nepovoljnih gospodarskih kretanja, poslovanje bankovnog sustava u prvoj polovini 2014. obilježilo je smanjivanje bilance banaka te daljnji rast poteškoća u naplati kredita. Udio neprihodonosnih kredita (skupine B i C) porastao je na 16,6% na kraju lipnja 2014., s 15,7%, koliko je iznosio na kraju 2013. Najveći učinak na pad kvalitete ukupnih kredita imali su krediti poduzećima, kod kojih je udio kredita skupina B i C dosegao 29,6%. Pod utjecajem ustrajne nesklonosti riziku, izostanka oporavka kreditne aktivnosti i problema u naplati potraživanja, banke su se u prvoj polovini 2014. nastavile razduživati kod domaćih i stranih financijskih institucija, posebice većinskih stranih vlasnika, a u promatranom je razdoblju izostao i rast domaćih depozita (uključujući i štednju stanovništva).

Prema privremenim nerevidiranim podacima, dobit banaka u prvom polugodištu 2014. iznosila je 1,6 mlrd. kuna, što je za četvrtinu više nego u istom razdoblju prethodne godine. Veća dobit rezultat je nižih troškova izvora financiranja, a posebice nižih kamatnih stopa na depozite stanovništva. I pokazatelji profitabilnosti imovine i kapitala zamjetljivo su se poboljšali u odnosu na 2013. godinu, kada su troškovi rezerviranja snažno opteretili dobit zbog novih pravila klasifikacije plasmana i provedbe ispitivanja kvalitete imovine europskih banaka od strane Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo (EBA).

Unatoč pogoršanju kvalitete kreditnog portfelja, rizici poslovanja banaka i nadalje su bili adekvatno pokriveni. Troškovi rezerviranja za rizične kredite porasli su u prvoj polovini 2014. zbog starenja neprihodonosnog portfelja i migracije plasmana prema lošijim rizičnim skupinama, ali i zbog primjene poštrenih pravila klasifikacije plasmana i formiranja ispravaka

vrijednosti. Poboljšana je i ročna usklađenost imovine i obveza, a i viškovi likvidnosti i nadalje su bili osjetno viši od minimalno propisanih. Rast dobiti i provedene dokapitalizacije osnažili su kapitaliziranost domaćega bankovnog sustava. To je postignuto zahvaljujući konzervativnom pristupu prethodnih godina, koji je osigurao visoku razinu i kvalitetu stavki kapitala, te ovogodišnjem donošenju mjera o zaštitnim slojevima kapitala. Na kraju lipnja 2014. sve su stope kapitala bile osjetno više od propisanih minimuma (stopa ukupnoga kapitala iznosila je 21,1%).

Na fiskalnom planu prvu polovinu 2014. godine obilježile su izmjene u poreznom i mirovinskom sustavu usmjerene na povećanje proračunskih prihoda. To se prije svega odnosi na prijenos dijela sredstava iz drugog u prvi stup mirovinskog osiguranja i povećanje stope obveznog zdravstvenog osiguranja s 13% na 15%. Međutim, pozitivni fiskalni učinci tih mjera ublaženi su zamjetljivo slabijim prihodima od PDV-a nego u istom razdoblju prošle godine. Istodobno su i rashodi bili malo manji nego u istom razdoblju prethodne godine, no to je uglavnom bilo posljedica odgode trošenja planiranih sredstava za sanaciju dugova zdravstva za drugi dio tekuće godine. Kao rezultat tih kretanja, neto zaduživanje konsolidirane opće države (metodologija GFS 2001, gotovinsko načelo) u prvih šest mjeseci 2014. bilo je za 4,4 mlrd. kuna manje nego u istom razdoblju prošle godine i iznosilo je 7,4 mlrd. kuna. Međutim, prema podacima Eurostata, koji su prikazani u skladu s novom metodologijom ESA 2010, neto zaduživanje opće države iznosilo je u prvih pola godine 12,8 mlrd. kuna. Veći iznos manjka u odnosu na podatke Ministarstva financija uvelike proizlazi iz činjenice da se prema metodologiji ESA 2010 prenesena sredstva iz drugog u prvi stup mirovinskog osiguranja u trenutku prijensa ne knjiže pod prihode proračuna, već su bilježena u sklopu financijskih računa opće države.

Država je nedostajuća sredstva za financiranje proračuna osigurala zaduživanjem u zemlji i inozemstvu. Pritom su uvjeti zaduživanja države u prvoj polovini 2014. bili relativno povoljni zahvaljujući niskim kamatnim stopama na međunarodnim financijskim tržištima, kao i visokoj likvidnosti na domaćem tržištu, čemu je pogodovala ekspanzivna monetarna politika HNB-a. Država je iskoristila povoljne uvjete izdajući dvije domaće obveznice u iznosu od 650 mil. EUR i 500 mil. EUR, kao i jednu euroobveznicu u svibnju ove godine u iznosu od 1,25 mlrd. EUR. Time je, međutim, nastavljen trend snažnog rasta javnog duga (metodologija ESA 2010), koji je na kraju lipnja 2014. iznosio 252,8 mlrd. kuna ili 77,0% BDP-a.

2. Kretanja u globalnom okružju

Rast svjetskoga gospodarstva u prvom je polugodištu 2014. bio neujednačen, pri čemu su povoljna kretanja zabilježena u SAD-u, zemljama u razvoju i zemljama s tržištima u nastajanju. Gospodarstvo eurozone stagniralo je, a zamjetljivo usporavanje realnoga rasta ostvarila je Rusija. Kina i Indija imale su visoke stope gospodarskog rasta, no trend usporavanja ipak je bio primjetljiv. Tečaj američkoga dolara blago je ojačao prema euru u odnosu na kraj prošle godine. Zabilježen je rast cijena hrane, dok se prosječna cijena nafte zadržala na prošlogodišnjoj razini.

2.1. Kretanja bruto domaćeg proizvoda izabranih gospodarstava

Nakon slabih realnih ostvarenja u SAD-u u prvom tromjesečju 2014., uzrokovanih iznimno hladnom zimom, zdravstvenom potrošnjom slabijom od očekivane i smanjenjem zaliha, drugo tromjesečje obilježio je snažan rast poduprt rastom osobne potrošnje, izvoza, investicija i zaliha. Unatoč privremenom padu gospodarske aktivnosti u prvom tromjesečju, uvoz je ostao relativno stabilan tijekom prvog polugodišta. Rastu je pridonijela politika niskih kamatnih stopa Feda uz istodobno zadržavanje inflacije na ciljanoj razini. Pokazatelji tržišta rada znatno su se poboljšali, kao rezultat smanjivanja stope nezaposlenosti i rasta broja zaposlenih.

U eurozoni je, nakon blagog rasta u prvom tromjesečju, zabilježena stagnacija gospodarske aktivnosti u drugom tromjesečju zbog pada investicija i zaliha, koji nije mogao nadomjestiti blagi rast osobne potrošnje. Promatra li se prema zemljama, negativan doprinos rastu u drugom tromjesečju dao je realan pad BDP-a Njemačke i Italije, dok su pozitivan doprinos dala gospodarstva Nizozemske, Španjolske i Portugala. Prinosi na državne obveznice rubnih zemalja članica kontinuirano su se smanjivali u prvoj polovini 2014., čemu je pridonio pojačani priljev kapitala iz zemalja s tržištima u nastajanju. Ipak, u većini tih zemalja smanjenje premija za rizik nije se odrazilo na

dinamiziranje plasmana usmjerenih privatnom sektoru. Takva kretanja rezultat su i nadalje izraženog procesa restrukturiranja bilanci banaka, niske razine povjerenja u financijski sustav te i nadalje visoke razine kreditnog rizika u gospodarstvu. U uvjetima izrazito ekspanzivno orijentirane monetarne politike ESB-a domaća potražnja je i nadalje bila ograničena visokom nezaposlenošću i dugom privatnog sektora.

Gospodarstva s tržištima u nastajanju nastavila su ostvarivati visoke stope gospodarskog rasta, no bio je zamjetljiv trend njihova usporavanja. Ostvarenja kineskoga gospodarstva u prvom i drugom tromjesečju bila su povoljna: iako upućuju na to da bi na godišnjoj razini planirani rast mogao biti ostvaren, taj bi rast ipak bio niži od stopa ostvarivanih u recentnoj ekonomskoj povijesti Kine. U prvom polugodištu gospodarski rast Indije se ubrzao, no nakon parlamentarnih izbora u travnju zemlja se suočila s problemom visoke inflacije. Kako bi dovela inflaciju u ciljani raspon i smanjila kolebljivost cijena hrane, indijska vlada ograničila je izvoz određenih kategorija prehrambenih proizvoda.

U Rusiji je u prvom polugodištu 2014. ostvareno zamjetljivo usporavanje gospodarskog rasta. Pooštavanje sukoba u Ukrajini rezultiralo je sankcijama koje su Rusiji nametnuli SAD i EU, što se negativno odrazilo na povjerenje investitora i tokove kapitala. Prema preliminarnim podacima ruske središnje banke u prvom je polugodištu 2014. neto odljev kapitala na financijskom i kapitalnom računu platne bilance iznosio 75 mlrd. USD, što je nepovoljno utjecalo na tečaj ruskog rublja. Od početka godine zamjetljivo je povećanje stope inflacije potaknuto rastom cijena hrane.

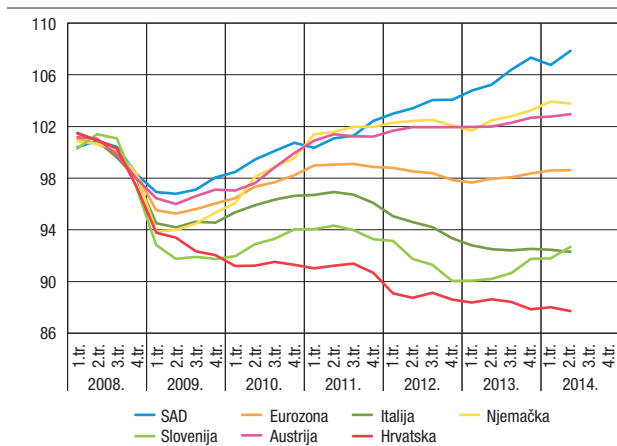
Japansko je gospodarstvo nakon dobrih ostvarenja u prvom tromjesečju obilježio realan pad u drugom tromjesečju zbog travanjskog povećanja poreza na dodanu vrijednost. U skladu s tim, stopa inflacije u svibnju zamjetljivo je porasla.

2.2. Glavni hrvatski vanjskotrgovinski partneri

Među glavnim hrvatskim vanjskotrgovinskim partnerima iz eurozone Slovenija, Njemačka i Austrija u prvom su polugodištu ostvarile gospodarski rast, dok se gospodarska aktivnost smanjila u Srbiji, Bosni i Hercegovini te Italiji. Usporavanje gospodarskog rasta bilo je izrazitije u drugom tromjesečju, pri čemu se može izdvojiti neočekivani pad gospodarske aktivnosti u Njemačkoj. Takvim kretanjima djelomično su pridonijele nepovoljne vremenske prilike, posebno izražene u Srbiji te Bosni i Hercegovini. Negativna kretanja kod vanjskotrgovinskih partnera odrazila su se i na realna kretanja u Hrvatskoj u drugom tromjesečju.

Njemačko su gospodarstvo u prvom polugodištu karakterizirala pozitivna ostvarenja, iako je rast u prvom tromjesečju bio djelomično poništen smanjenjem gospodarske aktivnosti u drugom u odnosu na prethodno tromjesečje. Realan pad gospodarske aktivnosti uzrokovali su pogoršanje neto izvoza i smanjenje investicija, dok su pozitivan doprinos promjeni BDP-a dale osobna i državna potrošnja. Smanjena investicijska aktivnost u drugom tromjesečju može se pripisati jednokratnim učincima blage zime, odnosno malo izrazitijoj investicijskoj aktivnosti u prva tri mjeseca. Padu gospodarske aktivnosti

Slika 1. Bruto domaći proizvod izabranih gospodarstava
desezonirani podaci, stalne cijene, 2008. = 100

Izvori: Eurostat; HNB

njemačkoga gospodarstva negativno je pridonijelo i usporavanje rasta glavnih vanjskotrgovinskih partnera i geopolitički rizici povezani sa sukobom u Ukrajini.

Gospodarstvo Austrije u prvom je polugodištu ostvarilo minimalan rast realne gospodarske aktivnosti, pri čemu se pozitivnim doprinosom ističu potrošnja države i osobna potrošnja, dok su investicije smanjene. Rastu osobne potrošnje pridonijeli su stabilni pokazatelji na tržištu rada i stopa nezaposlenosti koja je među najnižima u eurozoni. Doprinos neto izvoza rastu u drugom je tromjesečju bio neutralan, pri čemu su se povećali izvoz i uvoz robe i usluga.

Na stagnaciju talijanskoga gospodarstva u prvom tromjesečju negativno je djelovalo smanjenje investicijske aktivnosti zbog pada proizvodnje energije i slabosti građevinskog sektora. U drugom tromjesečju nastavljena su negativna kretanja obilježena padom investicija već drugo tromjesečje zaredom, dok je domaća potrošnja i nadalje prigušena te pod utjecajem negativnih kretanja na tržištu rada. Kreditna aktivnost banaka pokazuje znakove oporavka, ali nedovoljne za jači rast domaće potrošnje. Unatoč i nadalje relativno nepovoljnim makroekonomskim prilikama, prinosi na državne obveznice nastavili su se smanjivati tijekom prvih šest mjeseci 2014. godine.

Slovensko je gospodarstvo nakon solidnog rasta u 2013. nastavilo rasti i u prvom polugodištu 2014. Iako je u prvom tromjesečju zabilježena stagnacija, u drugom je ostvaren rast. Prema sastavnicama agregatne potražnje najveći doprinos gospodarskom rastu u prvom polugodištu dao je izvoz, a vidljivi su i pozitivni pomaci kod domaće potrošnje, koja raste već treće tromjesečje zaredom. Oporavak domaće potrošnje omogućili su malo povoljni uvjeti na tržištu rada uz rastuću zaposlenost i nadnice. Investicije u lokalnu infrastrukturu zadržane su na relativno visokoj razini, iako je njihov učinak vrlo vjerojatno privremenoga karaktera. S druge strane, ulaganja u strojeve i opremu smanjena su. Pad cijena sirovina na svjetskom tržištu odrazio se i na stopu inflacije, koja se u prvih šest mjeseci zadržavala na razini prosjeka zemalja eurozone.

Srbija je, prema prvim procjenama, ostvarila pad realne gospodarske aktivnosti u drugom tromjesečju nakon stagnacije u prvom tromjesečju. Na pad gospodarske aktivnosti u prvom polugodištu negativno su utjecali učinci šteta od snažnih poplava u svibnju, koji su najviše pogodili industrijsku proizvodnju i sektor poljoprivrede. Promatrano s rashodne strane, smanjene su finalna potrošnja i privatne investicije, a veći pad gospodarske aktivnosti ublažen je pozitivnim doprinosom državnih investicija i neto izvoza. Slab priljev inozemnih izravnih ulaganja i povećana potražnja domaćih poduzeća za devizama utjecali su na nominalno slabljenje tečaja srpskog dinara u odnosu na euro, dok su niski inflatorni pritisci bili rezultat pada cijena hrane i slabe domaće potražnje.

Bosna i Hercegovina imala je pad realne gospodarske aktivnosti u prvoj polovini 2014. godine u odnosu na kraj prošle godine. U prvom tromjesečju gospodarstvo je stagniralo, pri čemu su najviše stope rasta u odnosu na prethodno tromjesečje ostvarene u uslužnim djelatnostima i građevinarstvu. Kao i Srbija, zemlja je bila izložena znatnim štetama od poplava u svibnju, što je rezultiralo ostrim padom industrijske proizvodnje u spomenutom mjesecu. Posljedično, smanjena je realna gospodarska aktivnost u drugom tromjesečju. Promatrano prema djelatnostima, najveće smanjenje gospodarske aktivnosti zabilježeno je u djelatnosti vađenja ruda i kamena. Misija MMF-a je nakon revizije *stand-by* aranžmana krajem lipnja zaključila kako se program dobro provodi, iako ima prostora za dodatno

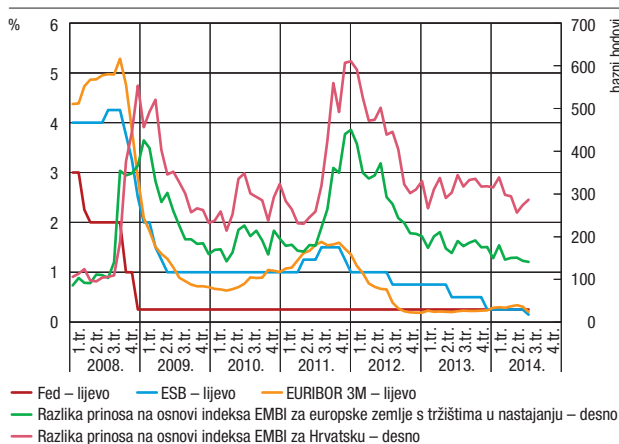
fiskalno popuštanje kako bi se neutralizirali gubici prihoda i daljnji pad gospodarske aktivnosti. Na tržištu proizvoda bila su prisutna deflacijska kretanja u prvih šest mjeseci, ponajviše zbog smanjenja cijena prehrambenih proizvoda.

2.3. Kretanja referentnih kamatnih stopa

Nastavak provođenja ekspanzivno orijentirane monetarne politike i poboljšanje uvjeta na financijskim tržištima pridonijeli su zadržavanju eurskih referentnih kamatnih stopa početkom 2014. na niskim razinama. U takvim se uvjetima tromjesečni EURIBOR tijekom prvih šest mjeseci kretao oko razine od 0,3%, a krajem lipnja spustio se na razinu zabilježenu godinu dana prije. ESB je kao odgovor na snažno usporavanje inflacije na sastanku početkom lipnja odlučio sniziti kamatnu stopu na glavne operacije refinanciranja za 10 baznih bodova, s 0,25% na 0,15%, a za isti iznos snižena je i kamatna stopa na depozite te je ona postala negativna prvi put u povijesti Eurosustava (-0,10%). Također su najavljene dodatne mjere monetarnog popuštanja koje bi trebale poboljšati funkcioniranje monetarnoga transmisijuskog mehanizma, poput ciljanih operacija dugoročnog refinanciranja i priprema za program izravne kupnje vrijednosnih papira pokrivenih imovinom. U SAD-u je u prvih šest mjeseci nastavljena politika niskih kamatnih stopa uz inflaciju oko 2% i nezaposlenost koja se u travnju spustila ispod 6,5%, a koju je Fed ranije odredio kao ciljanu razinu nakon koje će početi razmatrati povećanje kratkoročnih kamatnih stopa. Unatoč povoljnim kretanjima na tržištu rada Fed nije mijenjao raspon ključnih kamatnih stopa. U skladu s najavama, Fed je nastavio s mjesečnim programom otkupa agencijskih hipotekarnih obveznica i dugoročnih državnih vrijednosnih papira u smanjenom obujmu.

Uvjeti financiranja za europske zemlje s tržištima u nastajanju tijekom prve polovine 2014. godine uglavnom su se poboljšali u skladu s daljnjim smanjenjem globalne nesklonosti riziku. Takva kretanja pozitivno su se odrazila i na trošak zaduživanja Hrvatske, pa se tijekom prvih šest mjeseci razlika prinosa na državnu obveznicu snizila za više od 50 baznih bodova. Krajem lipnja razlika prinosa naglo je porasla, ali se i nadalje nalazi na nižim razinama u usporedbi s početkom godine. Prema visini

Slika 2. Referentne kamatne stope i prosječna razlika prinosa na obveznice europskih zemalja s tržištima u nastajanju kraj razdoblja

tog pokazatelja Hrvatska još znatno negativno odstupa od svih ostalih zemalja Srednje i Istočne Europe.

2.4. Tečajevi i cjenovna kretanja

U razdoblju od početka siječnja do kraja travnja 2014. američki dolar oslabio je prema euru, što je povezano s naznakama oporavka u gospodarstvu eurozone te objavama relativno nepovoljnih rezultata o gospodarskim kretanjima u SAD-u početkom godine. Američki je Fed najavio da planira nastaviti s primjenom politike niskih kamatnih stopa i u sljedećih nekoliko tromjesečja, što je također pridonijelo deprecijaciji američkog dolara. Međutim, u svibnju je američki dolar ojačao u odnosu na euro, kada je postalo izgledno da će ESB na sastanku u lipnju poduzeti dodatne mjere monetarne ekspanzije kao odgovor na sve veće deflacijske pritiske u eurozoni. Daljnje jačanje dolara u odnosu na euro nastavljeno je u skladu s najavama o oporavku američkoga gospodarstva u drugom tromjesečju i monetarnim popuštanjem ESB-a početkom lipnja. Nominalni tečaj švicarskog franka u odnosu na euro bio je relativno stabilan tijekom prvog polugodišta 2014. i kretao se u uskom rasponu oko prosječne vrijednosti od 1,22 EUR/CHF, vrlo blizu administrativno utvrđene donje granice od 1,20 EUR/CHF. Potporu snažnom tečaju švicarskog franka daje pojačani priljev deviza koji je povezan s previranjima u pojedinim zemljama s tržištima u nastajanju i posljedičnim odljevom kapitala iz tih zemalja u sigurna odredišta.

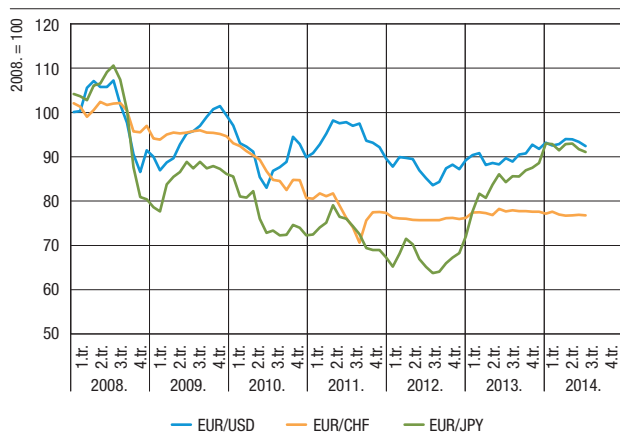
U zemljama članicama eurozone inflacija se naglo usporila,

pa je tako harmonizirana godišnja stopa inflacije u lipnju 2014. iznosila samo 0,5%, pri čemu su negativnu stopu na godišnjoj razini u spomenutom mjesecu imale Bugarska, Grčka, Portugal, Slovačka i Mađarska. Smanjenje stope inflacije povezano je s padom cijena sirovina na svjetskom tržištu, ali su takvim kretanjima pridonijeli i domaći činitelji, ponajviše prigušeni pritisci s troškovne strane, i to zbog još uvijek vrlo visoke nezaposlenosti.

Prosječna cijena barela sirove nafte tipa Brent bila je relativno stabilna te je u drugom tromjesečju 2014. iznosila 109,8 USD, u odnosu na 107,9 USD u prvom tromjesečju. Zbog povećavanja nesigurnosti u Iraku cijena barela sirove nafte na kratko je dosegla razinu od 115 USD za barel nafte u lipnju, a krajem mjeseca stabilizirala se sa smirivanjem geopolitičke situacije na sjeveru zemlje. Među činiteljima koji su pridonijeli stabilnosti cijena nafte velike su zalihe nafte u SAD-u, zbog čega je to gospodarstvo bilo manje osjetljivo na kolebanja u ponudi tog energenta na svjetskom tržištu.

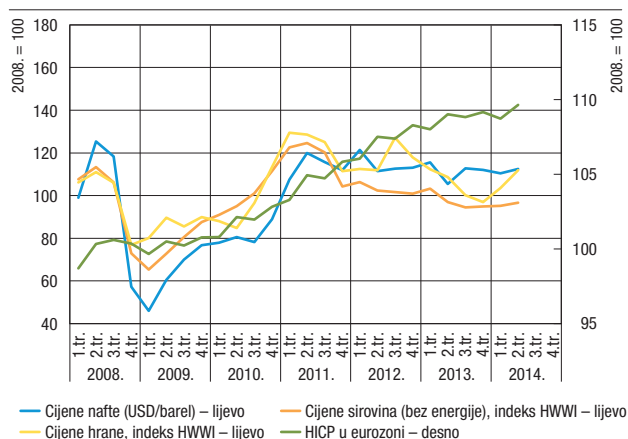
Indeks cijena sirovina HWWI (bez energije, u američkim dolarima) povećao se tijekom prva četiri mjeseca 2014. zbog rasta cijena prehrambenih proizvoda. U idućim mjesecima cijene prehrambenih proizvoda snižene su, ponajprije zbog pada cijena žitarica, pa se indeks cijena sirovina HWWI (bez energije, u američkim dolarima) u lipnju vratio na razinu ostvarenu početkom godine. Tome su najviše pridonijeli povoljni vremenski uvjeti i iznimno dobra žetva. Pritom je smanjenje cijene željezne rude i ugljena povezano s tržišnim očekivanjima o slabljenju globalne potražnje za ovom sirovinom zbog znakova usporavanja gospodarskog rasta u Kini.

Slika 3. Kretanje tečaja pojedinih valuta

Napomena: Rast indeksa označuje deprecijaciju pojedinih valuta prema euru.
Izvor: Eurostat

Slika 4. Cijene

Izvori: Eurostat; Bloomberg; HWWI

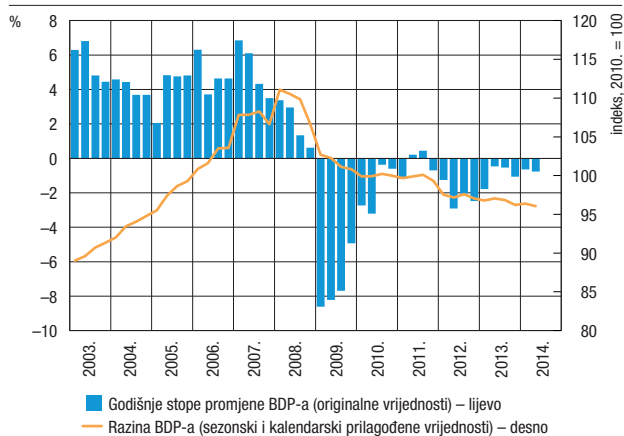
3. Agregatna potražnja i ponuda

Nakon pada u 2013. godini realna se gospodarska aktivnost u prva dva tromjesečja 2014. zadržala na razini s kraja prošle godine. U prvom tromjesečju sezonski prilagođen realni BDP blago je porastao u odnosu na prethodno tromjesečje (0,2%) potaknut rastom izvoza robe, ali i osobne potrošnje.¹ Drugo tromjesečje obilježilo je smanjenje realne gospodarske aktivnosti (-0,3%), zbog smanjenja svih sastavnica domaće i inozemne potražnje. Pritom je pad realnog izvoza robe i usluga bio odraz usporavanja rasta u glavnim vanjskotrgovinskim partnerima Hrvatske. Na godišnjoj razini smanjenje gospodarske aktivnosti bilo je izrazitije, pri čemu je ostvaren realan pad od 0,6% u prvom i 0,8% u drugom tromjesečju.

3.1. Agregatna potražnja

Izvoz robe i usluga u prvom se tromjesečju povećao za 1,4% u odnosu na prethodno tromjesečje, što je rezultat snažnog porasta realnog izvoza robe, dok se realni izvoz usluga smanjio. U tekućim cijenama porasla je vrijednost svih kategorija izvoza, osim kapitalnih proizvoda i energije, čiji se izvoz smanjio. U drugom se tromjesečju realni izvoz robe i usluga blago smanjio u odnosu na prva tri mjeseca tekuće godine (-0,4%), dok je na godišnjoj razini zabilježeno snažno povećanje realnog izvoza. Podaci iz platne bilance pokazuju blagi rast nominalnog izvoza usluga u usporedbi s istim razdobljem prošle godine, što je u skladu s povoljnim kretanjima broja noćenja stranih turista u drugom tromjesečju. Prema podacima o robnoj razmjeni došlo je do porasta nominalnog izvoza robe uz snažan rast izvoza nafte i naftnih derivata. Pri tumačenju pozitivnih godišnjih ostvarenja robne razmjene treba biti oprezan, s obzirom na značajnu ovogodišnju srpanjsku reviziju objavljenih podataka za 2013. i 2014. godinu, kojoj je pridonio i povećan broj pogrešno evidentiranih transakcija nakon pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji.

Slika 5. Bruto domaći proizvod
realne vrijednosti

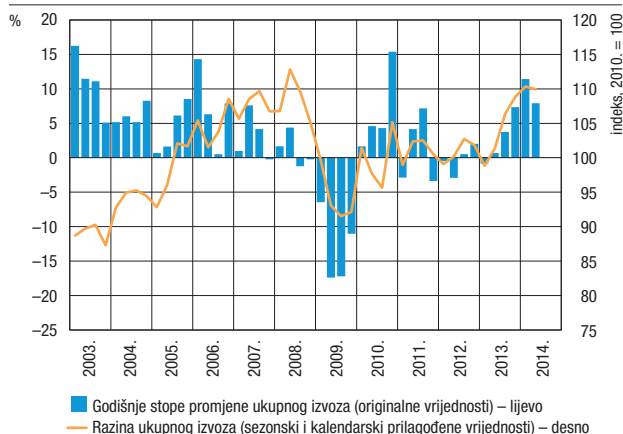

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Tijekom prvih šest mjeseci osobna potrošnja zadržala se na razini dostignutoj krajem 2013. godine. U prva tri mjeseca tekuće godine osobna je potrošnja porasla (0,7% u odnosu na prethodno tromjesečje), dok se u drugom tromjesečju blago smanjila (-0,2%). Nepovoljan utjecaj na osobnu potrošnju imali su nastavak pada kupovne moći stanovništva zbog smanjenja realnoga raspoloživog dohotka i nastavak razduživanja stanovništva. Indeks potrošačkog optimizma tijekom prve polovine 2014. i nadalje je stagnirao na razini malo nižoj od dugoročnog prosjeka.

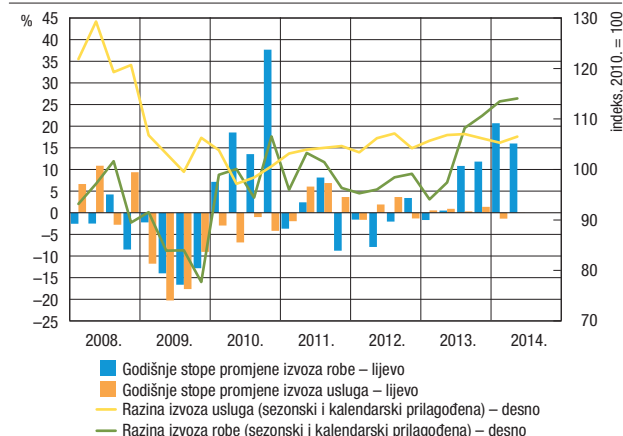
Investicijska se aktivnost u prvom tromjesečju smanjila za 0,8%. Pritom je ostvaren pad investicija opće države i rast ulaganja privatnog sektora. Na kontrakciju investicijske aktivnosti opće države u prvom tromjesečju upućuju rashodi države

Slika 6. Izvoz robe i usluga
realne vrijednosti

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

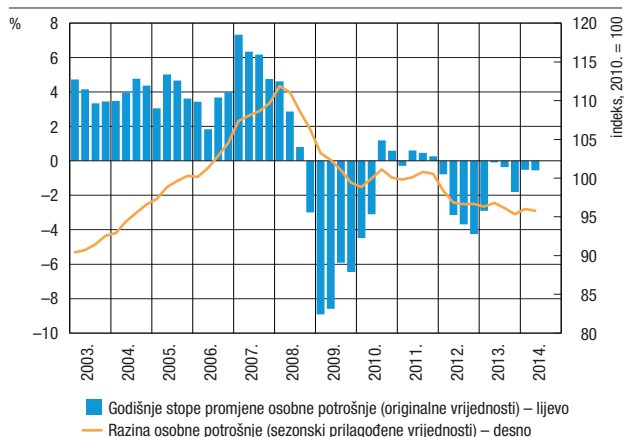
Slika 7. Realni izvoz robe i usluga

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

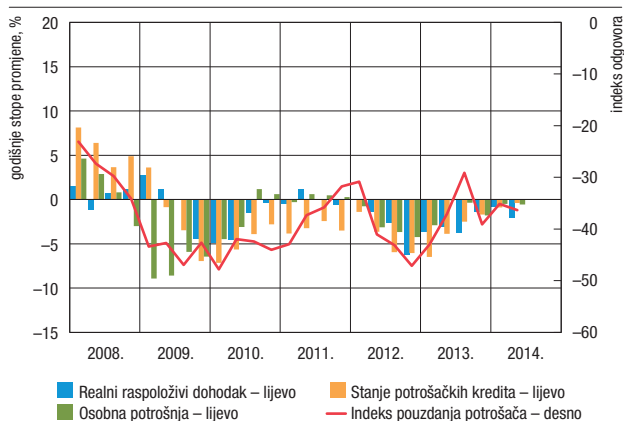
¹ Sezonski prilagođeni podaci o tromjesečnim stopama rasta zasnovani su na novoj metodologiji obračuna BDP-a ESA 2010.

Slika 8. Osobna potrošnja
realne vrijednosti

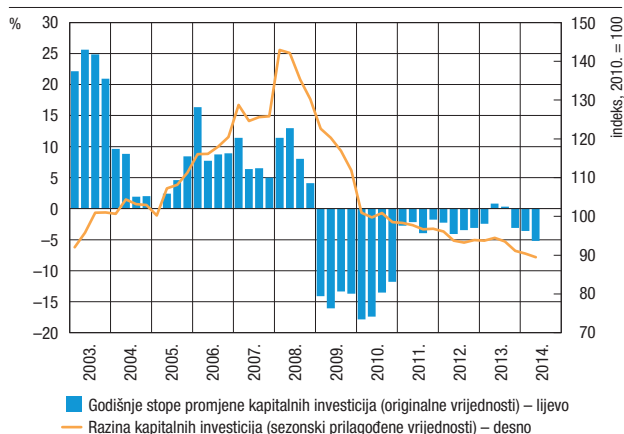
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 9. Odrednice osobne potrošnje

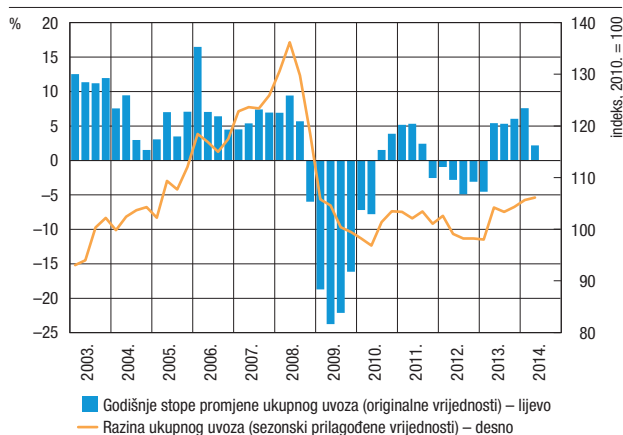
Napomena: Vrijednosti indeksa pouzdanja potrošača izračunate su kao prosjeci mjesečnih podataka.
Izvori: DZS; Ipsos Puls; HNB

Slika 10. Bruto investicije u fiksni kapital
realne vrijednosti

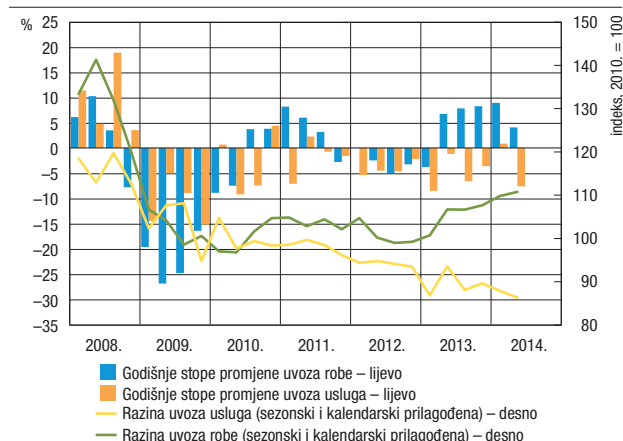
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 11. Uvoz robe i usluga
realne vrijednosti

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 12. Realni uvoz robe i usluga

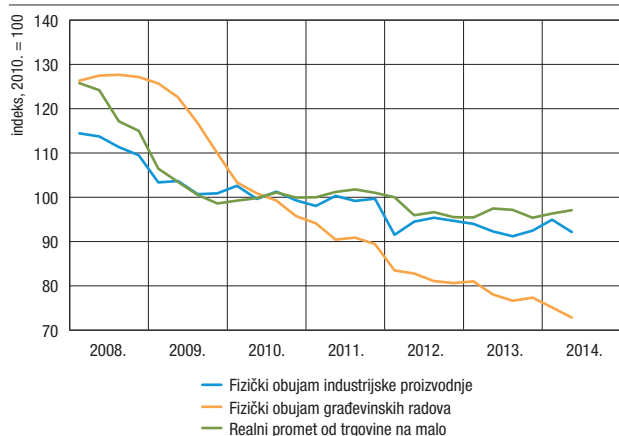
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

za investicije i pad radova na ostalim građevinama. S druge strane, na jačanje investicija privatnog sektora upućuje porast uvoza kapitalnih proizvoda i porast radova na zgradama. U drugom tromjesečju nastavljen je pad investicija u fiksni kapital (-1,0%), što je četvrto uzastopno tromjesečje zamjetljivog smanjenja ove sastavnice agregatne potražnje. Pad kapitalnih investicija djelomice je odraz daljnjeg smanjivanja fizičkog obujma građevinskih radova (-3,0%). Također, poduzeća su smanjila ulaganja u strojeve i opremu, sudeći prema smanjenju fizičkog obujma proizvodnje kapitalnih proizvoda i smanjenju uvoza kapitalnih proizvoda.

U prvom tromjesečju 2014. državna potrošnja smanjila se za 1,4%, a pad je nastavljen i u drugom tromjesečju (0,9%). Pad državne potrošnje u prvoj polovini godine odraz je smanjenja korištenja dobara i usluga države, a čini se i pada broja zaposlenih u javnim i državnim službama, na što upućuje zamjetljivo smanjenje broja zaposlenih osoba u djelatnostima javne uprave, obrazovanja i zdravstva.

Realni uvoz robe i usluga povećao se za 1,3% u prvom tromjesečju, što je odraz porasta osobne potrošnje i izvoza

Slika 13. Kratkoročni pokazatelji gospodarske aktivnosti
sezonski i kalendarski prilagođeno

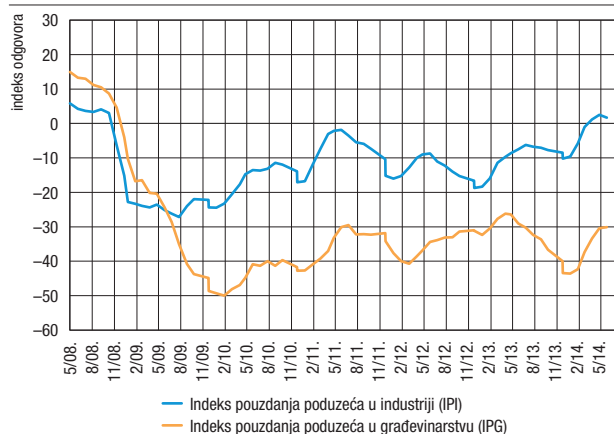
Napomena: Tromjesečni podaci izračunati su kao prosjek mjesečnih podataka.
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

robe. Prema podacima o robnoj razmjeni snažno se povećao uvoz netrajnih proizvoda za široku potrošnju, intermedijarnih proizvoda i kapitalnih proizvoda, dok se uvoz energije znatno smanjio u odnosu na prethodno tromjesečje. Unatoč smanjenju svih sastavnica domaće i inozemne potražnje, u drugom je tromjesečju zabilježen blagi rast uvoza robe i usluga (0,5%) u usporedbi s prethodnim tromjesečjem. Ovakva kretanja uglavnom su rezultat rasta uvoza robe, dok je uvoz usluga smanjen. Promatra li se prema glavnim industrijskim grupacijama, u drugom je tromjesečju ostvaren zamjetljiv rast uvoza energije i trajnih proizvoda za široku potrošnju.

3.2. Agregatna ponuda

Realna bruto dodana vrijednost u prva je tri mjeseca stagnirala u odnosu na prethodno tromjesečje. Pritom je zabilježen

Slika 14. Pokazatelji poslovnog optimizma
tročlani pomični prosjeci mjesečnih podataka

Izvor: Ipsos Puls

pad gospodarske aktivnosti u građevinarstvu, poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu te u djelatnostima informacija i komunikacija. U ostalim djelatnostima NKD-a zabilježen je rast gospodarske aktivnosti, pri čemu se pozitivnim doprinosom rastu izdvaja prerađivačka industrija.

U drugom tromjesečju realna bruto dodana vrijednost smanjila se za 0,3%. U građevinarstvu je nastavljen trend smanjivanja gospodarske aktivnosti, dok se padom još izdvajaju poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo te prerađivačka industrija. Pritom je jedino u djelatnosti trgovine na veliko i malo ostvaren rast realne bruto dodane vrijednosti. Što se tiče pokazatelja poslovnog optimizma, malo su povoljnija očekivanja poduzeća u industriji i građevinarstvu u odnosu na kraj prošle godine. Godišnji pad bruto dodane vrijednosti bio je pritom vidljivo blaži u odnosu na smanjenje bruto domaćeg proizvoda, na čiju je nepovoljnu dinamiku dodatno utjecao pad indirektnih poreza.

4. Tržište rada

Kretanja na tržištu rada stabilizirala su se u prvih šest mjeseci 2014. godine, nakon iznimno nepovoljnih kretanja koja su obilježila kraj 2013. godine. Ipak, na godišnjoj razini broj zaposlenih prosječno se smanjio za 2,5% u odnosu na prosjek prve polovine 2013. godine, čemu su negativno pridonijeli svi sektori. Promatra li se kretanje zaposlenosti u prvih šest mjeseci po djelatnostima, broj zaposlenih povećao se u uslužnim djelatnostima, odnosno u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, dok je u djelatnosti industrije te prijevozu i skladištenju ostvarena stagnacija. U ostalim djelatnostima zabilježen je znatan pad.

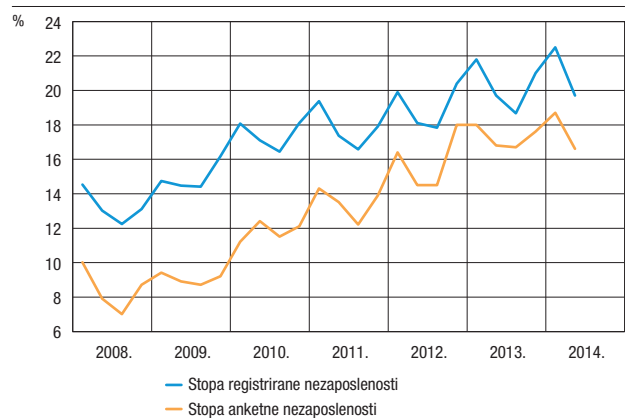
Broj nezaposlenih osoba smanjio se za 1,6% tijekom prvih šest mjeseci 2014. godine u odnosu na kraj 2013. godine. Unatoč poboljšanju, broj nezaposlenih zadržao se na visokoj razini (oko 345 tisuća). Prosječna stopa nezaposlenosti prema administrativnim izvorima iznosila je 20,4% u prvoj polovini godine, a u lipnju se smanjila na 19,8%. Pad broja nezaposlenih osoba odražava porast broja osoba brisanih iz evidencije zbog nepridržavanja zakonskih odredbi te niže priljeve u evidenciju HZZ-a. Međunarodno usporediva stopa nezaposlenosti prema podacima iz Ankete o radnoj snazi u prva tri mjeseca iznosila je 17,4% te se u drugom tromjesečju smanjila na 16,6%.

Nominalne bruto i neto plaće porasle su (0,3% odnosno 0,3%) u prvoj polovini godine, a realne su plaće porasle još više (0,3% odnosno 0,8%) u istom razdoblju, zbog smanjenja razine cijena.

Nominalni jedinični trošak rada stagnirao je tijekom prve

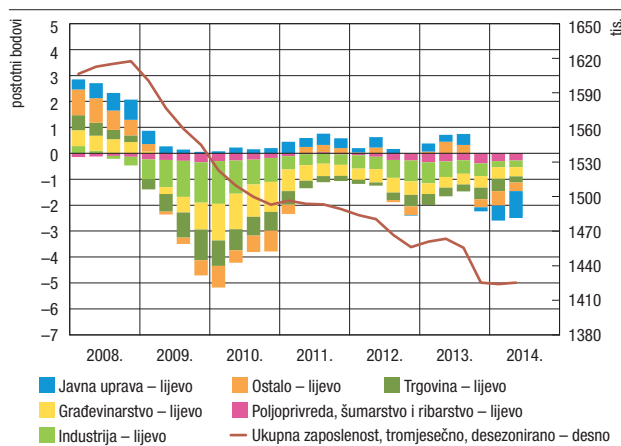
polovine 2014. godine, s obzirom na to da je jednokratni porast jediničnog troška rada rezultirao povećanjem doprinosa za zdravstveno osiguranje s 13% na 15% od travnja 2014. Realni jedinični trošak rada blago se povećao također zbog smanjenja razine cijena.

Slika 16. Stope nezaposlenosti i aktivnosti

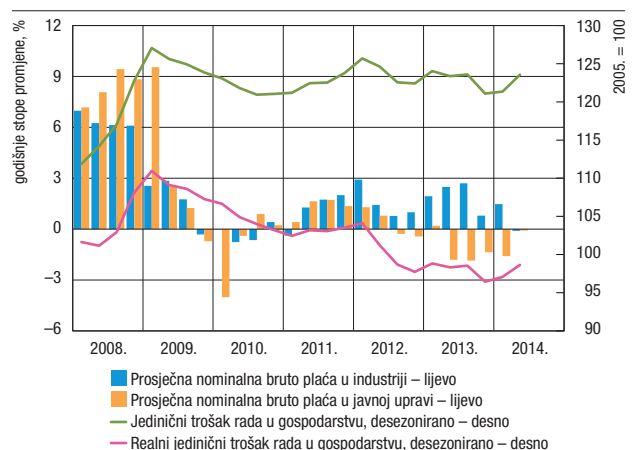
Napomena: Podaci za 2013. i prva dva tromjesečja tekuće godine usklađeni su s rezultatima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj u 2011., dok su se do sada objavljeni podaci izračunavali na temelju Popisa iz 2001. godine.
Izvori: HZZ; DZS

Slika 15. Ukupna zaposlenost i doprinosi godišnjoj promjeni zaposlenosti po sektorima

Izvor: HZMO (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 17. Bruto plaća i jedinični trošak rada

Izvori: DZS; HZMO (sezonska prilagodba HNB-a)

5. Inflacija

Godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena u Hrvatskoj znatno se smanjila tijekom 2013., a u razdoblju od veljače do lipnja 2014. bila je negativna te je iznosila prosječno $-0,4\%$. Takva kretanja prije svega odražavaju deflacijske pritiske iz vanjskog okružja, a potom i slabu osobnu potrošnju te odsutnost domaćih troškovnih pritisaka. Pokazatelji tekućeg kretanja inflacije povećavali su se tijekom svibnja i lipnja, ali su ostali u blago negativnom području.

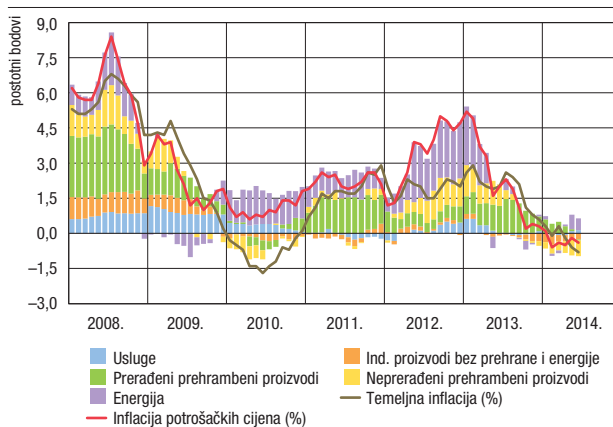
Godišnja inflacija potrošačkih cijena pala je s $0,3\%$ u prosincu 2013. na $-0,4\%$ u lipnju 2014., pri čemu se najviše smanjio doprinos cijena prehrane (za $1,1$ postotni bod). Smanjenje spomenutog doprinosa bilo je koncentrirano na tri grupe proizvoda: povrće ($-0,4$ postotna boda), mlijeko, sir i jaja ($-0,4$ postotna boda) te kruh i žitarice ($-0,2$ postotna boda). Pojeftinjenje povrća u velikoj je mjeri bilo posljedica ovogodišnje blaže zime u usporedbi s prošlom godinom, dok su na kretanje cijena prerađenih prehrambenih proizvoda utjecali trend pada cijena prehrambenih sirovina na svjetskom tržištu započet u srpnju prošle godine te, u malo manjoj mjeri, slaba domaća potražnja i povećana konkurencija nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

S druge strane, administrativne odluke (povećanje snižene stope PDV-a s 10% na 13% , porast trošarina na duhan i naftne derivate, povećanje naknade za korištenje voda te povećanje naknade za pružanje komunikacijskih usluga u mobilnim mrežama) pridonosile su povećanju cijena tijekom prvih šest mjeseci 2014. Doprinos cijena energije godišnjoj inflaciji tijekom prva četiri mjeseca 2014. bio je neznatan, ali se potom povećao ponajviše zbog rasta cijena naftnih derivata potaknutog poskupljenjem sirove nafte na svjetskom tržištu, spomenutim povećanjem trošarina te nepovoljnim učinkom baznog razdoblja. Doprinos industrijskih proizvoda (bez prehrane i energije) godišnjoj inflaciji tijekom prvog polugodišta blago se povećao, ponajviše zbog ubrzanja godišnjeg rasta cijene opskrbe vodom te obuča. Godišnja stopa promjene cijena usluga također se

blago ubrzala, što je u velikoj mjeri bila posljedica povećanog doprinosa komunikacija, bolničkih usluga i paket-aranžmana, pri čemu su na rast cijena prvih dviju skupina utjecale administrativne odluke.

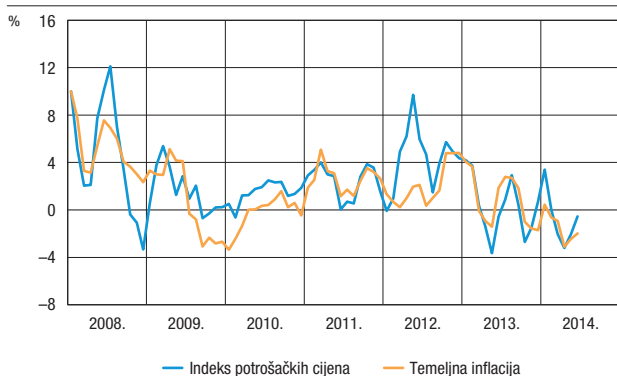
Godišnja stopa promjene deflatora uvoza robe i usluga u posljednjem tromjesečju 2013. te u prvom polugodištu 2014. stagnirala je na razini od $-1,0\%$ te potvrđuje da znatan pritisak na smanjivanje cijena proizlazi iz pojeftinjenja sirovina i finalnih proizvoda u vanjskom okružju. U posljednja je tri tromjesečja deflator izvoza robe i usluga, nakon gotovo četiri godine, ponovo bio negativan te se kretao oko razine od $-1,1\%$. Podjednako smanjenje deflatora uvoza i izvoza na godišnjoj razini upućuje na to da su uvjeti razmjene ostali nepromijenjeni.

Slika 19. Godišnje stope inflacije i doprinosi komponenata inflaciji potrošačkih cijena

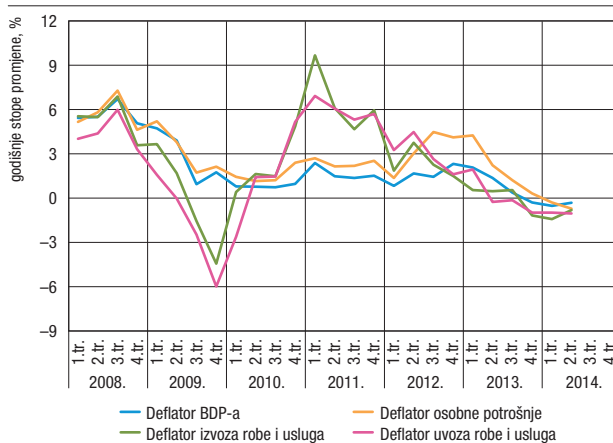
Izvor: DZS (izračun HNB-a)

Slika 18. Indeks potrošačkih cijena i temeljna inflacija^a mjesečne stope promjene na godišnjoj razini

^a Temeljna inflacija ne uključuje cijene poljoprivrednih proizvoda ni cijene proizvoda koje su administrativno regulirane.
Napomena: Mjesečna stopa promjene izračunata je iz tromjesečnog pomičnog prosjeka sezonski prilagođenih indeksa cijena.
Izvor: DZS (izračun HNB-a)

Slika 20. Deflator BDP-a i pojedinih njegovih komponenata

Izvor: DZS

6. Vanjska trgovina i konkurentnost

U prvom se polugodištu 2014. saldo tekućeg računa platne bilance pogoršao.² Tako je u prvih šest mjeseci ostvaren manjak od 1,8 mlrd. EUR ili 10,6% više nego u istome razdoblju prethodne godine, kao posljedica kretanja na računima sekundarnog i primarnog dohotka. Pritom smanjenje viška na računu sekundarnog dohotka prije svega odražava uplate države u proračun EU-a koje su bile veće od korištenja sredstava iz fondova EU-a, dok su povećanju manjka na računu primarnog dohotka najviše pridonijeli rashodi od izravnih vlasničkih ulaganja. Za razliku od toga, negativne učinke na saldo tekućeg računa ublažila su povoljnija ostvarenja u međunarodnoj razmjeni robe, zbog rasta izvoza, a blago se povećao i neto izvoz usluga. Promatraju li se kumulativna ostvarenja u posljednja četiri tromjesečja, višak na tekućem računu smanjio se na 0,5% BDP-a, što je malo niže nego u istome razdoblju prethodne godine (0,6% BDP-a).

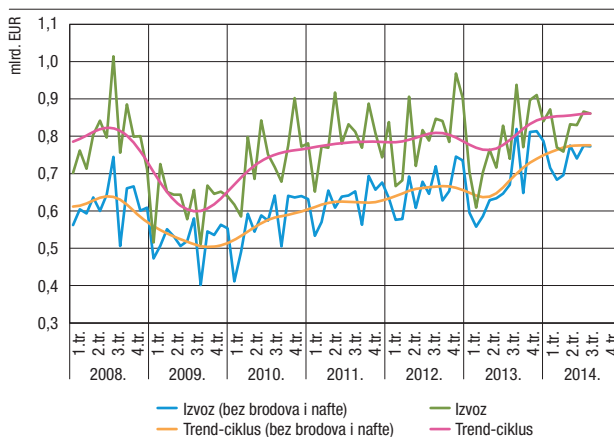
Na povećanje manjka na računu primarnog dohotka u prvoj polovini 2014. najviše su utjecali rashodi od izravnih vlasničkih ulaganja, odnosno povoljniji poslovni rezultati poduzeća i banaka u inozemnom vlasništvu u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Bolji poslovni rezultati uglavnom se odnose na djelatnosti financijskog posredovanja i građevinarstva. Povećanju manjka na računu primarnog dohotka pridonijeli su, ali u malo manjoj mjeri, i viši kamatni rashodi na osnovi inozemnih obveza. Takva su kretanja ponajprije rezultat viših troškova inozemnog financiranja opće države. Osim toga, smanjili su se neto prihodi od naknada zaposlenima s osnove rada u inozemstvu.

Višak u međunarodnoj razmjeni usluga povećao se u prvom polugodištu 2014. za 2,9% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, uglavnom zbog rasta prihoda od turizma (2,1%). Tome je posebno pogodovao veći broj dolazaka i noćenja gostiju iz Njemačke, Austrije, Italije i Velike Britanije. Istodobno je i dalje primjetljivo smanjenje broja noćenja gostiju

iz Rusije i Nizozemske. Nasuprot tome povećan je neto uvoz ostalih usluga, kao posljedica nepovoljnih kretanja u međunarodnoj razmjeni osobnih, kulturnih i rekreacijskih, građevinskih te ostalih poslovnih usluga.

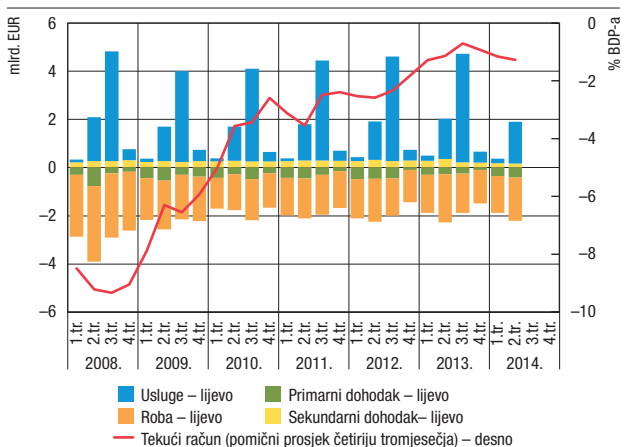
Ukupan robni izvoz, prema podacima DZS-a, u prvoj polovini 2014. samo se blago povećao (za 0,4%) u odnosu na prethodno polugodište. Pritom je zamjetljivo smanjen izvoz brodova, a nepovoljna su kretanja zabilježena i kod izvoza nafte i naftnih derivata. Za razliku od toga, izvoz ostale robe, koji isključuje brodove i naftu, povećan je za 4,8% u odnosu na drugo polugodište 2013. Tom je rastu među pojedinim odsjecima SMTK uvelike pridonijelo povećanje izvoza prehrambenih proizvoda (posebno šećera i proizvoda od šećera te povrća i

Slika 22. Robni izvoz (fob) i trend-ciklus

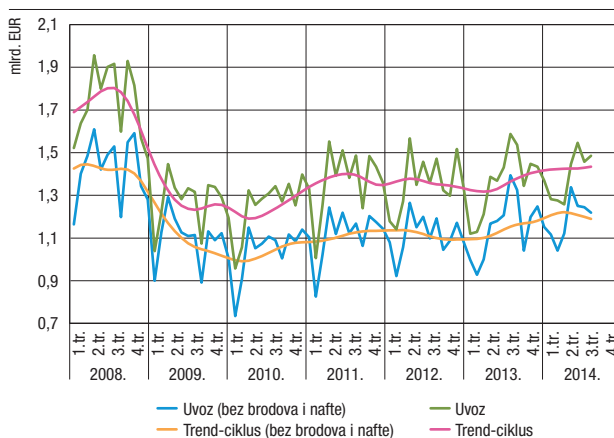
Izvor: DZS (trend-prilagodba HNB-a)

Slika 21. Saldo tekućeg računa i njegova struktura

Izvor: HNB

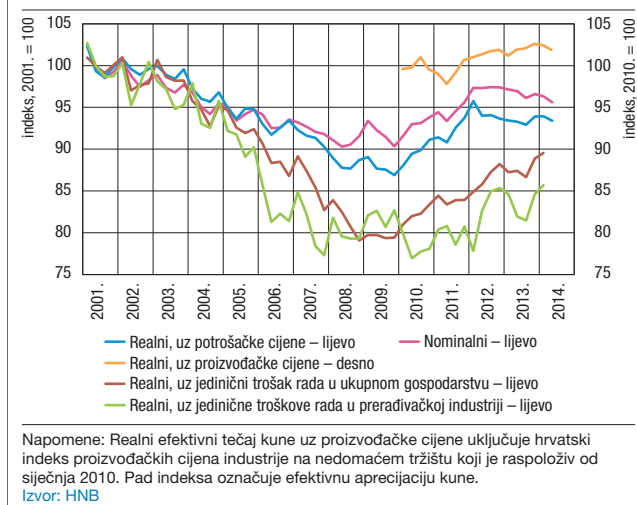
Slika 23. Robni uvoz (cif) i trend-ciklus

Izvor: DZS (trend-prilagodba HNB-a)

² Prema 6. izdanju Priručnika za sastavljanje platne bilance i stanja međunarodnih ulaganja (engl. *Balance of Payments Manual 6* ili, skraćeno, BPM6).

Slika 24. Nominalni i realni efektivni tečajevi kune

voća) i odjeće. Isto tako, povećao se izvoz pluta i drva te aparata za komunikacije i snimanje. U određenim segmentima ostvareni su nepovoljni rezultati, pri čemu se izdvaja nastavak smanjenja izvoza medicinskih i farmaceutskih proizvoda te

metalnih ruda i metalnog otpada.

Robni se uvoz u prvom polugodištu 2014. povećao za 2,4% u odnosu na prethodno polugodište. Tome je pridonio pojačani uvoz brodova s dorade, dok je uvoz nafte i naftnih derivata stagnirao. Ako se isključe brodovi i nafta, rast uvoza još je primjetniji (3,7%), što se velikim dijelom odnosi na cestovna vozila te kapitalne proizvode, ponajprije kao rezultat ostvarenja u prvom tromjesečju 2014. Također, znatnije je rastao uvoz obuće i odjeće, električne energije te pića i duhana. Nasuprot tome, smanjen je uvoz zemnog i industrijskog plina.

Pokazatelji cjenovne konkurentnosti hrvatskog izvoza tijekom prvog polugodišta 2014. godine bili su relativno stabilni te nisu bitno odstupali od svojih vrijednosti ostvarenih tijekom prethodnih dviju godina. Na godišnjoj se razini ipak primjećuje neznatno poboljšanje cjenovne konkurentnosti, odnosno deprecijacija realnih efektivnih tečajeva kune uz potrošačke i proizvođačke cijene, što je bio rezultat povoljnijeg kretanja domaćih cijena nego kod većine glavnih trgovinskih partnera. Podaci o realnim efektivnim tečajevima kune uz jedinične troškove rada, koji su dostupni za prvo tromjesečje 2014., upućuju na njihovu daljnju deprecijaciju, no slabijeg intenziteta nego u prethodnom tromjesečju. Tome je pridonosilo povoljnije kretanje domaćih jediničnih troškova rada u usporedbi s onima većine glavnih trgovinskih partnera.

7. Uvjeti financiranja i tokovi kapitala

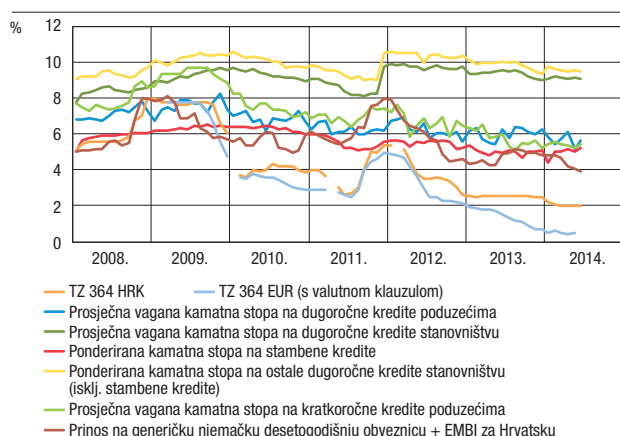
Uvjeti financiranja domaćih sektora tijekom prvih šest mjeseci 2014. bili su prosječno malo povoljniji nego u prethodnoj godini. Visoka likvidnost na međunarodnim financijskim tržištima utjecala je na niže troškove financiranja države u inozemstvu, a i zaduživanje države na domaćem tržištu bilo je iznimno povoljno, čemu je pogodovala ekspanzivna monetarna politika HNB-a. Za poduzeća i stanovništvo troškovi zaduživanja bili su prosječno neznatno niži u odnosu na prethodnu godinu. Unatoč tome, plasmani kreditnih institucija domaćim sektorima smanjili su se u prvom polugodištu 2014.

Poboljšanje uvjeta financiranja države u inozemstvu, procijenjeno prema prinosu na njemačku državnu obveznicu i razlici prinosa na osnovi indeksa EMBI za Hrvatsku, nastavilo se u prvoj polovini 2014. zahvaljujući iznimno visokoj likvidnosti i niskim kamatnim stopama na međunarodnim financijskim tržištima. U takvim uvjetima država je krajem svibnja 2014.

izdala obveznicu na europskom tržištu po zamjetljivo povoljnijim uvjetima u odnosu na prethodna međunarodna izdanja. Osmogodišnje državne obveznice u iznosu od 1,25 mlrd. EUR izdane su uz zahtijevani prinos od 4,02%, dok je, primjerice, posljednje izdanje desetogodišnjih obveznica iz studenoga 2013. izdano uz prinos od 6,2%. Troškovi financiranja države na domaćem tržištu također su ostali na vrlo niskim razinama, poglavito zahvaljujući nastavku politike visoke likvidnosti HNB-a. Kamatna stopa na jednogodišnje trezorske zapise u kunama tako se do sredine godine spustila na 2,0%, a kamatna stopa na trezorske zapise s valutnom klauzulom u eurima na 0,5%.

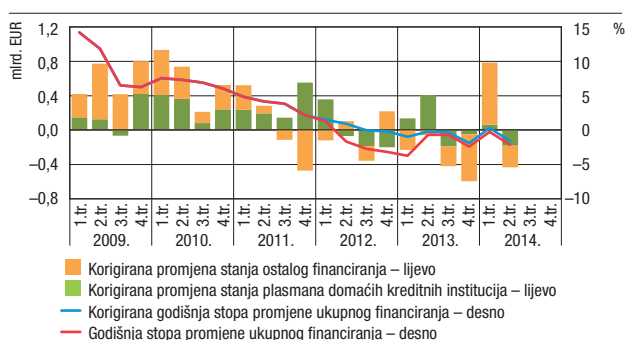
Premije osiguranja od kreditnog rizika (engl. *credit default swap* ili, skraćeno, CDS) za obveznice banaka majki najvećih banaka u Hrvatskoj blago su se smanjile tijekom prvih šest mjeseci 2014. Pritom su premije osiguranja od kreditnog rizika

Slika 25. Domaći i inozemni troškovi financiranja

Izvori: Bloomberg; MF; HNB

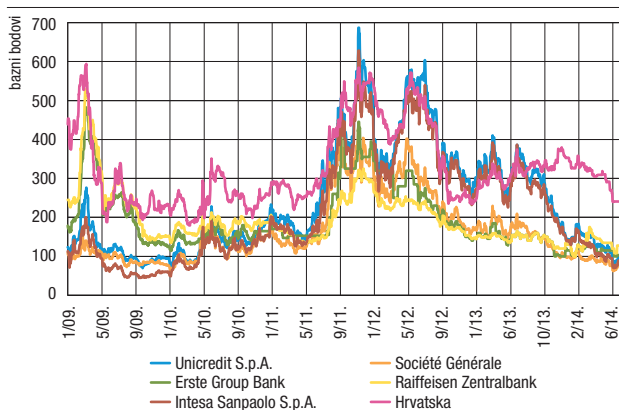
Slika 27. Financiranje poduzeća prema izvorima

Napomena: Ostalo financiranje uključuje zaduživanje poduzeća kod domaćih društava za leasing i izravno zaduživanje kod HBOR-a te zaduživanje kod inozemnih banaka i vlasnički povezanih poduzeća u inozemstvu. Korigirane promjene isključuju učinak preuzimanja kredita brodogradilišta od strane Ministarstva financija, učinak prodaje djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana jedne poslovne banke, učinak stečaja Centar banke d.d., učinak metodološke promjene knjiženja naknada te učinak tečajnih promjena.

Izvori: Hanfa (izračun HNB-a); HNB

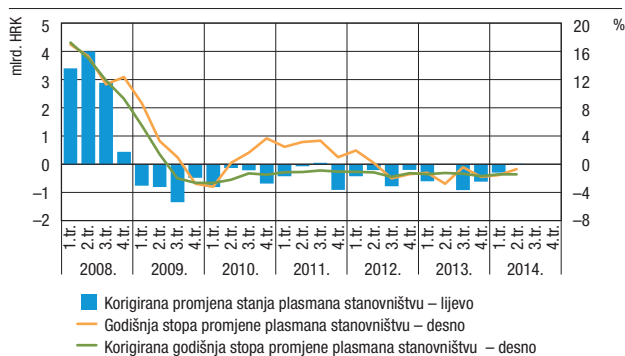
Slika 26. Kretanje premije osiguranja od kreditnog rizika (CDS) za Hrvatsku i odabrane banke majke domaćih banaka

Napomena: Premija osiguranja od kreditnog rizika jest godišnji relativni iznos premije koju kupac CDS-a plaća kako bi se zaštitio od kreditnog rizika povezanog s izdavateljem nekog instrumenta.

Izvor: Bloomberg

Slika 28. Plasmani stanovništvu

Napomena: Korigirane promjene izračunate su na temelju podataka iz kojih je isključen učinak transakcija jedne poslovne banke, koja je, radi smanjenja djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana, prenijela dio svojih potraživanja na društvo u indirektnom vlasništvu banke majke (što je prouzročilo i smanjenje inozemnog duga te banke), stečaj Centar banke, metodološka promjena knjiženja naknada te učinak tečajnih promjena.

Izvor: HNB

za talijanske banke, prvi put nakon višegodišnjeg razdoblja, pale ispod premija za austrijske banke. Premija osiguranja od kreditnog rizika za Hrvatsku također se smanjila u prvih šest mjeseci 2014., no i nadalje je ostala na relativno visokoj razini, pogotovo u odnosu na ostale zemlje Srednje i Istočne Europe.

Kada je riječ o financiranju poduzeća, kamatne stope na dugoročne kredite u prvom su se polugodištu 2014. nastavile postupno smanjivati, ali izrazito kolebljivo. Istodobno su se kamatne stope na kratkoročne kredite poduzećima zadržale na povoljnim razinama postignutima u drugoj polovini 2013. Unatoč tome, zbog razduživanja javnih poduzeća u prvom se polugodištu 2014. ukupni dug poduzeća prema domaćim bankama smanjio. Slična su kretanja vidljiva i kod zaduživanja korporativnog sektora u inozemstvu, gdje su se javna poduzeća nastavila razduživati, dok su privatna poduzeća blago povećala svoj dug. Na tromjesečnu dinamiku inozemnog zaduživanja poduzeća znatan utjecaj imalo je jedno veliko poduzeće koje se zadužilo u ožujku, a u travnju je zamjetljivo smanjilo dug.

Promatran na godišnjoj razini, ukupni dug poduzeća na kraju lipnja 2014. bio je za 1,6%³ manji nego na kraju lipnja 2013. Ostvarena kretanja upućuju na to da je kreditiranje poduzeća, unatoč povoljnijim kamatnim stopama, i nadalje pod dominantnim utjecajem potisnute kreditne potražnje uvjetovane nepovoljnim očekivanjima glede gospodarskih kretanja i niskom investicijskom aktivnošću.

Kod sektora stanovništva trend razduživanja nastavlja se već šestu godinu zaredom, iako je neznatan prirast plasmana stanovništvu zabilježen u drugom tromjesečju 2014. Kreditnu aktivnost usmjerenu ovom sektoru i nadalje je ograničavala potisnuta potražnja za kreditima zbog nepovoljnih gospodarskih izgleda i kretanja na tržištu rada, kao i još uvijek donekle povišene kamatne stope, posebice na potrošačke i nenamjenske kredite stanovništvu. Osim toga, kamatne stope na stambene kredite u blagom su porastu od početka 2014. godine.

7.1. Tokovi kapitala između Hrvatske i inozemstva

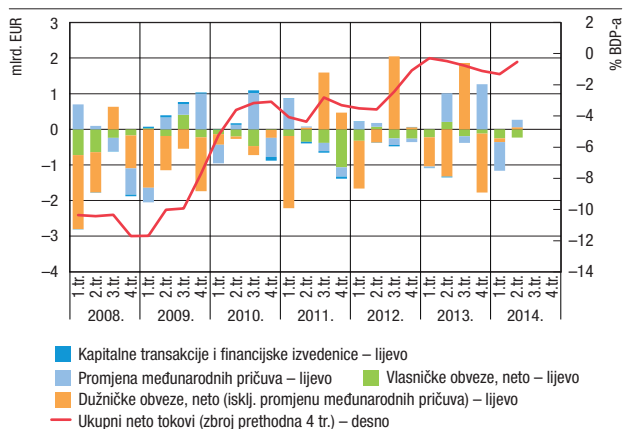
U prvom polugodištu 2014. na kapitalnom i financijskom računu platne bilance⁴, isključujući promjenu međunarodnih pričuva, zabilježen je rast neto obveza, odnosno neto priljev kapitala od 0,5 mlrd. EUR. To se prije svega odnosi na rast neto obveza na osnovi vlasničkih ulaganja, dok se neto inozemna dužnička pozicija domaćih sektora poboljšala. Ostvareni neto priljev kapitala znatno je manji nego u istome razdoblju prethodne godine (2,2 mlrd. EUR), kada su se zamjetljivo povećale neto dužničke obveze prema inozemstvu, prije svega kreditnih institucija i opće države. Međunarodne pričuve u prvih su šest mjeseci 2014. godine smanjile.

Inozemna izravna ulaganja u prvom polugodištu 2014. obilježilo je kružno izravno ulaganje, koje utječe na povećanje sredstava i obveza za isti iznos (1,5 mlrd. EUR). U skladu s tim, najveći je rast obveza ostvaren u ostalim poslovnim djelatnostima. Osim toga, obveze na osnovi izravnih ulaganja povećane su u djelatnostima trgovine na malo, građevinarstvu i sektoru nekretnina. Poboljšanje poslovnih rezultata poduzeća

i banaka u stranom vlasništvu povoljno je utjecalo na zadržane dobiti.

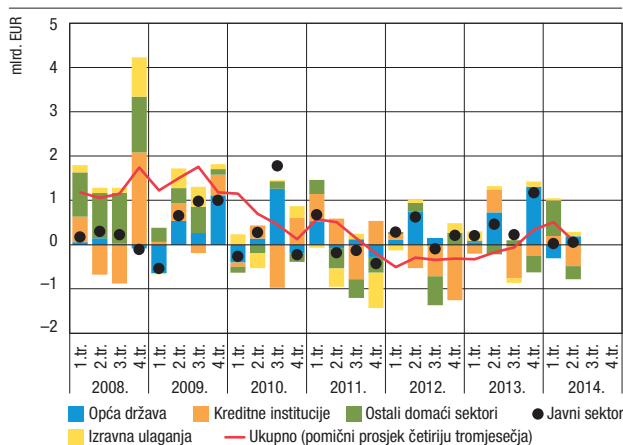
Smanjenju neto dužničkih obveza domaćih sektora u prvom polugodištu 2014. najviše su pridonijele kreditne institucije, koje su povećale svoju inozemnu imovinu, smanjivši istodobno svoje obveze. Primjećuje se i smanjenje obveza opće države, čemu su među ostalim pridonijeli otplata kratkoročnoga kredita povučenoga krajem prošle godine, transakcije na sekundarnom tržištu državnih obveznica i travanjska otplata 500 mil. EUR dospjelih inozemnih obveznica izdanih prije deset godina. U suprotnom je smjeru na obveze države djelovalo svibanjsko izdavanje obveznice u iznosu od 1,25 mlrd. EUR. Za razliku od banaka i države, ostali domaći sektori u prvih šest mjeseci povećali su svoje neto dužničke obveze prema inozemstvu.

Slika 29. Tokovi na kapitalnom i financijskom računu

Napomene: Promjena neto vlasničkih i dužničkih obveza jest razlika između sredstava i obveza. Pozitivna promjena međunarodnih pričuva označuje rast.
Izvor: HNB

Slika 30. Transakcije bruto inozemnog duga po sektorima

Izvor: HNB

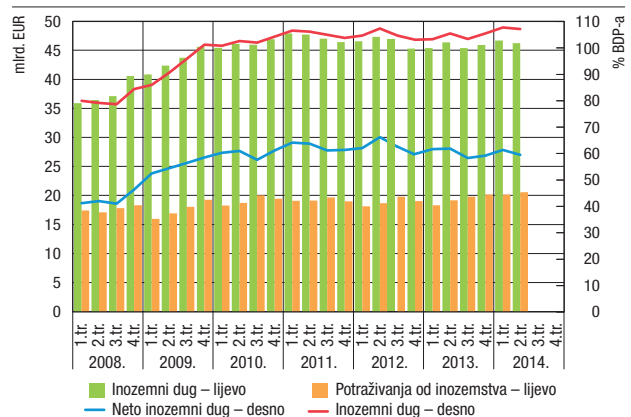
³ Isključujući učinak preuzimanja duga brodogradilišta koji je postao dug države, učinak prenošenja loših plasmana jedne poslovne banke na društvo u indirektnom vlasništvu banke majke, učinak stečaja Centar banke d.d., učinak metodološke promjene knjiženja bankovnih naknada te učinak tečajnih promjena.

⁴ Prema 6. izdanju Priručnika za sastavljanje platne bilance i stanja međunarodnih ulaganja (BPM6)

Poboljšanje neto inozemne dužničke pozicije domaćih sektora bilo je praćeno padom međunarodnih pričuva, za 0,6 mlrd. EUR u prvih šest mjeseci 2014. Pad pričuva bio je rezultat prodaje deviza HNB-a poslovnim bankama i smanjenja deviznih depozita središnje države kod HNB-a. Na kraju lipnja međunarodne su pričuve iznosile 12,3 mlrd. EUR, što je dostatno za pokriće 7,9 mjeseci uvoza robe i usluga.

Bruto inozemni dug u prvom se polugodištu 2014. povećao za 0,2 mlrd. EUR, isključujući li se učinci međuvalutnih i ostalih promjena. To je znatno manje nego u istom razdoblju prethodne godine (1,2 mlrd. EUR), što je posljedica smanjenja inozemnih obveza opće države i kreditnih institucija, za razliku od prošlogodišnjeg rasta. Rast ukupnih obveza prema inozemnim vjerovnicima u prvom polugodištu 2014. godine rezultat je zaduživanja ostalih domaćih sektora, pri čemu se izdvajaju privatna nefinancijska poduzeća. Također se povećao inozemni dug HBOR-a. Osim toga, bilježi se rast obveza prema vlasnički povezanim poduzećima. Na kraju lipnja bruto inozemni dug iznosio je 46,3 mlrd. EUR ili 107,0% BDP-a. Istodobno je neto inozemni dug iznosio 26,2 mlrd. EUR ili 60,6% BDP-a.

Slika 31. Bruto i neto inozemni dug

Napomena: Neto inozemni dug izračunat je kao stanje bruto inozemnog duga umanjenog za dužnička potraživanja prema inozemstvu.

Izvor: HNB

8. Monetarna politika

Prvu polovinu 2014. godine obilježio je nastavak ekspanzivne monetarne politike HNB-a. Središnja je banka održavala visoku primarnu likvidnost monetarnog sustava kreiranu u prethodnim godinama, dok je tečaj domaće valute prema euru bio stabilan. K tome, otkupom obveznih blagajničkih zapisa od banaka HNB je nastavio poticati rast plasmana poduzećima. U prvih šest mjeseci zabilježena su malo povoljnija kretanja monetarnih i kreditnih agregata u odnosu na prethodnu godinu, no u uvjetima odgođenog oporavka gospodarstva nije došlo do znatnijeg dinamiziranja njihova rasta.

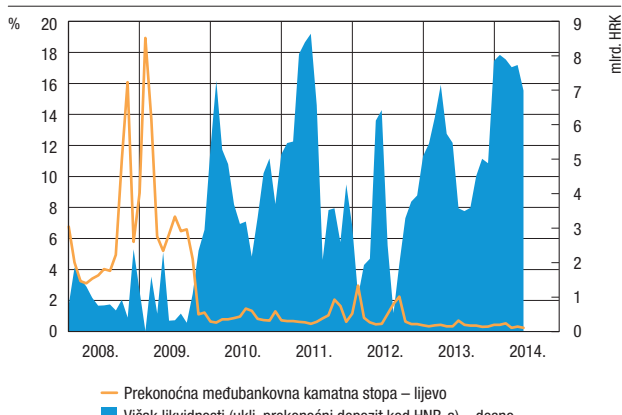
Deviznim transakcijama HNB-a u prvoj polovini godine ostvarena je neto prodaja deviza u iznosu od 115,5 mil. EUR, čime je povučeno 0,9 mlrd. kuna primarnog novca. Pritom je zabilježena jedna devizna intervencija HNB-a kojom je krajem siječnja bankama prodano 240,2 mil. EUR, a prodaja deviza ostvarena s Europskom komisijom iznosila je 292,7 mil. EUR. To odražava konverziju kunskih sredstava koje država mjesečno doznauje na račun EK-a kod središnje banke na osnovi uplata u proračun EU-a. Jedino u transakcijama s državom ostvarene su kupnje deviza, pa je tako tijekom prvih šest mjeseci s Ministarstvom financija ostvarena kupnja deviza u iznosu od 417,4 mil. EUR.

Devizne operacije HNB-a nisu narušile povoljnu razinu kunske likvidnost monetarnog sustava, koja se dodatno povećala tijekom prvih šest mjeseci 2014. Naime, kreditne su institucije na računima za namiru prosječno raspolagale sa 7,7 mlrd. kuna viška likvidnosti, što je za 2,7 mlrd. kuna više u odnosu na prosjek 2013. godine. Na to su veliki utjecaj imali manje prosječno stanje kunskog depozita države kod HNB-a (0,8 mlrd. kuna) te povrat kredita HBOR-a bankama s početka godine (1,6 mlrd. kuna). Također, likvidnost se poboljšala i zbog otkupa obveznih blagajničkih zapisa od banaka u neto iznosu od 0,5 mlrd. kuna, kojima središnja banka potiče rast plasmana sektoru poduzeća. Visoka razina likvidnosti ogleda se u vrlo niskim prekonoćnim kamatnim stopama na međubankovnom tržištu i niskim kamatnim stopama na aukcijama trezorskih zapisa MF-a.

Nominalni tečaj kune u prvih je šest mjeseci 2014. uz sporadična i blaga kolebanja zadržao relativnu stabilnost prema euru. Tako je prosječni tečaj u tom razdoblju iznosio 7,62 EUR/HRK, što je jednako kao i u posljednjem tromjesečju prethodne godine, te samo 0,6% više od ostvarenog prosjeka za cijelu 2013. godinu. Kada je riječ o tečaju kune prema drugim važnim svjetskim valutama, u prvoj polovini godine kuna je blago oslabjela prema švicarskom franku te blago ojačala prema američkom dolaru. Spomenuta kretanja odražavaju promjenu tečaja švicarskog franka i američkog dolara prema euru na svjetskom financijskom tržištu.

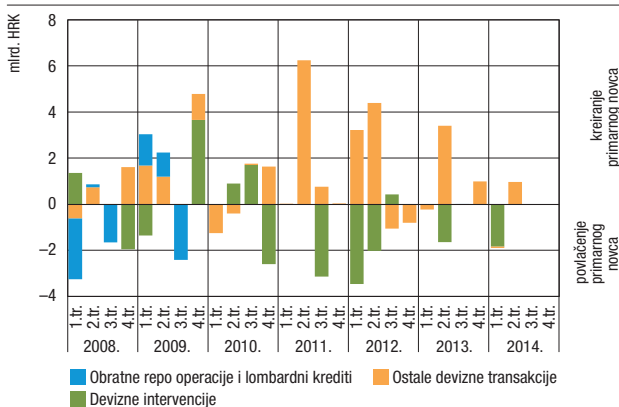
Međunarodne pričuve HNB-a na kraju lipnja 2014. iznosile su 12,3 mlrd. EUR i bile su manje u odnosu na kraj 2013. za 4,4% ili 0,6 mlrd. EUR. Smanjenje bruto pričuva u prvoj polovini godine bilo je rezultat neto prodaje deviza HNB-a i smanjenja deviznog depozita države s računa kod središnje banke.

Slika 33. Likvidnost banaka i prekonoćna međubankovna kamatna stopa

Izvor: HNB

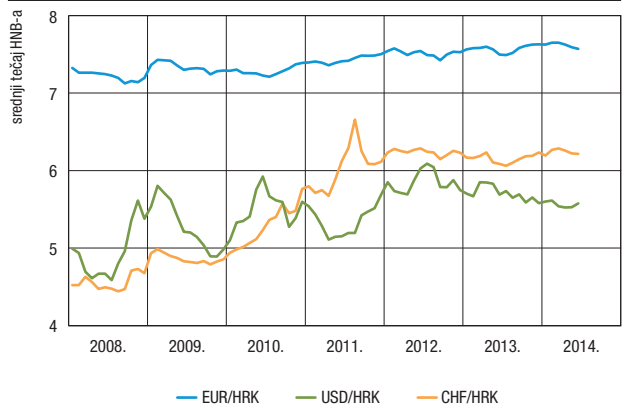
Slika 32. Tokovi formiranja primarnog novca (M0)

Napomena: U ostale devizne transakcije ubrajaju se kupoprodaje deviza s MF-om i EK-om i ugovori o razmjeni (devizni swap) s poslovnim bankama. Pozitivne vrijednosti odražavaju kupnju deviza.

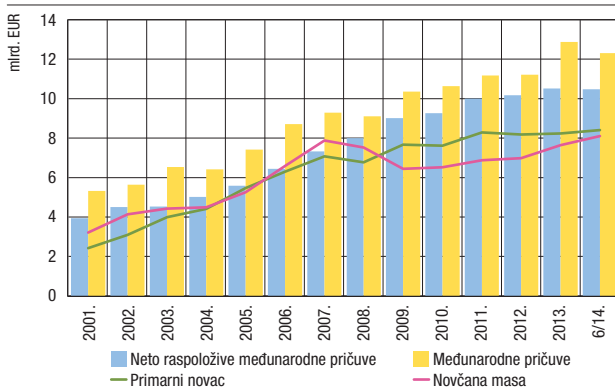
Izvor: HNB

Slika 34. Nominalni tečajevi kune prema odabranim valutama

Izvor: HNB

Slika 35. Međunarodne pričuve HNB-a i monetarni agregati

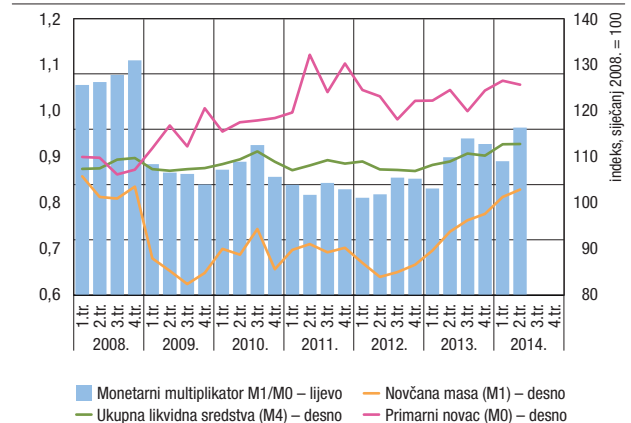

Napomena: Neto raspoložive pričuve definirane su kao međunarodne pričuve umanjene za deviznu inozemnu pasivu HNB-a, obveznu pričuvu u devizama, opću i posebnu alokaciju posebnih prava vučenja iz 2009. godine, devizne depozite države te izvanbilančne obveze (ugovori o razmjeni, engl. *swap*).

Izvor: HNB

Naime, država je dio deviznih sredstava deponiranih krajem studenog 2013. godine zadržala na depozitu kod središnje banke radi financiranja u 2014. godini. Najveći dio smanjenja deviza s tog depozita HNB je otkupio od države (oko 0,4 mlrd. EUR), odnosno konvertirao u kune. Za razliku od bruto pričuva, neto raspoložive pričuve u prvim su se šest mjeseci 2014. neznatno smanjile (za 39 mil. EUR ili 0,4%) te su na kraju lipnja iznosile 10,5 mlrd. EUR. Bruto i neto međunarodne

Slika 36. Monetarni agregati i monetarni multiplikator indeks kretanja desezoniranih vrijednosti deflaciranih indeksom potrošačkih cijena

Izvor: HNB

pričuve i nadalje znatno nadmašuju stanje najužih monetarnih agregata.

Realne vrijednosti novčane mase M1 i ukupnih likvidnih sredstava M4 porasle su tijekom prve polovine godine. Pritom je M4 nakon porasta u prvom tromjesečju stagnirao u drugom tromjesečju, dok je novčana masa nastavila s rastom. Primarni se novac također povećao u prvim šest mjeseci, unatoč blagom smanjivanju tijekom drugog tromjesečja.

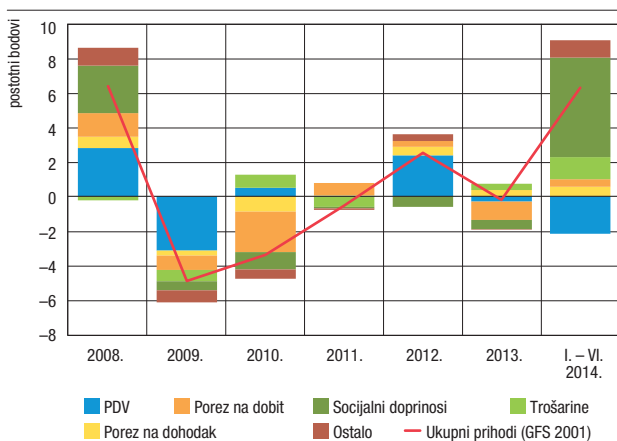
9. Javne financije

Unatoč nepovoljnim gospodarskim kretanjima, izmjene u poreznom zakonodavstvu i mirovinskom sustavu rezultirale su zamjetljivim godišnjim povećanjem prihoda konsolidirane opće države (metodologija GFS 2001, gotovinsko načelo) u prvoj polovini 2014. godine (6,3%) u odnosu na isto razdoblje lani. Navedeno kretanje najvećim je dijelom posljedica povećanja prihoda od socijalnih doprinosa u drugom tromjesečju zbog prijenosa dijela imovine radnika s beneficiranim radnim stažem iz drugog u prvi stup mirovinskog osiguranja i povećanja stope obveznog zdravstvenog doprinosa s 13% na 15% od travnja ove godine. Povećanju prihoda također su pridonijeli prihodi od pomoći zbog priljeva sredstava iz fondova EU-a te prihodi od poreza na dohodak i dobit. Prihodi od poreza na dohodak povećani su djelomice zbog drugačije dinamike povrata poreza na osnovi poreznih prijava, dok bi se rast prihoda od poreza na dobit vjerojatno mogao povezati s manjim korištenjem olakšica

na osnovi reinvestirane dobiti u odnosu na isto razdoblje prošle godine. S druge strane, prihodi od PDV-a znatno su smanjeni unatoč povećanju međustope PDV-a s 10% na 13% od siječnja ove godine i cjelogodišnjem učinku implementiranja sustava fiskalnih blagajni. Takva kretanja djelomice se mogu objasniti nepovoljnom dinamikom relevantnih makroekonomskih osnovica, povratima PDV-a poduzetnicima iz EU-a za troškove ostvarene u Hrvatskoj, na što imaju pravo od ulaska Hrvatske u EU te baznim učinkom jednokratnoga snažnog povećanja prihoda od PDV-a krajem prve polovine prošle godine zbog povećanja robnoga uvoza.

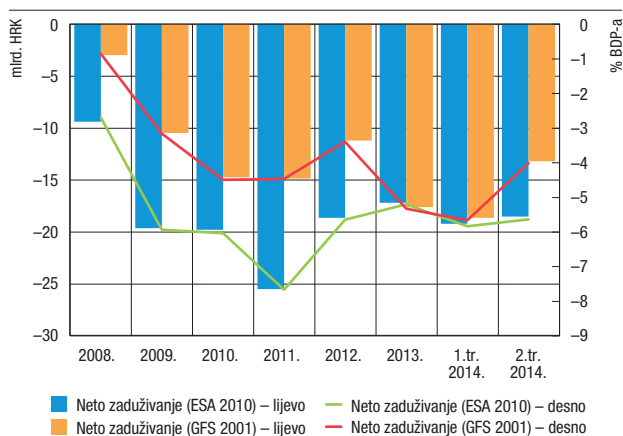
Rashodi konsolidirane opće države s uključenom nabavom nefinancijske imovine u prvoj su polovini godine smanjeni za 0,7% u odnosu na isto razdoblje 2013. godine. Najveći doprinos padu rashoda dali su rashodi za socijalne naknade zbog nižeg iznosa utrošenih sredstava na sanaciju dugova u zdravstvu,

Slika 37. Prihodi konsolidirane opće države
godišnje stope promjene i doprinosi

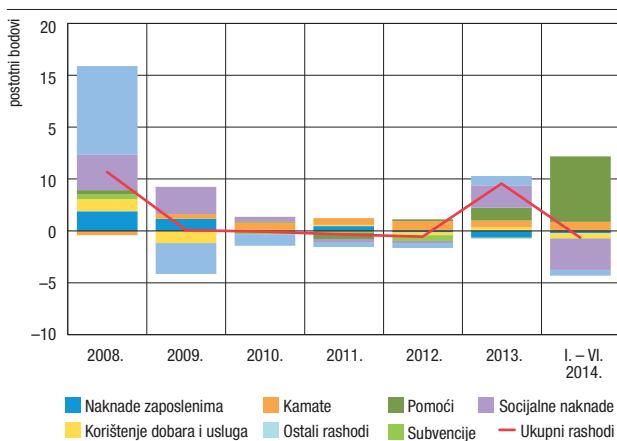
Napomena: metodologija GFS 2001, gotovinsko načelo
Izvori: MF (izračun HNB-a)

Slika 39. Saldo konsolidirane opće države

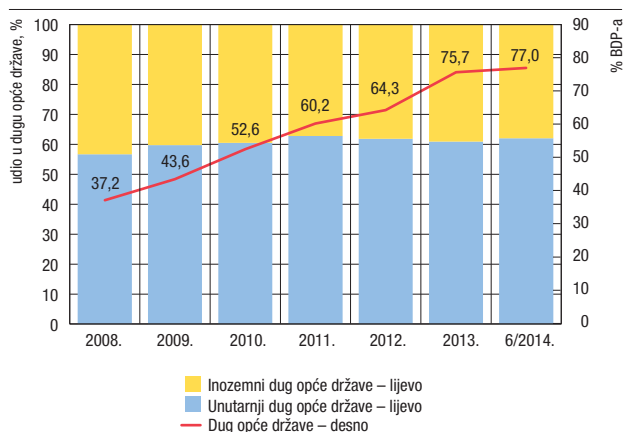
Napomena: Podaci za 2014. prikazuju pomične zbrojeve četiriju tromjesečja.
Izvori: MF (izračun HNB-a)

Slika 38. Rashodi konsolidirane opće države
godišnje stope promjene i doprinosi

Napomena: metodologija GFS 2001, gotovinsko načelo
Izvori: MF (izračun HNB-a)

Slika 40. Dug opće države
stanje na kraju razdoblja

Izvor: HNB

no proračunom je planirano do kraja 2014. utrošiti još 2,2 mlrd. kuna za sanaciju dugova zdravstvenih ustanova. Smanjeni su i rashodi za korištenje dobara i usluga, naknade zaposlenima te tzv. ostali rashodi, najvjerojatnije kao posljedica provođenja najavljenih ušteda u sklopu procedure pri prekomjernom manjku. U suprotnom smjeru kreću se rashodi za pomoći zbog uplata u proračun EU-a i rashodi za kamate. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine u promatranom su razdoblju vidljivo smanjeni, najviše zbog smanjene investicijske aktivnosti Hrvatskih voda i Hrvatskih cesta, dok su spomenuti rashodi na razini državnog proračuna povećani.

Neto zaduživanje konsolidirane opće države (metodologija GFS 2001, gotovinsko načelo) u prvoj polovini godine iznosilo je 7,4 mlrd. kuna ili 4,4 mlrd. kuna manje u odnosu na promatrano razdoblje prošle godine. Pritom je većina manjka ostvarena u prva tri mjeseca tekuće godine, pri čemu je cjelokupan iznos manjka ostvaren na razini konsolidirane središnje države, dok je lokalna država ostvarila višak.

Prema podacima Eurostata manjak opće države prema metodologiji ESA 2010 u prvoj polovini godine iznosio je 12,8 mlrd. kuna ili 1,3 mlrd. kuna više u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Razlika u odnosu na navedeni manjak prema

metodologiji GFS 2001 uvelike proizlazi zbog toga što se prema metodologiji ESA 2010 prenesena sredstva iz drugog u prvi mirovinski stup ne bilježe pod prihode državnog proračuna u trenutku prijenosa, već su bilježena u sklopu financijskih računa. Tako su prema navedenim podacima ukupni prihodi u prvih pola godine smanjeni za 1,5% na godišnjoj razini, uvelike zbog pada prihoda od PDV-a. S druge strane, ukupni rashodi blago su se povećali u usporedbi s istim razdobljem prošle godine, uglavnom zbog uplata u proračun EU-a i rasta rashoda za kamate.

Država je manjak financirala zaduživanjem i sredstvima depozita koja su bila osigurana zaduživanjem krajem prošle godine. U prvoj polovini godine država je izdala dvije domaće obveznice u iznosu od 650 mil. EUR i 500 mil. EUR s valutnom klauzulom koja su djelomice iskorištena za refinanciranje dospjelih obveznica. U svibnju ove godine država je na inozemnom tržištu kapitala izdala euroobveznicu u iznosu od 1,25 mlrd. EUR po relativno povoljnim uvjetima. Javni je dug (metodologija ESA 2010) tako na kraju lipnja iznosio 3,0 mlrd. kuna više u odnosu na kraj prošle godine, dosegnuvši 252,8 mlrd. kuna, odnosno 77,0% BDP-a.

10. Upravljanje međunarodnim pričuvama

Hrvatska narodna banka upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske, koje su, na temelju Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci, dio bilance središnje banke. Način upravljanja pričuvama prilagođen je utvrđenoj monetarnoj i deviznoj politici, pri čemu se u upravljanju međunarodnim pričuvama središnja banka rukovodi prije svega načelima likvidnosti i sigurnosti. Međunarodne pričuve RH čine sva potraživanja i novčanice u konvertibilnoj stranoj valuti te sredstva u posebnim pravima vučenja.

10.1. Institucionalni i organizacijski okvir, načela upravljanja, rizici i načini upravljanja međunarodnim pričuvama

10.1.1. Institucionalni i organizacijski okvir upravljanja međunarodnim pričuvama

Savjet HNB-a određuje strategiju i politiku upravljanja međunarodnim pričuvama te odobrava strateški okvir upravljanja rizicima. Komisija za upravljanje međunarodnim pričuvama razvija strategije ulaganja međunarodnih pričuva u skladu s ciljevima i kriterijima koje je postavio Savjet HNB-a te donosi taktičke odluke u upravljanju međunarodnim pričuvama, vodeći računa prije svega o tržišnim uvjetima. Direkcija za upravljanje međunarodnim pričuvama zadužena je za ulaganje i održavanje likvidnosti međunarodnih pričuva na dnevnoj razini, za upravljanje rizicima te za izradu izvještaja za Komisiju i Savjet.

10.1.2. Načela upravljanja međunarodnim pričuvama i rizici u upravljanju međunarodnim pričuvama

Središnja banka upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske na osnovi načela likvidnosti i sigurnosti ulaganja (članak 19. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci). Pritom održava visoku likvidnost pričuva i primjerenu izloženost rizicima te, uz dana ograničenja, nastoji ostvariti povoljne stope povrata svojih ulaganja.

Rizici prisutni u upravljanju međunarodnim pričuvama po najprije su financijski rizici, dakle kreditni, kamatni i valutni rizik, ali pozornost se pridaje i likvidnosnom i operativnom riziku. HNB ograničava izloženost kreditnom riziku ulaganjem u obveznice država visokoga rejtinga, u kolateralizirane depozite i u nekolateralizirane depozite koji se plasiraju samo u financijske institucije najvišega kredibiliteta. Kamatni rizik, odnosno rizik pada vrijednosti portfelja međunarodnih pričuva zbog mogućeg porasta kamatnih stopa kontrolira se primjenom tzv. referentnih portfelja (engl. *benchmark portfolios*) kao i ulaganjem dijela međunarodnih pričuva u portfelj koji se drži do dospeljeća. Valutni rizik proizlazi iz fluktuacije međuvalutnih odnosa između kune i eura te između kune i američkog dolara. Likvidnosni rizik kontrolira se ulaganjem pričuva u lako utržiive obveznice te djelomično u depozitne instrumente s kratkim dospeljem. Operativni rizik kontrolira se strogim razdjeljivanjem funkcija i odgovornosti, točno propisanim metodologijama i procedura-ma te redovitim unutarnjim i vanjskim revizijama.

10.1.3. Način upravljanja međunarodnim pričuvama

Prema Odluci o upravljanju međunarodnim pričuvama Hrvatska narodna banka upravlja međunarodnim pričuvama na dva

načina, u skladu s vlastitim odrednicama i u skladu s preuzetim obvezama, ovisno o načinu formiranja međunarodnih pričuva.

Dijelom međunarodnih pričuva koji je formiran definitivnim otkupom deviza od banaka i MF-a, na osnovi članstva u MMF-u, iz prihoda od ulaganja međunarodnih pričuva i druge imovine koja pripada HNB-u, HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama. Drugim dijelom pričuva, formiranim izdvajanjem deviznog dijela obvezne pričuve, depozita MF-a, repo ugovora s bankama, ugovora o razmjeni valuta (engl. *swap*) na domaćem deviznom tržištu, na osnovi članstva u MMF-u i druge imovine koja je vlasništvo drugih pravnih osoba, HNB upravlja u skladu s preuzetim obvezama, a radi zaštite od valutnog i kamatnog rizika.

Dio međunarodnih pričuva kojim HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama može se držati u portfeljima za trgovanje i u portfeljima koji se drže do dospeljeća (engl. *held-to-maturity*). Portfelji za trgovanje sadržavaju financijske instrumente namijenjene trgovanju i važni su za održavanje dnevne likvidnosti međunarodnih pričuva. Portfelji za trgovanje vrednuju se po tržišnoj (fer) vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka. Portfelji koji se drže do dospeljeća obuhvaćaju vrijednosnice s fiksnim isplata i fiksnim dospeljem koje HNB drži do dospeljeća, a vrednuju se po amortiziranom trošku.

U terminologiji izvješćivanja o međunarodnim pričuvama HNB-a upotrebljavaju se još pojmovi bruto i neto pričuve. Pod pojmom bruto pričuva podrazumijevaju se ukupne međunarodne pričuve. Neto pričuve obuhvaćaju dio pričuva kojim HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama.

10.2. Međunarodne pričuve HNB-a u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2014.

Ukupne međunarodne pričuve HNB-a na dan 30. lipnja 2014. iznosile su 12.334,55 mil. EUR, što je za 572,78 mil. EUR ili za 4,4% manje u odnosu na njihovo stanje posljednjeg dana 2013. godine, kad su iznosile 12.907,34 mil. EUR. Osnovni činitelji promjene ukupnih međunarodnih pričuva u prvoj polovini 2014. bili su promet po računima Ministarstva financija RH i Europske komisije te prodaja deviza bankama putem intervencija.

Tablica 1. Mjesečno kretanje međunarodnih pričuva HNB-a na kraju razdoblja, u milijunima eura

Mjesec	Ukupne pričuve	Neto pričuve
Prosinac 2013.	12.907,34	10.537,89
Siječanj 2014.	12.892,87	10.588,61
Veljača 2014.	12.569,59	10.330,01
Ožujak 2014.	12.099,86	10.321,10
Travanj 2014.	11.680,23	10.312,95
Svibanj 2014.	13.016,35	10.359,42
Lipanj 2014.	12.334,55	10.498,47
Razlika		
VI. 2014. – XII. 2013.	-572,78	-39,41

Izvor: HNB

Tablica 2. Ukupan promet HNB-a na deviznom tržištu od 1. siječnja do 30. lipnja 2014.

prema tečaju na dan valute, u milijunima

	Kupnja (1)		Prodaja (2)		Razlika (1 – 2)	
	EUR	HRK	EUR	HRK	EUR	HRK
Domaće banke	0,00	0,00	240,20	1.836,27	-240,20	-1.836,27
Europska komisija	0,00	0,00	292,68	2.235,00	-292,68	-2.235,00
Ministarstvo financija	417,36	3.158,76	0,00	0,00	417,36	3.158,76
Ukupno	417,36	3.158,76	532,88	4.071,27	-115,52	-912,51

Izvor: HNB

Neto međunarodne pričuve, u koje nisu uključeni devizna obvezna pričuva, posebna prava vučenja (engl. *special drawing rights* ili, skraćeno, SDR) kod MMF-a, sredstva Europske komisije, kao ni sredstva Ministarstva financija, smanjene su u prvom polugodištu 2014. za 39,41 mil. EUR ili za 0,4%, s 10.537,89 mil. EUR na 10.498,47 mil. EUR.

10.2.1. Ukupan promet HNB-a na deviznom tržištu u prvom polugodištu 2014.

Hrvatska narodna banka je tijekom prvih šest mjeseci 2014. na domaćem deviznom tržištu kupovala devize od MF-a te prodavala devize bankama u RH i Europskoj komisiji. HNB je otkupio ukupno 417,36 mil. EUR, a prodao ukupno 532,88 mil. EUR, pa je ostvarena neto prodaja u iznosu od 115,52 mil. EUR. Na taj je način iz optjecaja povučeno 912,51 mil. kuna.

Prodaja deviza bankama iznosila je 240,20 mil. EUR (aukcija iz veljače), dok otkupa deviza od banaka nije bilo. Europskoj komisiji prodano je 292,68 mil. EUR. HNB je od MF-a u prvom polugodištu 2014. otkupio 417,36 mil. EUR, a prodaje MF-u nije bilo.

10.2.2. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva

HNB ulaže sredstva kod financijskih institucija i država najvišega kreditnog rejtinga; ocjena kreditne sposobnosti temelji se na rejtinzima koje su objavile međunarodne agencije za procjenu rejtinga (Moody's, Standard & Poor's i FitchRatings) te na temelju interno razvijenog modela procjene kreditne sposobnosti. Ulaganja kod pojedinih financijskih institucija i zemalja ograničena su, čime se kreditni rizik diversificira.

Najveći dio deviznih portfelja HNB-a ulaže se u državne vrijednosne papire odabranih zemalja, instrumente međunarodnih financijskih institucija i obratne repo ugovore. U usporedbi s krajem prosinca 2013. povećan je udio ulaganja u državne vrijednosnice, u depozite kod banaka te depozite kod međunarodnih financijskih institucija (MFI). Istodobno se smanjio udio ulaganja u obratne repo ugovore kolateralizirane državnim obveznicama, kao i udio ulaganja u središnje banke.

Na promjenu strukture ulaganja utjecali su smirivanje krize na europskom tržištu te snižavanje referentne kamatne stope Europske središnje banke. Naime, niže ESB-ove stope imale su za posljedicu pad kamatnih stopa na depozite kod pojedinih središnjih banaka kao i pad stopa na obratne repo sporazume na razinu približnu nuli ili čak nižu.

Na posljednji dan prvog polugodišta 2014. godine 65% ulaganja ukupnih međunarodnih pričuva HNB-a nalazilo se unutar dva najviša ranga kreditnog rejtinga ili je bilo uloženo u BIS te MMF.

Tablica 3. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva na dan 30. lipnja 2014.

u postocima

Ulaganja	30. VI. 2014.		31. XII. 2013.	
	Neto pričuve	Ukupne pričuve	Neto pričuve	Ukupne pričuve
1. Države				
Državne obveznice	76,07	64,75	66,66	54,42
Obratni repo ugovori	4,23	5,92	3,82	14,42
Središnje banke	4,12	4,09	5,48	7,96
Osigurane obveznice	1,21	1,03	1,95	1,60
2. Međunarodne financijske institucije				
Depoziti	0,28	5,73	0,28	3,02
Vrijednosni papiri	7,56	6,44	9,30	7,59
Obratni repo ugovori	3,29	5,07	4,74	4,65
3. Banke				
Depoziti	1,35	5,38	1,71	1,40
Vrijednosni papiri ^a	1,87	1,59	6,06	4,95
Ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00

^a Odnosi se na vrijednosne papire banaka za čija izdanja jamče njemačke savezne zemlje.
Izvor: HNB

Valutna struktura međunarodnih pričuva

Na dan 30. lipnja 2014. udio eura u ukupnim međunarodnim pričuvama iznosio je 80,23%, odnosno smanjen je u usporedbi s krajem 2013., kada je iznosio 81,34%, i to ponajprije zbog manjeg iznosa eura na računu MF-a kod HNB-a.

Udio američkog dolara, koji je na kraju 2013. u ukupnim međunarodnim pričuvama iznosio 16,02%, u istom je razdoblju uvećan, pa je na posljednji dan prvog polugodišta 2014. iznosio 16,95%. Udio SDR-a također je povećan, i to s 2,64% na 2,81% ukupnih međunarodnih pričuva, zbog jačanja SDR-a u odnosu na euro.

Rezultati i analiza upravljanja deviznim portfeljima HNB-a od 1. siječnja do 30. lipnja 2014.

Američka središnja banka tijekom prvog polugodišta 2014. nije mijenjala svoju ključnu kamatnu stopu, koja se i nadalje kretala u rasponu od 0,00% do 0,25%, koliko iznosi još od kraja 2008. Odbor za otvoreno tržište američke središnje banke (engl. *Federal Open Market Committee*, FOMC) započeo je sa smanjivanjem vrijednosti programa otkupa državnih i hipotekarnih obveznica u prosincu 2013. s 85 mlrd. USD na 75 mlrd. USD. Postupno pooštavanje američke monetarne politike nastavljeno je i tijekom četiri sastanka FOMC-a u 2014. te je program otkupa na kraju prvog polugodišta 2014.

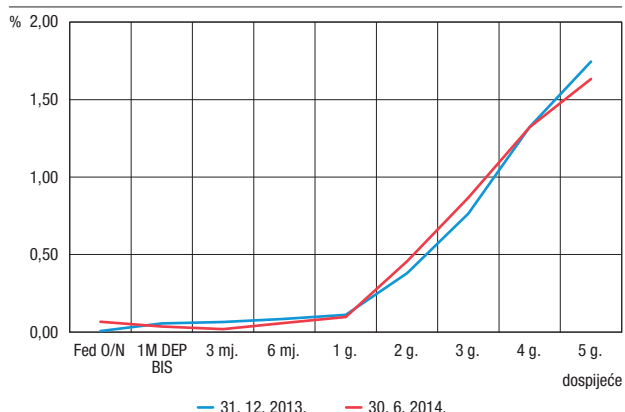
smanjen na 35 mlrd. USD mjesečno.

Početkom lipnja ESB je snizio ključnu jednodnevnu repo stopu s 0,25% na 0,15%, dok je kamatnu stopu na sredstva banaka deponirana kod ESB-a spustio u negativno područje, s 0,00% na -0,10%, a stopu na prekonoćne pozajmice smanjio je na 0,40% s 0,75%. Najavljeni niz ESB-ovih mjera za povećanje likvidnosti, poticanje kreditne aktivnosti u eurozoni i poboljšanje funkcioniranja transmisijskog mehanizma monetarne politike obuhvatio je, među ostalima, i uvođenje ciljanih dugoročnih operacija refinanciranja (engl. *targeted longer-term re-financing operations*, TLTRO).

Tijekom prvog polugodišta 2014. prinos na američku desetogodišnju državnu obveznicu pao je za 50 baznih bodova, na 2,53%, a prinos na njemačku desetogodišnju obveznicu čak za 68 baznih bodova spustivši se na 1,25%. Pad prinosa posljedica je jačanja geopolitičkih rizika, usporavanja globalnog rasta te ESB-ovih poticajnih mjera.

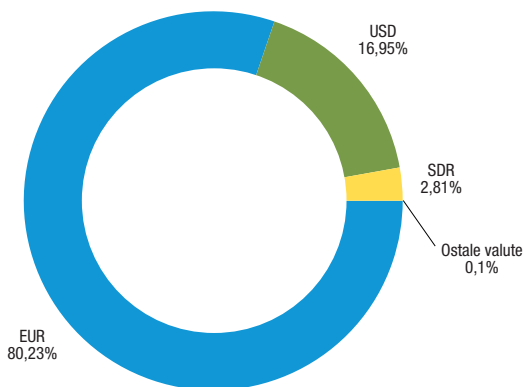
Sredstva međunarodnih pričuva HNB-a ulažu se pretežito u američke i njemačke državne vrijednosnice, kao i u vrijednosnice drugih razvijenih zemalja koje se smatraju sigurnijima,

Slika 43. Krivulja prinosa američkih državnih obveznica i drugih odabranih instrumenata

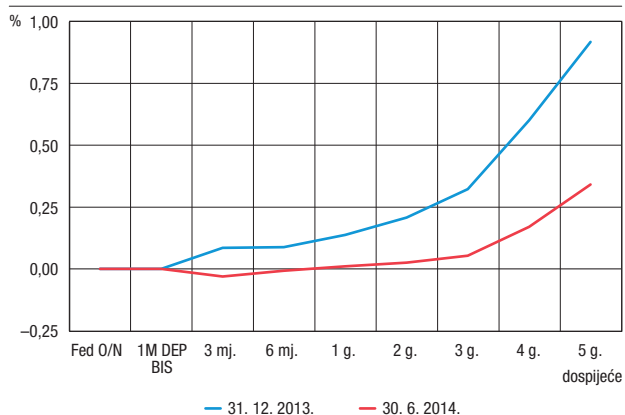
Izvor: Bloomberg

Slika 41. Valutna struktura ukupnih međunarodnih pričuva na dan 30. lipnja 2014.

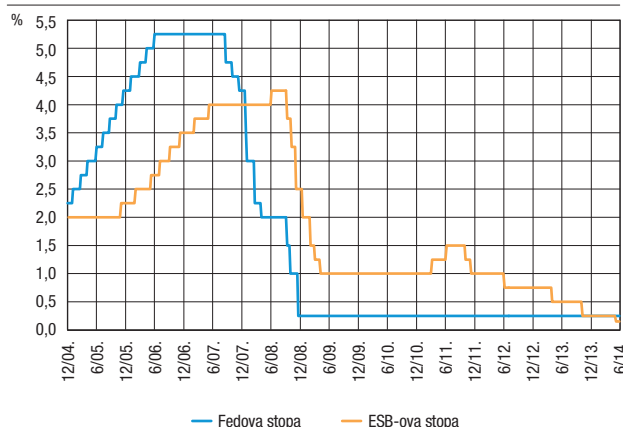
Izvor: HNB

Slika 44. Krivulja prinosa njemačkih državnih obveznica i drugih odabranih instrumenata

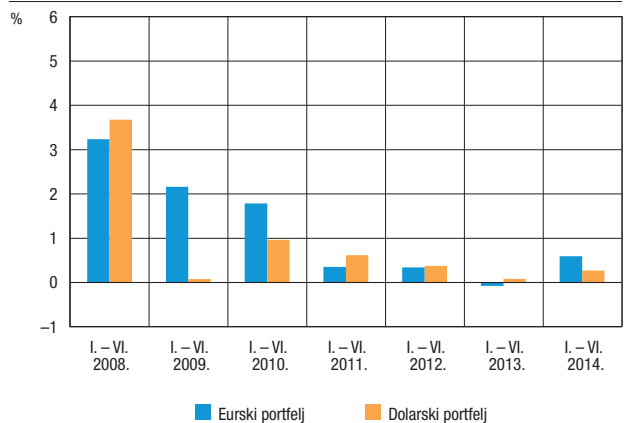
Izvor: Bloomberg

Slika 42. Kretanje Fedove i ESB-ove referentne kamatne stope

Izvor: Bloomberg

Slika 45. Godišnje stope povrata eurskog i dolarskog portfelja HNB-a za trgovanje prva polugodišta, na godišnjoj razini

Izvor: HNB

Tablica 4. Ostvareni prihodi i stope povrata deviznih portfelja HNB-a
u milijunima originalne valute i postocima

Portfelj	Ostvareni prihod (u mil. orig. valute)	Godišnja stopa povrata (za 1. polugodište, u %)						
		I. – VI. 2014.	I. – VI. 2008.	I. – VI. 2009.	I. – VI. 2010.	I. – VI. 2011.	I. – VI. 2012.	I. – VI. 2013.
Eurski za trgovanje	12,42	3,23	2,16	1,79	0,35	0,34	–0,08	0,59
Dolarski za trgovanje	3,56	3,67	0,07	0,96	0,62	0,38	0,08	0,27
Eurski do dospjeća	42,42	–	–	–	2,31 ^a	2,31	2,29	2,22

^a Učinak od 23. svibnja 2011. do 30. lipnja 2011.

Izvor: HNB

ponajprije članica eurozone. Neto međunarodne pričuve HNB-a sastoje se od eurskog i dolarskog portfelja za trgovanje te eurskog portfelja koji se drži do dospjeća.

Stopa povrata dolarskog portfelja HNB-a za trgovanje u prvih šest mjeseci 2014. iznosila je 0,27% anualizirano, dok je stopa povrata eurskog portfelja HNB-a za trgovanje u istom razdoblju iznosila 0,59%, također na godišnjoj razini. Bolji rezultat portfelja za trgovanje u odnosu na isto razdoblje prošle godine posljedica je pada prinosa te porasta cijene njemačkih i

američkih obveznica, kao i porasta cijena ostalih eurskih obveznica u koje se devizne pričuve ulažu. Eurski portfelj koji se drži do dospjeća u prvoj je polovini 2014. godine, pak, ostvario povrat od 2,22%.

Neto eurskim portfeljima HNB-a u prvom polugodištu 2014. ostvaren je ukupan prihod od 54,84 mil. EUR, a dolarskim portfeljem u istom je razdoblju ostvaren prihod od 3,56 mil. USD.

11. Poslovanje kreditnih institucija

U prvoj polovini 2014. nastavak višegodišnjih nepovoljnih gospodarskih kretanja zrcalio se u smanjivanju bilance banaka i daljnjem rastu poteškoća u naplati kredita. Kreditna aktivnost banaka smanjila se, i to prema svim sektorima, a ubrzano starenje portfelja osjetno je pridonijelo rastu udjela neprihodonosnih kredita (skupine B i C) koji je porastao s 15,7%, koliko je iznosio na kraju 2013., na 16,6% na kraju prve polovine 2014. godine. Najveći učinak na pad kvalitete ukupnih kredita imali su krediti trgovačkim društvima, kod kojih je udio kredita skupina B i C dosegao 29,6%. Pritom su se visinom i stopom rasta kredita spomenutih skupina isticali trgovina i poslovanje nekretninama. Rast pokrivenosti kredita skupina B i C ispravnima vrijednosti nastavio se, čemu su pridonijeli starenje neprihodonosnog portfelja i migracije prema lošijim rizičnim skupinama, ali i primjena novih pravila klasifikacije plasmana. Njima se zahtijeva postupno povećavanje ispravnika vrijednosti, ovisno o vremenu proteklom od nastupanja dužnikove neurednosti u otplati.

Nastavilo se razduživanje banaka prema domaćim i stranim financijskim institucijama, posebice prema većinskim stranim vlasnicima, a u promatranom je razdoblju izostao i rast domaćih izvora (uključujući i štednju stanovništva). No poboljšana je ročna neusklađenost imovine i obveza, zbog refinanciranja pojedinih banaka kod banaka majki, a i viškovi likvidnosti koje banke iskazuju u stresnim okolnostima i nadalje su bili osjetno viši od minimalno propisanih. Veći očekivani priljevi po derivatnim financijskim instrumentima utjecali su na rast koeficijenta likvidnosti za konvertibilne valute, a deviznim arbitražama banke su, u uvjetima pada kreditne aktivnosti, pokušavale potražiti dodatne izvore zarade.

Prema privremenim nerevidiranim podacima dobit banaka porasla je za četvrtinu, ponajviše pod utjecajem nižih troškova izvora financiranja. Posebice se to odnosilo na pad kamatnih stopa i s time povezane niže kamatne troškove depozita stanovništva. Profitabilnost imovine (0,8%) i profitabilnost kapitala (4,6%) bile su osjetno više nego u istom razdoblju lani, a značajno više negoli krajem 2013. kada su troškovi rezerviranja, pod utjecajem novih pravila klasifikacije plasmana i EBA-ine vježbe ispitivanja kvalitete imovine europskih banaka, snažno opteretili dobit. No nastavio se pad osnovnog izvora prihoda banaka, kamatnog prihoda. Uz rast problematičnih potraživanja i slabu kreditnu aktivnost, u promatranom su razdoblju snažan učinak imala i nova pravila potrošačkoga kreditiranja, na snazi od početka 2014. Osobito je to bilo vidljivo kod stambenih kredita vezanih uz švicarski franak, kod kojih je, zbog ograničavanja visine kamatnih stopa, pad prihoda iznosio oko 40%.

Rast dobiti i provedene dokapitalizacije osnažili su pozicije kapitala, i to unatoč isplati od 1,3 mlrd. kuna dividenda (pretežito iz zadržane dobiti). Prelazak na novi kapitalni režim (CRR/CRD IV) nije donio iznenađenja. Rizici poslovanja i nadalje su bili pokriveni na adekvatan način, unatoč njihovoj proširenoj definiciji. To je postignuto zahvaljujući konzervativnom pristupu iz ranijih godina, koji je osigurao visoku razinu i kvalitetu stavki kapitala, te ovogodišnjim donošenjem mjera o

zaštitnim slojevima kapitala. Na kraju lipnja 2014. sve su stope kapitala bile osjetno više od propisanih minimuma (stopa ukupnoga kapitala iznosila je 21,1%), a samo su dvije banke imale poteškoća u održavanju pojedinih stopa.

11.1. Banke

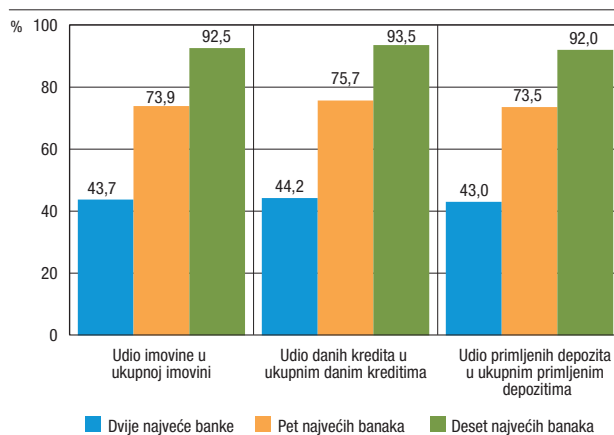
11.1.1. Strukturna obilježja

Na kraju lipnja 2014. u Republici Hrvatskoj poslovalo je 35 kreditnih institucija: 29 banaka, jedna štedna banka i pet stambenih štedionica, jednako kao i na kraju 2013. godine. Njihova imovina iznosila je 400,2 mlrd. kuna, što je smanjenje u odnosu na kraj 2013. za 1,3%. Pad je posljedica smanjenja imovine banaka (1,3%)⁵ i stambenih štedionica (0,9%), ali navedena blaga kretanja nisu imala utjecaj na strukturu imovine sustava. Dominantan udio od 98,1% i nadalje se odnosio na imovinu banaka, a preostalih 1,9% imovine kreditnih institucija na imovinu stambenih štedionica.

Pad imovine u vodećim bankama u usporedbi s krajem 2013. rezultirao je blagim smanjenjem koncentriranosti sustava. Vrijednost Herfindahl-Hirschmanova indeksa (HHI) za imovinu na kraju lipnja 2014. iznosila je 1429, što je bilo za 0,8% manje nego na kraju 2013. Podjednako se smanjio HHI za depozite (na 1403), a nešto znatnije smanjio se HHI za dane kredite (neto), za 2,3%, na 1482. Znatna koncentriranost u bankovnom sustavu vidljiva je i u visini udjela vodećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, koji su se vrlo malo smanjili u odnosu na kraj 2013. godine. Jedini porast odnosio se na udio imovine dviju najvećih banaka u ukupnoj imovini.

U prvoj polovini 2014. broj banaka u većinskom vlasništvu stranih dioničara povećao se za jedan, na 17 (Tablica 5.)⁶.

Slika 46. Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka na dan 30. lipnja 2014.

Izvor: HNB

5 Uključujući štednu banku

6 Tijekom prve polovine 2014. češka J&T banka dobila je suglasnost Savjeta HNB-a za stjecanje kvalificiranog udjela koji čini više od 50% temeljnoga kapitala Vaba banke d.d., Varaždin.

Tablica 5. Vlasnička struktura banaka i udio njihove imovine u imovini svih banaka na kraju razdoblja

	XII. 2012.		XII. 2013.		VI. 2014.	
	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio
Domaće vlasništvo	15	9,9	14	10,3	13	10,4
Domaće privatno vlasništvo	13	5,2	12	5,1	11	4,8
Domaće državno vlasništvo	2	4,8	2	5,3	2	5,6
Strano vlasništvo	16	90,1	16	89,7	17	89,6
Ukupno	31	100,0	30	100,0	30	100,0

Izvor: HNB

Unatoč tome, udio imovine tih banaka u ukupnoj imovini svih banaka neznatno se smanjio u usporedbi s krajem 2013. godine. Razlog blagim promjenama u strukturi imovine promatrane prema vrsti vlasništva jest smanjenje imovine banaka u stranom i domaćem privatnom vlasništvu te istodobni rast imovine banaka u domaćem državnom vlasništvu, zahvaljujući kojem se povećao jedino ukupni tržišni udio dviju državnih banaka. Najveći broj banaka u stranom vlasništvu (šest) pripadao je dioničarima iz Austrije, a imovina tih banaka činila je 59,4% ukupne imovine svih banaka. Potom su slijedile tri banke u vlasništvu dioničara iz Italije, s ukupnim tržišnim udjelom od 18,5% te dvije banke u vlasništvu dioničara iz Mađarske, s ukupnim tržišnim udjelom od 4,1%. Veći tržišni udio imala je još banka u vlasništvu dioničara iz Francuske (6,7%), a na banku u vlasništvu dioničara iz Češke odnosilo se 0,3% imovine banaka. Preostalih 0,6% ukupne imovine odnosilo se na četiri banke u većinskom vlasništvu dioničara iz trećih zemalja (izvan EU-a).

11.1.2. Bilanca i izvanbilančne stavke

Imovina

U prvoj polovini 2014. imovina banaka smanjila se za 5,1 mlrd. kuna ili 1,3% (Tablica 6.). Stopu smanjenja imovine uvećale su promjene tečaja kune prema tri najzastupljenije valute u deviznoj podbilanci banaka, a bez tog utjecaja smanjenje bi bilo blaže i iznosilo bi 0,8%. Cjelokupno smanjenje imovine odnosilo se na devizne stavke (7,3 mlrd. kuna ili 3,0%), dok je kunska imovina porasla (2,2 mlrd. kuna ili 1,5%), što je utjecalo na vrlo blage promjene valutne strukture imovine.

Pad bilance banaka odraz je nastavka nepovoljnih kretanja u domaćem gospodarstvu, koja negativno utječu na potražnju za kreditima i kreditnu sposobnost klijenata banaka te smanjuju sklonost štednji. U uvjetima ustrajne nesklonosti riziku i problema u naplati potraživanja banke su nastavile smanjivati kreditnu aktivnost i razduživati se na domaćem i stranom financijskom tržištu. Presudan utjecaj na smjer promjene ukupne imovine imalo je smanjenje imovine većine vodećih banaka u sustavu, premda je kod polovine od ukupnog broja banaka imovina porasla.

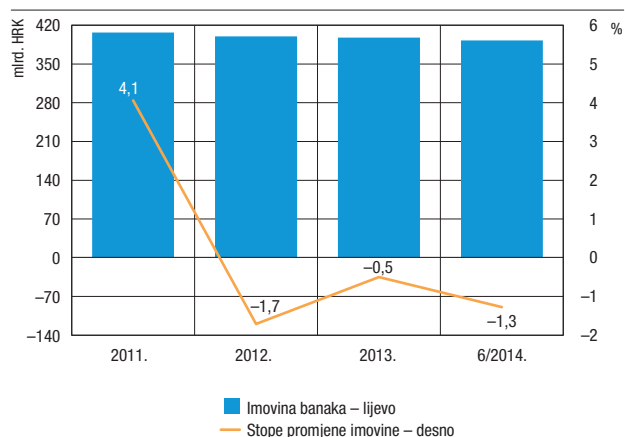
Kretanja u ukupnoj imovini banaka uglavnom su bila određena promjenama neto kredita, koji s udjelom od 65,0% dominiraju u njezinoj strukturi. Na kraju prve polovine 2014. neto krediti bili su manji za 8,5 mlrd. kuna ili 3,2% (2,7% efektivno) nego na kraju 2013., što je odraz razduživanja svih institucionalnih sektora. U strukturi kreditnog portfelja promatrajući prema vrstama kredita znatnije povećanje vidljivo je samo kod kredita podobnih za zatvaranje dospjelih obveza, kao što su krediti za izvršena plaćanja s osnova garancija i drugih

jamstava te gotovinski i ostali nenamjenski krediti. Opadanje kvalitete kreditnog portfelja nastavilo se s povećanjem djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita, a posljedični rast ispravaka vrijednosti imao je dodatni utjecaj na pad neto kredita i bilance banaka. Tako je najveći utjecaj na pad neto kredita imalo razduživanje trgovačkih društava te pogoršavanje kvalitete kredita tom sektoru, a potom smanjeno kreditiranje državnih jedinica i financijskih institucija. Nastavak razduživanja stanovništva bio je vidljiv i u prvoj polovini 2014., pretežito u smanjenju stambenih kredita.

Glavnina smanjenja neto kredita odnosila se na kredite u stranim valutama i kredite u kunama uz valutnu klauzulu, što je imalo ključni utjecaj na blago valutno restrukturiranje imovine banaka. Devizni krediti smanjili su se za 8,1 mlrd. kuna (4,1%), uglavnom zbog smanjenja kredita u kunama uz valutnu klauzulu danih stanovništvu i trgovačkim društvima.

U odnosu na kraj 2013. zamjetno su se smanjili depoziti kod HNB-a (2,0 mlrd. kuna ili 4,5%), a najveći utjecaj na ukupnu promjenu imao je manji saldo sredstava banaka na računima za namiru (1,6 mlrd. kuna ili 11,0%). Na kraju prve polovine ove godine primjetljivo je i blago smanjenje ostalih stavki u strukturi depozita kod HNB-a, te se iznos izdvojene obvezne pričuve smanjio za 0,7%, a obveznih blagajničkih zapisa za 5,0%. Suprotna depozitima kod HNB-a bila su kretanja depozita kod financijskih institucija, koji su ukupno porasli za 1,2 mlrd. kuna (5,5%). Uglavnom se radilo o rastu depozita kod banaka majki u inozemstvu, a manji utjecaj na ukupnu

Slika 47. Imovina banaka

Izvor: HNB

Tablica 6. Struktura imovine banaka

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2012.		XII. 2013.			VI. 2014.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Gotovina i depoziti kod HNB-a	51.169,4	12,8	51.284,0	12,9	0,2	50.293,0	12,8	-1,9
Gotovina	6.438,9	1,6	6.369,7	1,6	-1,1	7.387,1	1,9	16,0
Depoziti kod HNB-a	44.730,5	11,2	44.914,3	11,3	0,4	42.905,9	10,9	-4,5
Depoziti kod bankarskih institucija	23.847,3	6,0	21.464,2	5,4	-10,0	22.652,4	5,8	5,5
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi HNB-a	10.701,6	2,7	13.634,0	3,4	27,4	14.801,3	3,8	8,6
Vrijednosni papiri	32.095,1	8,0	30.033,7	7,5	-6,4	30.837,3	7,9	2,7
Derivatna financijska imovina	910,6	0,2	1.583,6	0,4	73,9	1.893,5	0,5	19,6
Kredit ^a	267.965,1	67,0	263.822,4	66,3	-1,5	255.287,2	65,0	-3,2
Kredit ^a financijskim institucijama	10.130,1	2,5	8.912,2	2,2	-12,0	7.049,9	1,8	-20,9
Kredit ^a ostalim komitentima	257.835,1	64,5	254.910,2	64,1	-1,1	248.237,3	63,2	-2,6
Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate	3.120,0	0,8	3.185,7	0,8	2,1	3.381,0	0,9	6,1
Preuzeta imovina	1.268,5	0,3	1.541,2	0,4	21,5	1.688,1	0,4	9,5
Materijalna imovina (minus amortizacija)	4.320,1	1,1	4.253,5	1,1	-1,5	4.291,7	1,1	0,9
Kamate, naknade i ostala imovina	7.411,0	1,9	7.061,5	1,8	-4,7	7.624,3	1,9	8,0
Manje: Ispravak vrijednosti za gubitke na skupnoj osnovi ^b	2.888,9	0,7	-	-	-	-	-	-
Ukupno imovina	399.919,8	100,0	397.863,7	100,0	-0,5	392.749,8	100,0	-1,3

^a Od listopada 2013. iznos kredita umanjuje se za iznos naplaćenih naknada (prije iskazivane kao odgođeni prihod u obvezama).^b Od listopada 2013. posebne rezerve za identificirane gubitke na skupnoj osnovi (za skupinu A) umanjuju iznos financijskih instrumenata na koje se odnose.

Izvor: HNB

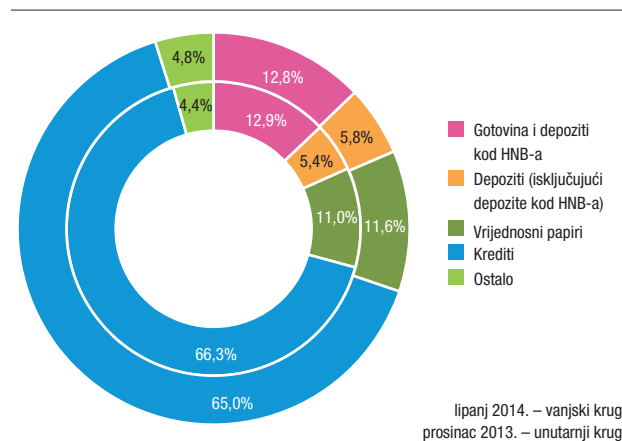
promjenu imao je i porast depozita kod domaćih kreditnih institucija.

Jedini značajniji oblik imovine koji ima kontinuirani rast ulaganja su u vrijednosne papire, a koja su u odnosu na kraj 2013. porasla za gotovo 2,0 mlrd. kuna (4,5%). Zahvaljujući tome te zbog utjecaja pada većine ostalih stavki u strukturi imovine, nastavio se trend rasta udjela vrijednosnih papira u imovini banaka, dosegnuvši na kraju prve polovine 2014. udio od 11,6%. Rast ulaganja u vrijednosne papire u cijelosti se odnosio na dužničke vrijednosne papire domaćih izdavatelja, a ključan utjecaj na promjenu imali su vrijednosni papiri državnih jedinica, i to trezorski zapisi MF-a, porastom za 1,2 mlrd. kuna (8,6%) i obveznice RH, porastom za 1,1 mlrd. kuna (9,2%). Značajnost vrijednosnih papira domaćih državnih jedinica u strukturi dužničkih vrijednosnih papira time je dodatno porasla, na 61,4%, a visinom udjela još se izdvajaju ulaganja u vrijednosne papire stranih država (14,2%) i stranih financijskih institucija (10,2%) te domaćih trgovačkih društava (12,0%). Najveći dio vrijednosnih papira banke i nadalje raspoređuju u portfelj financijske imovine raspoložive za prodaju (64,7%), a povećanje nerealizirane dobiti od tih instrumenata u prvoj polovini 2014. imalo je pozitivan utjecaj na kapital banaka. Iznos ulaganja u vlasničke vrijednosne papire bio je gotovo nepromijenjen, pa je i značajnost tih ulaganja u visini od 1,2% ukupnih ulaganja u vrijednosne papire i dalje bila zanemariva.

Kod ostalih, manje značajnih stavki u strukturi imovine, relativno visokim stopama rasta izdvajala se derivatna financijska imovina, koja se u prvoj polovini 2014. povećala za 19,6%, pretežito na osnovi pozitivne fer vrijednosti ugovora sklopljenih sa stranim financijskim institucijama. Pritom su najviše porasla potraživanja s odnosnom varijablom tečaj. Nastavila je rasti i imovina preuzeta u zamjenu za nenaplaćena potraživanja, ali je taj porast usporen u odnosu na prošlu godinu, kada

je porasla za 21,5%. U prvoj polovini 2014. ta imovina porasla je za 147,0 mil. kuna (9,5%) te je iznosila 1,7 mlrd. kuna. Unatoč njezinu rastu od 2008. nadalje, preuzeta imovina i dalje ima nizak udio u ukupnoj imovini banaka od samo 0,4%. U prvih šest mjeseci 2014. povećanje ove imovine uglavnom se odnosilo na preuzete građevinske objekte te stambene zgrade i stanove, koji zajedno sa zemljištima čine gotovo 60% ukupne preuzete imovine. Poteškoće pri realizaciji naplate potraživanja vidljive su u starenju preuzete imovine, odnosno daljnjem porastu imovine kojoj je od datuma stjecaja proteklo više od dvije godine.

Slika 48. Struktura imovine banaka

Izvor: HNB

Obveze i kapital

Smanjenje obveza banaka u prvoj polovini 2014., za 5,5 mlrd. kuna ili 1,6%, odraz je daljnjeg razduživanja banaka na domaćem i stranom financijskom tržištu te smanjenja depozita od gotovo svih institucionalnih sektora. Pad primljenih depozita i obveza po kreditima zajedno s padom izdanih hibridnih instrumenata u prvih šest mjeseci ove godine rezultirao je smanjenjem ukupnih izvora financiranja banaka za 6,1 mlrd. kuna ili 1,9%.

Najveći nominalni utjecaj na kretanje izvora financiranja imalo je smanjenje obveza prema stranim vlasnicima, s osnove primljenih kredita, depozita i izdanih hibridnih instrumenata, za ukupno 4,5 mlrd. kuna ili 8,7%. Značajnost tog izvora financiranja opada od 2011., kad je dosegnuo vrhunac rasta započetog nakon izbijanja krize tijekom 2008. godine, te su na kraju prve polovine 2014. u ukupnim izvorima financiranja sredstva vlasnika imala udio od 14,6%. U posljednje dvije godine banke su strane izvore financiranja supstituirale domaćim, ali tijekom prvih šest mjeseci ove godine i domaći su se izvori smanjili, i to za 3,6 mlrd. kuna ili 1,4%. Presudan utjecaj na promjenu imalo je smanjenje najvažnijeg oblika tih sredstava, odnosno depozita, pri čemu su glavninu smanjenja činili depoziti trgovačkih društava i financijskih institucija, a dodatni

utjecaj na ukupno kretanje depozita imao je i prekid uobičajenog rasta depozita stanovništva. Jedini znatniji porast u izvorima financiranja odnosio se na sredstva stranih financijskih institucija različitih od banaka majki (11,0%), zbog kojeg se značajnost nerezidenata u izvorima financiranja banaka vrlo malo smanjila (na 20,6%).

Izvorima banaka majki koristila se većina banaka u stranom vlasništvu (njih 12), ali pretežito u manjem opsegu nego na kraju 2013. godine. Samo su dvije banke povećale udio izvora banaka majki u ukupnim izvorima financiranja.

Usporeni rast depozita bio je prisutan od izbijanja krize u 2008., a uglavnom je bio povezan s razduživanjem banaka prema većinskim stranim vlasnicima te usporenim prirastom depozita stanovništva. Ti trendovi u 2013. rezultirali su najslabijim rastom ukupnih depozita u posljednjih 16 godina (2,0% efektivno), a u prvih šest mjeseci ove godine nastavili su se smanjenjem depozita za 3,2 mlrd. kuna ili 1,1% (0,7% bez utjecaja tečaja). Osim daljnjeg razduživanja prema bankama majkama, na smanjenje depozita u prvoj polovini 2014. ponajviše je utjecao pad depozita trgovačkih društava (1,7 mlrd. kuna ili 3,9%) te financijskih institucija (1,2 mlrd. kuna ili 7,1%), a na to se nadovezalo i smanjenje štednje građana (646,7 mil. kuna ili 0,4%). Navedena negativna kretanja djelomice su

Tablica 7. Struktura obveza i kapitala banaka

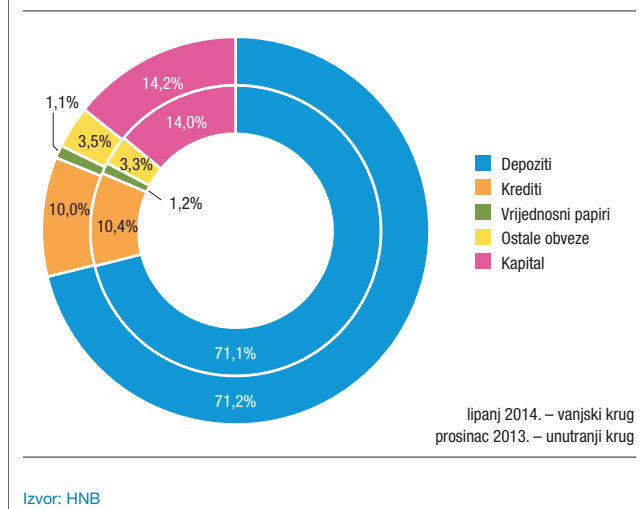
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2012.		XII. 2013.		Promjena	VI. 2014.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio		Iznos	Udio	Promjena
Kreditni od financijskih institucija	16.802,9	4,2	15.146,0	3,8	-9,9	14.917,7	3,8	-1,5
Kratkoročni krediti	3.273,9	0,8	2.124,8	0,5	-35,1	2.102,1	0,5	-1,1
Dugoročni krediti	13.529,0	3,4	13.021,2	3,3	-3,8	12.815,6	3,3	-1,6
Depoziti	275.844,0	69,0	282.805,6	71,1	2,5	279.567,8	71,2	-1,1
Depoziti na transakcijskim računima	47.466,3	11,9	54.245,1	13,6	14,3	56.132,4	14,3	3,5
Štedni depoziti	21.229,8	5,3	21.785,7	5,5	2,6	21.578,4	5,5	-1,0
Oročeni depoziti	207.147,9	51,8	206.774,8	52,0	-0,2	201.857,0	51,4	-2,4
Ostali krediti	30.599,2	7,7	26.337,2	6,6	-13,9	24.220,9	6,2	-8,0
Kratkoročni krediti	4.669,1	1,2	4.531,3	1,1	-3,0	3.338,9	0,9	-26,3
Dugoročni krediti	25.930,1	6,5	21.805,9	5,5	-15,9	20.882,0	5,3	-4,2
Derivatne financijske obveze i ostale financijske obveze kojima se trguje	1.752,3	0,4	1.878,1	0,5	7,2	2.046,0	0,5	8,9
Izdani dužnički vrijednosni papiri	300,0	0,1	299,9	0,1	0,0	299,9	0,1	0,0
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	300,0	0,1	299,9	0,1	0,0	299,9	0,1	0,0
Izdani podređeni instrumenti	1.391,0	0,3	1.453,5	0,4	4,5	1.463,3	0,4	0,7
Izdani hibridni instrumenti	3.243,0	0,8	3.005,9	0,8	-7,3	2.456,6	0,6	-18,3
Kamate, naknade i ostale obveze ^a	12.611,7	3,2	11.445,8	2,9	-9,2	11.888,1	3,0	3,9
UKUPNO OBVEZE	342.544,1	85,7	342.371,9	86,1	-0,1	336.860,4	85,8	-1,6
Dionički kapital	34.231,0	8,6	33.964,7	8,5	-0,8	34.623,6	8,8	1,9
Dobit (gubitak) tekuće godine	2.687,6	0,7	477,6	0,1	-82,2	1.268,1	0,3	165,5
Zadržana dobit (gubitak)	15.706,9	3,9	16.315,3	4,1	3,9	15.884,3	4,0	-2,6
Zakonske rezerve	1.081,1	0,3	1.108,6	0,3	2,5	1.111,8	0,3	0,3
Statutarne i ostale kapitalne rezerve	3.292,4	0,8	3.035,4	0,8	-7,8	2.600,5	0,7	-14,3
Revalorizacijske rezerve	427,0	0,1	610,4	0,2	42,9	739,6	0,2	21,2
Dobit (gubitak) prethodne godine	-50,1	0,0	-20,2	0,0	-59,8	-338,5	-0,1	1.579,2
UKUPNO KAPITAL	57.375,7	14,3	55.491,8	13,9	-3,3	55.889,4	14,2	0,7
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	399.919,8	100,0	397.863,7	100,0	-0,5	392.749,8	100,0	-1,3

^a Od listopada 2013. naplaćene naknade po kreditima, koje su do tada iskazivane kao odgođeni prihod u obvezama, umanjuju iznos danih kredita u imovini.

Izvor: HNB

Slika 49. Struktura obveza i kapitala banaka

ublažili povećani depoziti državnih jedinica i neprofitnih institucija, koji su u prvih šest mjeseci ove godine porasli po stopama od 3,9% i 7,1%. Depoziti stanovništva smanjili su se zbog pada oročenih i štednih depozita. Unatoč tome, i dalje su bili najveći izvor financiranja banaka, s udjelom od 53,4% u izvorima i 61,7% u ukupnim depozitima banaka. U strukturi štednje stanovništva dominantan udio od 76,1% zadržali su depoziti u stranim valutama, a njihov se iznos u prvoj polovini 2013. smanjio za 1,3%. Osim tog smanjenja, smanjili su se i depoziti trgovačkih društava u stranim valutama, a ukupni utjecaj tih promjena vidljiv je u smanjenju deviznih obveza za 4,8 mlrd. kuna ili 2,1%.

Obveze banaka na osnovi primljenih kredita u odnosu na kraj 2013. smanjile su se za 2,3 mlrd. kuna (5,7%). Nastavak je to trenda iz prethodne tri godine, zbog kojeg opada značajnost primljenih kredita u imovini banaka, a na kraju prve polovine 2014. omjer primljenih kredita i imovine smanjio se na manje od 10,0%. Veći dio smanjenja tih obveza odnosio se na inozemne kreditore, uglavnom banke majke, dok se na domaćem tržištu pretežit dio smanjenja primljenih kredita odnosio na kreditore iz sektora ostalih financijskih posrednika.

Među ostalim obvezama banaka najveća promjena u prvom polugodištu 2014. odnosila se na smanjenje iznosa hibridnih instrumenata (549,3 mil. kn ili 18,3%). Time se dodatno smanjila značajnost tih instrumenata te su zajedno s podređenim instrumentima i izdanim dužničkim vrijednosnim papirima činili samo 1,3% ukupnih izvora financiranja. Financiranjem izdanim dužničkim vrijednosnim papirima i dalje se koristila samo jedna banka, s vrlo malim utjecajem na ukupnu imovinu banaka.

Povećanje kapitala za 397,6 mil. kuna ili 0,7% donekle je ublažilo negativan utjecaj kretanja izvora financiranja na bilancu banaka, a tome su pridonijela dva ključna utjecaja. Veći od njih odnosio se na dobit ostvarenu u tekućoj godini, čiji je iznos znatno premašio cjelogodišnje ostvarenje u 2013. Drugi je bio utjecaj dokapitalizacije provedene tijekom prvih šest mjeseci ove godine kod sedam banaka, zahvaljujući kojima se dionički

kapital svih banaka povećao za 659,0 mil. kuna (1,9%). Međutim, samo je manji dio povećanja dioničkoga kapitala realiziran uplatom novih sredstava, dok se veći dio odnosio na korištenje kapitalnih rezerva i instrumenata s obilježjem kapitala s ciljem ojačavanja dioničkoga kapitala ili pokrivanja dijela prenesenih gubitaka kod pojedinih banaka. Stoga je na kraju porast dioničkoga kapitala više rezultirao strukturnim promjenama među stavkama kapitala, a manje rastom ukupnoga kapitala. Osim rasta dioničkoga kapitala i dobiti ostvarene u tekućoj godini, utjecaj na rast kapitala imali su i veći nerealizirani dobici s osnove vrijednosnog usklađivanja financijske imovine raspoložive za prodaju (40,5%), uključeni u stavku kapitala koja se odnosi na revalorizacijske rezerve. Rezultat opisanih promjena na kraju prve polovine 2014. dodatni je porast udjela kapitala u pasivi banaka (Slika 49.).

Banke su do kraja prve polovine ove godine izvršile raspored najvećeg dijela dobiti ostvarene u 2013. godini. Veći broj banaka ostvarenu dobit usmjerio je u rezerve kapitala, a samo nekoliko njih isplatilo je dividendu iz dobiti ostvarene u 2013. te iz zadržane dobiti ranijih godina, u ukupnom iznosu od 1,3 mlrd. kuna. Unatoč tome, zadržana dobit svih banaka i dalje je bila znatna i iznosila je 15,9 mlrd. kuna, a sa svim rezervama kapitala iznosila je 20,0 mlrd. kuna, što je na kraju prve polovine 2014. činilo više od 35% ukupnoga kapitala banaka. Raspored tih zaliha kapitala unutar sustava prilično je neravnomjeran i pretežit je koncentriran kod manjeg broja banaka. Kapital niza banaka opterećen je zadržanim gubicima koji se prenose iz prethodnih godina, a loši poslovni rezultati na kraju 2013. dodatno su povećali te gubitke, na iznos veći od 1,8 mlrd. kuna.

Pokazatelji likvidnosti

Nakon povećanja u 2013. neusklađenost se kratkoročne imovine i kratkoročnih obveza banaka (do godine dana) u prvoj polovini 2014. smanjila. Omjer kratkoročne imovine i kratkoročnih obveza porastao je za gotovo pet postotnih bodova, na 76,7%.

Kratkoročni kumulativni jaz do jedne godine⁷ na kraju lipnja 2014. bio je negativan i iznosio je 58,7 mlrd. kuna, što je smanjenje u odnosu na kraj 2013. za 15,1 mlrd. kuna ili 20,5%. Zamjetno smanjenje neusklađenosti ponajprije je bilo pod utjecajem smanjenja kratkoročnih obveza, znatan dio kojeg se odnosio na produžavanje rokova preostalog dospjeća oročenih depozita. Time su se kratkoročne obveze ukupno smanjile za 12,4 mlrd. kuna (4,7%), s najvećim utjecajem smanjenja oročenih depozita u kategoriji dospjeća od 6 do 12 mjeseci. Istodobno su zamjetno porasli oročeni depoziti s preostalim rokovima do dospjeća većim od jedne godine (8,7 mlrd. kuna ili 19,4%), a na oba spomenuta kretanja utjecale su promjene u ročnoj strukturi depozita stanovništva i nerezidenata, zbog refinanciranja pojedinih banaka kod banaka majki. Promjene u imovini bile su suprotnih predznaka i manjeg intenziteta nego kod obveza, odnosno zabilježen je manji porast kratkoročne imovine (1,4%) i nešto veće smanjenje dugoročne imovine (3,8%). Povećanje kratkoročne imovine povezano je s većim ulaganjima u vrijednosne papire, a smanjenje imovine s preostalim rokovima do dospjeća dužim od jedne godine uglavnom se odnosilo na neto kredite. Gotovo svi jazovi u roku

⁷ Kratkoročna kumulativna ročna neusklađenost imovine i obveza (kumulativni jaz) izračunava se kao razlika imovine (neto) i obveza s istim preostalim rokom dospjeća i obuhvaća sve kategorije preostalog dospjeća do jedne godine. Pozitivni jaz podrazumijeva da je iznos imovine veći od iznosa obveza, a u suprotnom govorimo o negativnom jazu.

kraćem od jedne godine bili su negativni, odnosno iznos obveza nadmašivao je iznos potraživanja koja banke očekuju u tom razdoblju. Najveći negativni jaz zabilježen je u kategoriji dospjeća od tri do šest mjeseci (22,4 mlrd. kuna).

Banke u cjelini i dalje raspolažu osjetnim viškovima likvidnosti, a iznos tog viška blago je i porastao u odnosu na stanje na kraju godine. Tako je trenutačno utržiiva imovina⁸ porasla za 1,3%, na iznos od 62,2 mlrd. kuna. S obzirom na smanjenje imovine banaka na polugodišnjoj razini, udio se trenutačno utržiive imovine u ukupnoj imovini banaka blago povećao, na 15,8%. Najveći pojedinačni porast trenutačno utržiive imovine odnosio se na depozite kod kreditnih institucija u stranim valutama. Istodobnim smanjenjem te imovine u kunama, zbog pada iznosa depozita kod HNB-a, izostao je utjecaj navedenih promjena na valutnu strukturu trenutačno utržiive imovine. Spomenute dvije stavke podjednako su promijenile svoje udjele u trenutačno utržiivoj imovini, pa su nakon povećanja za 2,7 postotnih bodova na kraju prve polovine 2014. depoziti kod kreditnih institucija postali vodeći oblik te imovine, s udjelom u trenutačno utržiivoj imovini od 26,1%. Na kraju 2013. najveći udio u trenutačno utržiivoj imovini imali su depoziti kod HNB-a, a njihovim smanjenjem u prvoj polovini 2014. udio im je pao na 22,6%. Znatniji udio imaju još i trezorski zapisi MF-a (20,9%) te vrijednosni papiri raspoloživi za prodaju (15,2%).

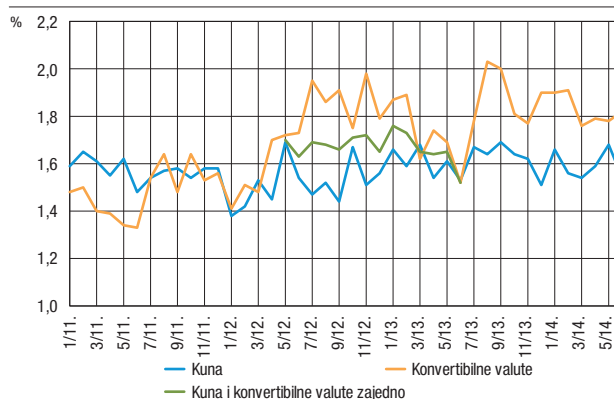
Procijenjeni novčani priljevi i dalje su više nego dovoljno pokrivali procijenjene odljeve u stresnim uvjetima, pa su se minimalni koeficijenti likvidnosti (MKL)⁹ i dalje održavali osjetno iznad propisanog minimuma (Slika 50.). Na kraju prve polovine 2014. godine MKL u kunama iznosio je za razdoblje do tjedan dana 2,1, a za razdoblje do mjesec dana 1,5, dok je MKL u konvertibilnim valutama iznosio 2,7 (tjedan dana) i 1,8 (mjesec dana).

Valutna usklađenost imovine i obveza

U prvoj polovini 2014. imovina banaka smanjila se zbog smanjenja deviznih stavki, za 7,3 mlrd. kuna ili 3,0%, dok je kunkski dio imovine porastao za 2,2 mlrd. kuna ili 1,5%. Istodobno su se smanjile i obveze banaka (ne uključujući kapital), zbog smanjenja deviznih stavki za 4,8 mlrd. kuna ili 2,1%, te, nešto manje, zbog smanjenja kunkskih stavki, za 0,7 mlrd. kuna ili 0,7%. Efektivne promjene imovine i obveza bile su nešto blaže od nominalnih, zbog intenzivnijih promjena deviznih stavki te kretanja tečaja kune prema najznačajnijim valutama u bilanci banaka (euro, švicarski franak i američki dolar). Rezultat tih utjecaja efektivno je smanjenje ukupne imovine za 0,8%, dok su ukupne obveze banaka efektivno stagnirale. Tečajevi navedenih valuta u odnosu na kraj 2013. promijenili su se za manje od 1%, pri čemu se najveća promjena odnosila na smanjenje vrijednosti tečaja kune u odnosu na euro (0,9%), što je potom najviše utjecalo na razliku efektivne i nominalne stope promjene imovine i obveza banaka. Vrijednost tečaja kune u odnosu na švicarski franak smanjila se za 0,1%, a porasla je u odnosu na američki dolar, za 0,2%.

U valutnoj strukturi imovine banaka kunkski dio blago je porastao, na 38,4% imovine banaka. Udio devizne imovine iznosio je 61,6%, što je za 1,1 postotni bod manje nego na kraju

Slika 50. Minimalni koeficijent likvidnosti banaka za razdoblje do mjesec dana

Napomena: U razdoblju od 1. svibnja 2012. do 30. lipnja 2013. kreditne institucije zahtjev za održavanje minimalnoga koeficijenta likvidnosti trebaju ispunjavati na skupnoj osnovi – za kune i sve konvertibilne valute zajedno.

Izvor: HNB

2013. godine. Smanjenje udjela posljedica je pada kunske imovine uz valutnu klauzulu te njezina udjela u ukupnoj imovini banaka, na 37,0%, dok se zbog blagog rasta imovine u stranim valutama njezin udio u ukupnoj imovini povećao na 24,6%.

Više od smanjenja ukupne devizne imovine banaka iznosio je pad deviznih neto kredita (8,1 mlrd. kuna ili 4,1%), a podjednako se odnosio na smanjenje neto kredita u stranim valutama (4,4%) i u kunama uz valutnu klauzulu (za 4,0%). Utjecaj navedene promjene na deviznu imovinu banaka djelomično je ublažen porastom depozita u stranim valutama kod financijskih institucija (1,1 mlrd. kuna). Na blagi rast kunske imovine banaka najveći utjecaj imao je rast trezorskih zapisa MF-a za 2,7 mlrd. kuna (23,7%), dok se najveće smanjenje kunkskih stavki u promatranom razdoblju odnosilo na sredstva banaka na računima za namiru kod HNB-a (1,6 mlrd. kuna).

Smanjenju deviznog dijela obveza banaka najviše su pridobili oročeni depoziti u stranim valutama, padom iznosa za 4,1 mlrd. kuna ili 2,6%. Zbog smanjenja dugoročnih kredita smanjili su se i primljeni krediti u stranim valutama (3,8%) te hibridni instrumenti (38,3%). U promatranom razdoblju kunske su se obveze smanjile za 0,7 mlrd. kuna (0,7%), zbog smanjenja kratkoročnih primljenih kredita te štednih i oročenih depozita.

U valutnoj strukturi obveza banaka promjene su bile vrlo blage i kretale su se do 0,3 postotna boda, koliko je iznosilo smanjenje deviznog dijela ukupnih obveza, odnosno povećanje kunkskog dijela obveza. Devizne obveze činile su 66,9% ukupnih obveza, a glavnina se odnosila na strane valute (63,3%), dok se samo 3,6% odnosilo na obveze u kunama uz valutnu klauzulu.

Rezultat snažnijeg pada devizne imovine od pada deviznih obveza u prvoj polovini 2014. bilo je smanjenje njihove pozitivne razlike. Tako je na kraju promatranog razdoblja devizna imovina banaka bila veća za 16,4 mlrd. kuna od deviznih

⁸ Trenutačno utržiiva imovina jest imovina koja se može brzo (unutar četiri radna dana) i lako (bez znatnih gubitaka) unovčiti.

⁹ Minimalni koeficijent likvidnosti (MKL) računa se kao omjer očekivanih priljeva (uključujući i trenutačno utrživu imovinu) i očekivanih odljeva u stresnim uvjetima za dva zadana razdoblja (do tjedan dana i do mjesec dana), a mora biti veći od jedan ili jednak jedan. MKL se računa za kune, sve konvertibilne valute zajedno te za svaku nekonvertibilnu valutu zasebno (ako je znatna).

obveza, dok je na kraju 2013. ta razlika iznosila 18,9 mlrd. kuna. Prosječna otvorena devizna pozicija svih banaka u prvom tromjesečju bila je duga i iznosila je 3,1%, dok je u drugom tromjesečju bila kratka i iznosila je 1,4% prosječnoga regulatornoga kapitala.¹⁰ Mijenjanje uobičajene duge pozicije kratkom redovita je pojava za drugo tromjesečje u nekoliko posljednjih godina.

Klasične izvanbilančne stavke

Trend smanjivanja iznosa klasičnih izvanbilančnih stavki bio je prisutan od početka krize, izuzevši 2011. godinu, u kojoj je zabilježeno njihovo vrlo blago povećanje. U prvoj polovini 2014. taj je trend prekinut porastom klasičnih izvanbilančnih stavki za 1,6 mlrd. kuna (3,1%). Time su one dosegnule iznos od 52,8 mlrd. kuna, a njihov omjer s imovinom povećao se na 13,4% (Slika 51.). Porast klasičnih izvanbilančnih stavki ostvaren je pretežito zbog izdanih garancija, čiji se iznos tijekom prve polovine ove godine povećao za 1,6 mlrd. kuna ili 10,5%. Gotovo cjelokupan iznos povećanja garancija odobren je trgovačkim društvima. Visinom promjene još se izdvaja smanjenje iznosa revolving kredita, za 604,0 mil. kuna ili 7,1%, najviše zbog utjecaja smanjenja tih obveza prema trgovačkim društvima i središnjoj državi.

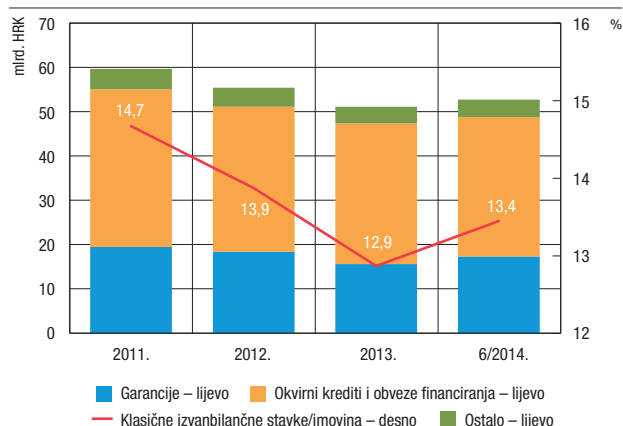
Kretanja ostalih klasičnih izvanbilančnih stavki nisu bila znatnija, pa tako nije došlo ni do većih promjena u strukturi ukupnih preuzetih obveza u odnosu na kraj 2013. godine. Gotovo polovina svih izvanbilančnih stavki i dalje se odnosila na okvirne kredite i obveze financiranja, čiji se udio neznatno smanjio, na 44,82%. Udio garancija povećao se na 32,8%, a udio revolving kredita smanjio se na 14,9% svih klasičnih izvanbilančnih stavki. Na sve ostale preuzete obveze odnosilo se 7,5% ukupnih klasičnih izvanbilančnih stavki banaka.

Derivatni financijski instrumenti

Snažan rast ugovorene vrijednosti derivatnih financijskih instrumenata u 2013. po stopi od 46,0% usporio se u prvoj polovini 2014. na 7,8%. Ukupni iznos ugovorene vrijednosti derivatnih financijskih instrumenata time je dosegao rekordni iznos od 201,1 mlrd. kuna, a zbog istodobnog smanjenja ukupne imovine banaka njihov je omjer porastao, s 46,9% na kraju 2013. na 51,2% na kraju prve polovine 2014. godine. Taj je omjer samo kod četiri banke bio veći od prosjeka za sustav. Veliki obujam poslovanja s derivatnim financijskim instrumentima bio je uobičajen za banke vodeće po visini imovine, dok se većina banaka u svojem poslovanju i nadalje relativno malo koristila ili se uopće nije koristila derivatnim financijskim instrumentima.

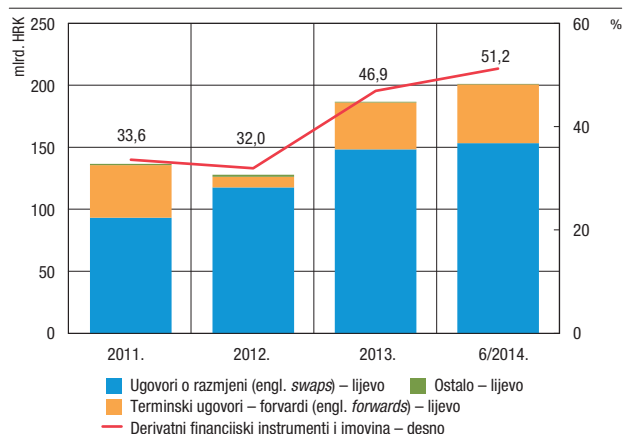
U prvoj polovini 2014. nastavio se rast ugovorene vrijednosti instrumenata koji su najviše utjecali i na kretanja u prošloj godini, a osim pojačanih potreba klijenata zamjetan porast tih instrumenata djelomice je zasigurno povezan s iznalaženjem dodatnih izvora prihoda banaka. Tako je osjetno porastao iznos terminskih ugovora – forwarda (engl. *forwards*), za 9,7 mlrd. kuna ili 25,6%, a nešto manje je porastao iznos ugovora o razmjeni (engl. *swaps*), za 5,0 mlrd. kuna ili 3,4%. Promjene iznosa ostalih derivatnih instrumenata imale su zanemariv učinak na ukupno kretanje, zbog njihova malog udjela u strukturi ukupnih derivatnih instrumenata.

Slika 51. Klasične izvanbilančne stavke banaka

Izvor: HNB

Slika 52. Derivatni financijski instrumenti banaka (ugovorena vrijednost)

Izvor: HNB

Najveći dio povećanja derivatnih financijskih instrumenata odnosio se na porast ugovorene vrijednosti tih instrumenata sa stranim financijskim institucijama, među kojima su i dalje znatan udio imali većinski strani vlasnici i s njima povezana društva. Banke s većinskim stranim vlasnicima često su ugovarale derivate koji služe zaštiti vlastitih pozicija, a i pozicije ugovorene za račun klijenata često su zatvarale sa stranim vlasnicima, štiteći se na taj način od tržišnog rizika. Također je osjetno porastao iznos instrumenata ugovorenih s domaćim bankama te osiguravajućim društvima i mirovinskim fondovima.

Povećanje ugovorene vrijednosti derivatnih instrumenata isključivo se odnosilo na instrumente kojima je odnosna varijabla tečaj. Njihov je iznos u odnosu na kraj 2013. porastao za 17,6 mlrd. kuna ili 17,6%, dok se ugovoreni iznos instrumenata s ostalim odnosnim varijablama smanjio. U strukturi derivatnih financijskih instrumenata promatranih po vrsti

¹⁰ Zbog usklađivanja s propisima na razini EU-a, od 30. lipnja 2014. ukinuto je ograničavanje visine neto otvorene devizne pozicije banaka na 30% regulatornoga kapitala.

odnosne varijable time je dodatno porastao udio najveće skupine instrumenata, onih s tečajem kao odnosnom varijablom, na 58,6% ukupnoga ugovorenog iznosa. Premda znatan dio derivata bankama služi upravo za zaštitu od ekonomskih rizika, primarno od valutnog i kamatnog rizika, gotovo cjelokupan iznos ugovorenih instrumenata banke i dalje raspoređuju u portfelj za trgovanje. Na kraju prve polovine ove godine na taj se portfelj odnosilo više od 98% svih instrumenata, a mali preostali dio ukupnih derivatnih financijskih instrumenata banke su iskazale kao derivate koji se koriste za zaštitu te ugrađene derivate. Razlog takvom tretmanu derivatnih financijskih instrumenata složena su pravila računovodstva zaštite i zahtjeva za javnim objavama koji se moraju primjenjivati za portfelj instrumenata namijenjenih zaštiti.

11.1.3. Zarada

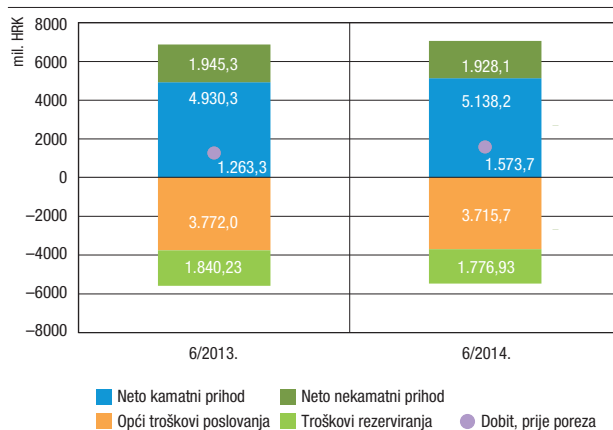
Račun dobiti i gubitka

Nakon snažnog smanjenja u 2013., u prvoj polovini 2014. zarada banaka se oporavila. Povećanje dobiti u odnosu na prvu polovinu 2013. pretežit je ostvareno pod utjecajem nižih troškova izvora financiranja. Posebice se to odnosilo na pad kamatnih stopa i s time povezane niže kamatne troškove depozita stanovništva. Pokazatelji profitabilnosti bili su osjetno viši nego u istom razdoblju lani, a značajno viši negoli krajem 2013. kada su troškovi rezerviranja, pod utjecajem novih pravila klasifikacije plasmana i EBA-ine vježbe ispitivanja kvalitete imovine europskih banaka, snažno opteretili dobit.

Prema privremenim nerevidiranim podacima banke su u prvoj polovini 2014. ostvarile 1,6 mlrd. kuna dobiti (iz poslovanja koje će se nastaviti, prije oporezivanja), što je bilo za 310,3 mil. kuna ili 24,6% više negoli u prvoj polovini 2013. (Tablica 8.) Rast dobiti bio bi nešto blaži (18,3%) kada bi se iz podataka za prvu polovinu 2013. isključila jedna banka koja je poslovala s gubitkom i koja je krajem rujna 2013. otišla u stečaj.

Znatno poboljšanje poslovnog rezultata banaka, za gotovo četvrtinu, zapravo je odraz snažnih promjena rezultata kod relativno malog broja banaka. Tako su na rast dobiti presudno utjecale promjene kod tri banke, kod kojih su najveći učinak na poboljšanje rezultata imali niži troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja. Jedna od spomenutih banaka u istom je razdoblju lani poslovala s gubitkom, a sada s dobiti, dok je dobit preostalih dviju banaka snažno rasla, za 45,8% odnosno 203,6%. Uz spomenute tri, još su samo četiri banke ostvarile veću dobit nego u istom razdoblju prošle godine. S gubicima je poslovalo deset banaka, jedna manje nego lani. No, ukupan iznos gubitka bio je nešto veći, iznosio je 160,0 mil. kuna, a udio imovine banaka koje su poslovale s gubicima smanjio se. Na kraju prve polovine 2014. iznosio je 2,9%, nasuprot 11,3% ukupne imovine banaka, koliko je iznosio na kraju prve polovine 2013. godine. S iznimkom jedne banke, sve su banke s gubicima u poslovanju bile operativno neprofitabilne, tj. u tim bankama razina neto prihoda nije bila dovoljna za pokriće općih troškova

Slika 53. Dobit banaka iz poslovanja koje će se nastaviti, prije poreza

Izvor: HNB

poslovanja, a jedna je operativno neprofitabilna banka dobit iskazala isključivo zahvaljujući prihodima od ukinutih troškova ispravaka vrijednosti i rezerviranja.

Zbog dobrih zaliha likvidnosti i nespremnosti za jače preuzimanje rizika banke su mogle utjecati na povoljna kretanja kamatnih troškova, a nastavile su aktivno upravljati i ostalim troškovima poslovanja. No u nepovoljnom okružju, u kojem neprihodonosni krediti i dalje rastu, a oporavak kreditne aktivnosti izostaje, nastavio se i pad kamatnih prihoda. Pritom su veliku ulogu imala i nova pravila potrošačkoga kreditiranja, na snazi od početka 2014.

Najveću promjenu u računu dobiti i gubitka banaka i najveći utjecaj na povećanje dobiti imala je stavka kamatnih troškova. Smanjili su se za 479,9 mil. kuna ili 9,8%, a osim toga uštede su ostvarene i na općim troškovima poslovanja te na troškovima ispravaka vrijednosti i rezerviranja. I dok se kod općih troškova poslovanja radilo o nastavku trenda stroge kontrole troškova, pad troškova ispravaka vrijednosti i rezerviranja ponajprije je bio rezultat nižih troškova ispravaka vrijednosti i rezerviranja za identificirane gubitke na skupnoj osnovi, zbog smanjenja plasmana i izvanbilančnih obveza raspoređenih u rizičnu skupinu A¹¹, te nižih troškova rezervacija za sudske sporove. Istodobno su troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja za rizične skupine B i C¹² porasli, ponajprije kao posljedica rasta gubitaka po kreditima.

Pad kamatnih troškova bio je najvidljiviji kod depozita, posebice oročenih, a zatim i kod ostalih izvora financiranja, poput primljenih kredita te hibridnih i podređenih instrumenata. I dok je kod primljenih kredita te hibridnih i podređenih instrumenata to ponajprije bila posljedica razduživanja kod domaćih i stranih banaka, kod oročenih je depozita važnu ulogu imao i pad kamatnih stopa. Kod depozita na transakcijskim računima

11 Za plasmane i izvanbilančne obveze raspoređene u rizičnu skupinu A (potpuno nadoknadiivi plasmani i izvanbilančne obveze) kreditne institucije dužne su provoditi umanjenja vrijednosti/rezerviranja u visini latentnih gubitaka utvrđenih internom metodologijom, pri čemu razina ispravaka vrijednosti/rezerviranja ne smije biti manja od 0,8% ukupnog stanja plasmana i izvanbilančnih obveza te rizične skupine. Za kreditne institucije koje nemaju razvijenu internu metodologiju ta je razina utvrđena u visini od 1%.

12 Plasmani i izvanbilančne obveze raspoređuju se u rizične skupine A, B i C. U rizičnu skupinu A raspoređuju se potpuno nadoknadiivi plasmani i izvanbilančne obveze, u rizičnu skupinu B djelomično nadoknadiivi plasmani i izvanbilančne obveze, a u rizičnu skupinu C potpuno nenadoknadiivi plasmani i izvanbilančne obveze.

i štednih depozita, pad kamatnih stopa imao je ključan učinak.

U odnosu na prvu polovinu 2013. kamatni troškovi oročenih depozita bili su niži za 579,7 mil. kuna ili 16,8%. Smanjenje je zabilježeno kod svih sektora, a najosjetnije je bilo u sektoru stanovništva (335,7 mil. kuna ili 14,1%), i to unatoč povećanju oročenih depozita tog sektora. Zbog smanjenja kod preostalih sektora ukupan se iznos oročenih depozita u odnosu na kraj lipnja 2013. smanjio, dok su depoziti bez roka, a posebice depoziti na transakcijskim računima osjetno porasli. Unatoč tome i njihovi su se troškovi smanjili, i to po još izrazitijoj stopi nego kod oročenih depozita. Kamatni troškovi depozita na transakcijskim računima bili su niži za 20,8 mil. kuna ili 22,0%, pri čemu se smanjenje prilično ravnomjerno rasporedilo između sektora trgovačkih društava, državnih jedinica i stanovništva. Nakon stanovništva visinom smanjenja kamatnih troškova oročenih depozita slijedio je sektor nerezidenata (89,2 mil. kuna ili 16,6%), a glavnina se smanjenja odnosila na strane financijske institucije. Pritom su dominantnu ulogu imale promjene u jednoj banci, vjerojatno ostvarene pod utjecajem kretanja ZIBOR-a i povoljnijih uvjeta refinanciranja u 2014.

Kamatni prihodi banaka smanjili su se u odnosu na prvu polovinu 2013. za 272,0 mil. kuna ili 2,8%, ponajviše zbog smanjenja kamatnih prihoda od imovine u portfelju kredita i potraživanja, a osobito kamatnih prihoda od kredita. Rast kamatnih prihoda ostvaren je jedino od financijske imovine koja

se drži radi trgovanja (120,2 mil. kuna ili 15,9%) i one koja se drži do dospelja (16,8 mil. kuna ili 9,8%). Kod prve je to bio rezultat rasta kamatnih prihoda od derivata koji se drže radi trgovanja, točnije kamatnih prihoda od ugovora o razmjeni (engl. *swaps*), koji su bankama ujedno donijeli i rast kamatnih troškova. Neto rezultat, nastao prijebojem kamatnih prihoda od imovine i troškova kamatnih obveza u trgovačkom portfelju bio je pozitivan, ali osjetno slabiji nego lani (manji za 37,2 mil. kuna ili 29,6%). Rast kamatnih prihoda od imovine koja se drži do dospelja bio je rezultat rasta prihoda od mjenica. Zamjetan rast ovih ulaganja, a koja se uglavnom odnose na samo nekoliko klijenata, bankama je donio relativno snažan rast prihoda (35,7 mil. kuna ili 32,5%). Istodobno su ulaganja u trezorske zapise i obveznice MF-a koja se drže do dospelja bankama donijela osjetno manje kamatnih prihoda, kao rezultat pada prinosa.

Kamatni prihodi od kredita smanjili su se za 345,8 mil. kuna ili 4,2%, čime se nastavio trend iz prethodnih dviju godina. No suprotno tada zabilježenim kretanjima, u prvoj polovini 2014. najveći učinak nije imao pad kamatnih prihoda od kredita trgovačkim društvima, već pad zabilježen u sektoru stanovništva. Kamatni prihodi od kredita tom sektoru smanjili su se za 366,4 mil. kuna ili 8,0%. Pritom se iznosom izdvajao pad kamatnih prihoda od stambenih kredita, za 246,6 mil. kuna ili 15,2%, a zatim pad prihoda od kredita za automobile

Tablica 8. Račun dobiti i gubitka banaka

za promatrana razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	Iznos		Promjena
	I. – VI. 2013.	I. – VI. 2014.	
Poslovanje koje će se nastaviti			
Kamatni prihod	9.805,1	9.533,0	–2,8
Kamatni troškovi	4.874,8	4.394,8	–9,8
Neto kamatni prihod	4.930,3	5.138,2	4,2
Prihod od provizija i naknada	2.004,4	2.077,0	3,6
Troškovi provizija i naknada	600,7	587,0	–2,3
Neto prihod od provizija i naknada	1.403,6	1.490,0	6,2
Prihod od vlasničkih ulaganja	346,4	188,0	–45,7
Dobici (gubici)	314,9	434,8	38,1
Ostali operativni prihodi	205,1	206,7	0,8
Ostali operativni troškovi	324,7	379,7	16,9
Neto ostali nekamatni prihod	541,6	449,8	–17,0
Ukupno operativni prihod	6.875,6	7.078,0	2,9
Opći administrativni troškovi i amortizacija	3.772,0	3.715,7	–1,5
Neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke	3.103,6	3.362,4	8,3
Troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja	1.840,2	1.776,9	–3,4
Ostali dobici (gubici)	0,0	–11,7	–
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, prije poreza	1.263,3	1.573,7	24,6
Porez na dobit od poslovanja koje će se nastaviti	281,2	309,1	9,9
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, nakon poreza	982,1	1.264,6	28,8
Poslovanje koje se neće nastaviti			
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje se neće nastaviti, nakon poreza	4,2	3,5	–16,3
Dobit (gubitak) tekuće godine	986,3	1.268,1	28,6
Bilješka:			
Broj banaka koje su poslovale s gubitkom, prije poreza	11	10	–9,1

Izvor: HNB

i prekoračenja po transakcijskim računima. Kod gotovinskih nenamjenskih kredita, jedine vrste kredita stanovništvu koja u posljednje vrijeme bilježi porast, rast kamatnih prihoda od kredita bio je jedva primjetan (1,4 mil. kuna ili 0,1%). Na ovakva kretanja utjecala su promijenjena pravila potrošačkoga kreditiranja kojima su uvedena ograničenja kamatnih stopa. Promjene su posebice bile vidljive kod stambenih kredita u kunama s valutnom klauzulom u švicarskim francima. Naime, nova pravila predviđaju posebna ograničenja za slučajeve značajnih aprecijacija valuta uz koje su stambeni krediti vezani. U praksi, to znači da su kamatne stope na stambene kredite vezane uz švicarski franak ograničene na 3,23%¹³. Primarno pod tim utjecajem, kamatni prihodi od stambenih kredita vezanih uz švicarski franak smanjili su se u odnosu na prvu polovinu 2013. za 222,5 mil. kuna ili 40,1%. Za usporedbu, smanjenje tih prihoda u 2013. iznosilo je 7,9%. Znatno manji od pada kod komponente vezane uz švicarski franak bio je pad kamatnih prihoda od stambenih kredita vezanih uz euro. Iznosio je 13,5 mil. kuna ili 1,5%, uz gotovo podjednak utjecaj redovitih otpлата kredita i pogoršanja kvalitete kredita. Poslije stanovništva, visinom smanjenja kamatnih prihoda od kredita slijedio je sektor trgovačkih društava, a pad je bio mnogo blaži nego u 2013. godini. Iznosio je 104,6 mil. kuna ili 4,2%, a glavnina smanjenja odnosila se na kredite za obrtna sredstva. Rast kamatnih prihoda od kredita trgovačkim društvima ostvaren je kod samo nekoliko vrsta kredita, pri čemu su se izdvajali udjeli u sindiciranim kreditima, s povećanjem od 39,3 mil. kuna ili 14,5%. Za razliku od preostalih sektora, kamatni prihodi od kredita odobrenih državnim jedinicama te nerezidentima porasli su, kao odraz nešto veće kreditne aktivnosti. Veće značenje imalo je povećanje kamatnih prihoda od kredita državnim jedinicama (124,5 mil. kuna ili 13,1%), posebice od kredita danih MF-u, dok je kod nerezidenata povećanje bilo izrazitije (čak 46,4%, odnosno 18,7 mil. kuna), a većinom se odnosilo na rast prihoda od kredita odobrenih stranim trgovačkim društvima. Pritom se nešto više od polovine povećanja odnosilo na trgovačka društva iz Slovenije.

Uštede na kamatnim troškovima nadmašile su učinke pada kamatnih prihoda pa je ojačao najvažniji i najstabilniji izvor prihoda banaka – neto kamatni prihod. Iznosio je 5,1 mlrd. kuna, a u odnosu na isto razdoblje 2013. bio je veći za 207,9 mil. kuna ili 4,2%. Udio mu je porastao na 72,6% operativnog prihoda banaka. Iznos i udio preostalog dijela operativnog prihoda, neto nekamatnog prihoda, smanjio se, pri čemu su prihodi od provizija i naknada porasli, a ostali se neto nekamatni prihodi smanjili, i to za osjetnih 17,0%. Najviše je na to utjecao manji prihod od vlasničkih ulaganja, zbog lanjskoga izvanrednog prihoda jedne banke ostvarenog prodajom investicijskog društva. Neto prihod od provizija i naknada zabilježio je zamjetljiv porast (6,2%), kao rezultat rasta prihoda i smanjenja troškova po toj osnovi. Za rast prihoda zaslužno je povećanje svih stavki, osim provizija i naknada za izdane akreditive i garancije. Pritom su se visinom povećanja izdvajali prihodi od kreditnih kartica, provizije i naknade za upravljanje imovinom

te provizije i naknade po sklopljenim ugovorima za osiguravajuća društva. Provizije i naknade vezane uz kreditne kartice najviše su porasle u podsektoru stranih financijskih institucija, što je vjerojatno rezultat većeg prometa ostvarenog na prodajnim mjestima domaćih banaka putem kreditnih kartica čiji su izdavatelji strane banke. Niži troškovi provizija i naknada bili su rezultat manjih troškova platnog prometa.

Daljnje uštede ostvarene su i kod općih administrativnih troškova i amortizacije. Ti su se troškovi blago smanjili, za 56,4 mil. kuna ili 1,5%, čemu su najviše pridonijeli niži troškovi zaposlenika, a zatim i niži troškovi amortizacije. Trend smanjivanja broja zaposlenih nastavio se. U odnosu na isto razdoblje lani broj zaposlenika bio je niži za 454 ili 2,4% (od toga se smanjenje od 109 zaposlenika odnosi na banku koja je otišla u stečaj), dok su tijekom prve polovine 2014. banke smanjile broj zaposlenika tek za 34 ili 0,2%.

Niži troškovi, a posebice niži troškovi izvora financiranja, donijeli su zamjetljivo povećanje neto prihoda iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke. Porastao je za 258,8 mil. kuna ili 8,3%, na iznos od 3,3 mlrd. kuna. Niži troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja dodatno su popravili rezultat u odnosu na isto razdoblje lani, što je naposljetku rezultiralo rastom dobiti iz poslovanja koje će se nastaviti (prije poreza) od gotovo jedne četvrtine.

Pokazatelji profitabilnosti

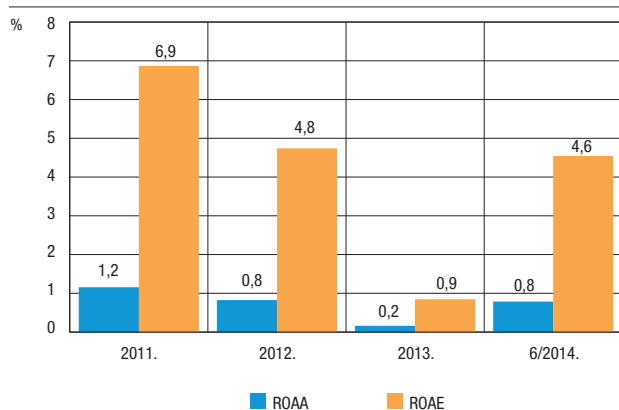
Rast operativne profitabilnosti banaka, mjereno omjerom neto prihoda iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke i prosječne imovine, bio je izvor rasta pokazatelja profitabilnosti imovine i kapitala banaka. Omjer je porastao s 1,6%, koliko je iznosio na kraju prve polovine 2013., na 1,7% na kraju prve polovine 2014., a trošak rizika (zadržan na visini od 0,9% prosječne imovine) doveo je ROAA (engl. *Return on Average Assets*) na 0,8%. Porastao je i ROAE (engl. *Return on Average Equity*), i to na 4,6% (Slika 54.). Premda oporavljeni u odnosu na kraj 2013., pokazatelji profitabilnosti i dalje su ostali na relativno niskim razinama. U odnosu na kraj 2008. bili su dvostruko niži.

I nadalje visoka razina nesklonosti riziku, vidljiva primjerice iz rasta plasmana manje rizičnim sektorima (poput državnih jedinica), zajedno s opadanjem kvalitete postojećeg portfelja i novim pravilima potrošačkoga kreditiranja, umanjila je prosječni kamatni prihod (Slika 55.). No, niži trošak izvora financiranja omogućio je širenje kamatne razlike i rast operativne profitabilnosti. Dodatan doprinos dalo je i upravljanje općim troškovima poslovanja, čiji se padajući trend nastavio. Omjer općih troškova poslovanja i operativnog prihoda (engl. *cost-to-income ratio*) smanjio se s 59,3% na 52,8%. No, na pojedinačnoj je razini velik broj banaka bio znatno opterećen općim troškovima poslovanja, a posebice se to odnosilo na manje institucije.

Troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja odnijeli su malo više od polovine neto prihoda iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke (52,5%), što je bilo nešto manje nego u istom razdoblju prošle godine. Njihov je ukupan iznos smanjen, na

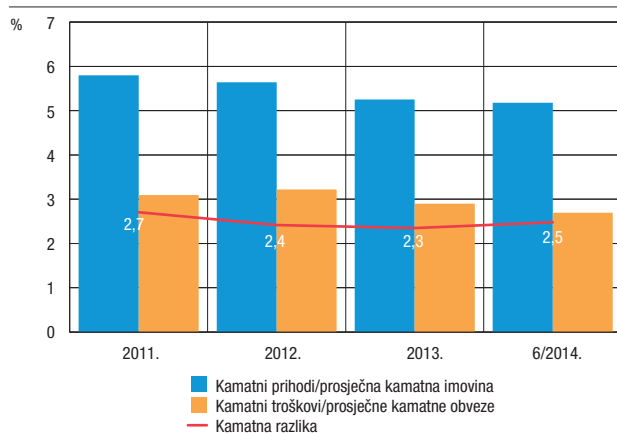
¹³ Novim je pravilima propisano da, kada tečaj valute uz koju je kredit vezan aprecira više od 20% u odnosu na kunu, kamatna stopa na stambene kredite ne smije biti veća od prosječne ponderirane kamatne stope uz koju su ti krediti odobravani, umanjene za 30%. U Narodnim novinama, br. 149/2013., HNB je objavio da je prosječna ponderirana kamatna stopa uz koju su hrvatske kreditne institucije odobravalе stambene kredite u švicarskim francima i kunama uz valutnu klauzulu u švicarskim francima iznosila 4,62%. Umanjena za 30%, ona iznosi 3,23%. Glavnina stambenih kredita odobrenih uz valutnu klauzulu u švicarskim francima podliježe navedenom ograničenju, a ono traje sve dok tečaj švicarskog franka ne deprecira na razinu ispod navedene aprecijacije od 20%, kontinuirano u razdoblju od 30 dana.

Slika 54. Profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i prosječnoga kapitala banaka (ROAE)

Izvor: HNB

Slika 55. Prihod od kamatne imovine i trošak kamatnih obveza banaka

Izvor: HNB

što su najveći učinak imali pad kreditne aktivnosti i osjetno niži ispravci vrijednosti i rezerviranja za latentne gubitke u skupini A. Istodobno su troškovi rezerviranja za rizične skupine B i C porasli, zbog migracija potraživanja prema lošijim rizičnim skupinama, ali i zbog novih pravila klasifikacije plasmana. Nova pravila, između ostaloga, nalažu postupno povećavanje ispravaka vrijednosti ovisno o vremenu proteklom od nastupa nja dužnikove neurednosti u otplati.

11.1.4. Kreditni rizik

Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze

Ukupni plasmani i preuzete izvanbilančne obveze, koji su izloženi kreditnom riziku¹⁴ te u skladu s propisima o klasifikaciji podliježu raspoređivanju u rizične skupine, iznosili su na kraju lipnja 2014. godine 411,2 mlrd. kuna (Tablica 9.), što je u odnosu na kraj 2013. smanjenje za 6,7 mlrd. kuna ili 1,6%.

Izuzme li se utjecaj promjene tečaja, smanjenje je bilo nešto blaže i iznosilo je 1,2%. Izloženost kreditnom riziku banke su najviše smanjile po osnovi danih kredita, koji su pali za 7,0 mlrd. kuna ili 2,4% (efektivno 1,9%). Padu su pridonijele i sve ostale stavke plasmana, dok su jedini pozitivan utjecaj ostvarile izvanbilančne obveze, rastom za 1,6 mlrd. kuna ili 3,1%.

Kreditna aktivnost banaka smanjila se prema svim sektorima, a nominalno najviše prema državnim jedinicama, smanjenjem kredita tom sektoru za 2,1 mlrd. kuna ili 4,8%. Najvišu stopu smanjenja u polugodištu zabilježili su krediti dani domaćim financijskim institucijama, koji su manji čak za petinu ili 1,9 mlrd. kuna, pod utjecajem povrata neiskorištenog dijela sindiciranoga kredita HBOR-a u sklopu Programa razvoja gospodarstva. Poslije financijskih institucija po visini smanjenja slijedili su krediti trgovačkim društvima (1,7 mlrd. kuna ili 1,6%). Uglavnom je to bio odraz razduživanja javnih trgovačkih društava (4,8%), dok su krediti ostalim trgovačkim

Tablica 9. Klasifikacija plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza banaka po rizičnim skupinama

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2012.			XII. 2013.			VI. 2014.		
	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezervacije	Pokrivenost (%)	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezervacije	Pokrivenost (%)	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezervacije	Pokrivenost (%)
Rizična skupina A	378.979,1	3.418,1	0,9	369.289,2	3.301,4	0,9	361.135,4	3.215,0	0,9
Rizična skupina B-1	18.812,4	2.608,7	13,9	19.330,6	3.055,0	15,8	18.373,0	2.819,4	15,3
Rizična skupina B-2	13.703,7	6.346,6	46,3	15.913,8	7.500,3	47,1	17.663,0	8.538,7	48,3
Rizična skupina B-3	2.839,8	2.290,3	80,6	4.339,3	3.547,4	81,8	4.468,8	3.663,8	82,0
Rizična skupina C	7.630,9	7.629,7	100,0	8.991,4	8.972,1	99,8	9.549,8	9.549,7	100,0
Ukupno	421.965,9	22.293,4	5,3	417.864,4	26.401,2	6,3	411.190,1	27.786,6	6,8

Izvor: HNB

¹⁴ Ukupna izloženost kreditnom riziku sastoji se od plasmana (bilančne stavke) i preuzetih izvanbilančnih obveza. Plasmani su podijeljeni u portfelj kredita i potraživanja te u portfelj financijske imovine koja se drži do dospijeća, pri čemu su potraživanja po kamatama i naknadama izdvojena u zasebnu stavku (potraživanja na osnovi prihoda). Unutar spomenutih portfelja financijske imovine postoje različiti instrumenti, primjerice krediti, depoziti, obveznice, trezorski zapisi, a unutar preuzetih izvanbilančnih obveza garancije, okvirni krediti i drugo.

društvima zabilježili blaže negativne promjene (0,8%). Pritisnut višegodišnjom recesijom sektor stanovništva nastavio se razduživati (0,9%), a pozitivna kretanja imali su jedino krediti kojima se, uglavnom kratkoročno, nadopunjuju nedostajuća sredstva (gotovinski nenamjenski krediti, ostali krediti i prekoračenja po transakcijskim računima). Unatoč smanjenju visine i značajnosti dani krediti zadržali su dominantnu ulogu u ukupnim plasmanima i izvanbilančnim obvezama banaka (68,1%).

U odnosu na kraj 2013. banke su smanjile iznos danih depozita, za 0,9 mlrd. kuna ili 1,3%. Smanjenje se u cijelosti odnosilo na depozite kod HNB-a, a ono je djelomice bilo ublaženo naraslim depozitima kod stranih financijskih institucija. Dužnički vrijednosni papiri banaka, koji su izloženi kreditnom riziku, smanjili su se u odnosu na kraj 2013. za ukupno 613,3 mil. kuna (8,4%). Glavnina tog utjecaja ostvarena je zbog smanjenja ulaganja banaka u vrijednosne papire države raspoređene u portfelj koji se drži do dospijeća, za 594,9 mil. kuna (10,6%), dok su se vrijednosni papiri raspoređeni u portfelj kredita i potraživanja smanjili znatno manje (1,1%). Ipak, banke nisu u prvoj polovini 2014. smanjile ukupna ulaganja u vrijednosne papire RH, već su ih kao i pretežiti dio svojih ulaganja u vrijednosne papire rasporedile u portfelje koji ne podliježu klasifikaciji u rizične skupine (uglavnom u portfelj raspoloživ za prodaju).

Nakon tri uzastopne godine smanjivanja banke su u prvoj polovini 2014. povećale svoje izvanbilančne obveze, za 1,6 mlrd. kuna ili 3,1%. Time je malo ojačao njihov udio u strukturi stavki izloženih kreditnom riziku, na 12,8% ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza. Porast preuzetih obveza ostvaren je povećanjem garancija i revolving kredita, uglavnom odobrenih velikim domaćim trgovačkim društvima.

Nastavilo se pogoršavanje kvalitete plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza, ali nešto blažom dinamikom nego prijašnjih godina, pa je udio djelomično nadoknadivih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza (rizična skupina B) te potpuno nenadoknadivih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza (rizična skupina C) u ukupnima na kraju lipnja iznosio 12,2%. Više okolnosti istodobno utjecalo je na takva kretanja: izostanak nove kreditne aktivnosti banaka, pad ostalih manje rizičnih izloženosti (osobito depozita i vrijednosnih papira), ustrajnost nepovoljnih gospodarskih kretanja koja razinu rizika

zadržavaju visokom i, naposljetku, starenje portfelja.

Plasmani i izvanbilančne obveze rizične skupne A smanjili su se u prvoj polovini 2014. za 8,2 mlrd. kuna ili 2,2%. Znatno izraženije bilo je smanjenje iznosa onog dijela tih plasmana kod kojih postoje potraživanja dospjela duže od 90 dana (A90), koji su bili za petinu manji. Time je razina A90 ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza u ukupnima zadržana relativno niskom (0,3%), što je nastavak trenda prisutnog od lipnja prošle godine, od kada njihova razina ne prelazi 1% ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza rizične skupne A.

U skladu s navedenim u odnosu na kraj 2013. smanjio se i ukupan iznos plasmana kod kojih postoje dospjela nenaplaćena potraživanja, za osjetnih 6,1 mlrd. kuna ili 4,7%. To je smanjenje gotovo u cijelosti odraz promjena u najkraćoj vremenskoj zoni dospjelih potraživanja (do 15 dana), čiji je iznos bio manji za 7,1 mlrd. kuna ili 10,0%, najviše zbog redovitih otplata. Nasuprot tome, starosna struktura plasmana kod kojih postoji dospjeli nepodmireni dug stariji od godinu dana nastavila se pogoršavati rastom potraživanja na gotovo svim dugim rokovima, a osobito na roku od tri do pet godina i od pet do deset godina. Od ukupno 33,6 mlrd. kuna dospjelih potraživanja banaka po plasmanima čak 23,7 mlrd. kuna ili 70,5% bilo je dospjelo na naplatu duže od jedne godine, a više od trećine ukupnog iznosa dospjelih potraživanja bilo je starije od pet godina.

Nastavio se porast ukupnih gubitaka u portfeljima izloženima kreditnom riziku, sa 6,3% na 6,8% ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza (Tablica 9.). Ispravci vrijednosti za rizične skupine B i C porasli su za 1,5 mlrd. kuna ili 6,5%, što je dvostruko više od rasta njihove osnovice (3,1%). Nakon snažnog porasta ostvarenog u prošloj godini, u prvoj polovini 2014. rast pokrivenosti tih rizičnih skupina ipak je ponešto ublažen, povećanjem za 1,6 postotnih bodova, odnosno na 49,1%. Ispravci vrijednosti i rezerviranja na skupnoj osnovi neznatno su se smanjili, a zbog istodobnog smanjenja osnovice pokrivenost skupine A ostala je na uobičajenih 0,9%.

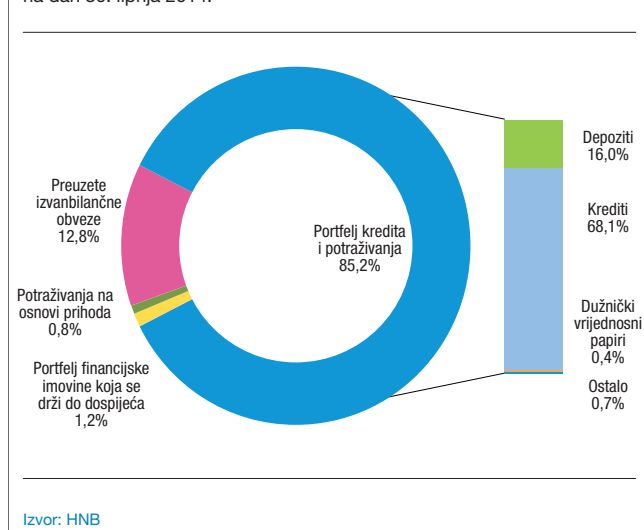
Gotovo cjelokupno smanjenje ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza u prvoj polovini 2014. odnosilo se na onaj njihov dio koji je odobren u stranim valutama ili indeksiran uz strane valute. Devizna komponenta smanjila se za 7,1 mlrd. kuna ili 2,8%, uglavnom smanjenjem plasmana i izvanbilančnih obveza u eurima i švicarskim francima. To se potom odrazilo na smanjenje udjela plasmana i izvanbilančnih obveza izloženih valutno induciranom kreditnom riziku (VIKR), na 60,6%, pri čemu se osobito smanjio onaj njihov dio koji nije zaštićen od djelovanja VIKR-a. Najveći utjecaj na te promjene uobičajeno se odnosio na kredite, a u promatranom polugodištu najsnažnije su se smanjili udjeli u sindiciranim kreditima i stambeni krediti klijentima koji nemaju usklađenu deviznu poziciju. Time je blago opao udio kredita koji nije zaštićen od djelovanja tog rizika, iako je još uvijek premoćan (88,3% kredita izloženih VIKR-u).

Krediti

Ukupni krediti banaka (iz portfelja kredita i potraživanja, u bruto iznosu) iznosili su na kraju lipnja 2014. godine 279,9 mlrd. kuna. Razina kredita smanjila se u odnosu na kraj 2013. za 7,0 mlrd. kuna ili 2,4% (bez utjecaja tečaja 1,9%). Ovako snažno nominalno smanjenje kredita na polugodišnjoj razini banke su zadnji put zabilježile u drugoj polovini 2012., ali je glavnina tih promjena bila potaknuta prodajom potraživanja.

Smanjenje kredita u prvoj polovini ove godine odraz je razduživanja svih institucionalnih sektora, a sektor državnih

Slika 56. Struktura plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza banaka
na dan 30. lipnja 2014.

jedinica prednjačio je iznosom smanjenja, za 2,1 mlrd. kuna ili 4,8%. Gotovo cjelokupan taj iznos nastao je razduživanjem središnje države, osobito po osnovi sindiciranih kredita i kredita za obrtna sredstva. Visinom relativne promjene (od 20,8%) prednjačio je sektor financijskih institucija, a presudan utjecaj imalo je smanjenje kredita HBOR-u za 2,1 mlrd. kuna, što je nadmašilo porast kredita danih ostalim domaćim financijskim institucijama (osobito kreditnim institucijama, mirovinskim fondovima i osiguravajućim društvima). Pad kredita HBOR-u posljedica je povrata neiskorištenog dijela kredita iz Programa razvoja gospodarstva¹⁵. Naime, veći dio sredstava iz tog Programa (62,8%) ostao je neiskorišten i vraćen je bankama. Zbog niske osnovice visinom relativne promjene izdvaja se još smanjenje kredita sektoru nerezidenata (9,3%), uglavnom zbog smanjenja kratkoročnih kredita danih stranim financijskim institucijama.

U prvoj polovini 2014. smanjili su se krediti dvama najznačajnijim sektorima, odnosno trgovačkim društvima i stanovništvu, koji zajedno čine više od 80% ukupnog portfelja danih kredita. Smanjenje kredita trgovačkim društvima za 1,6% bilo je odraz negativnih kretanja kod oba podsektora, pri čemu su negativna kretanja kredita javnim trgovačkim društvima bila intenzivnija. Krediti dani ovom podsektoru smanjili su se za 1,1 mlrd. kuna ili 4,8%, ponajviše padom kredita za obrtna sredstva, kredita za investicije i ostalih kredita u nekoliko velikih javnih trgovačkih društava. Stopa smanjenja kredita ostalim trgovačkim društvima, od 0,8% (660,0 mil. kuna), pretežno je bila rezultat utjecaja tečaja, pa je bez tih utjecaja pad kredita ovom podsektoru bio osjetno niži i iznosio je samo 0,2%. Nastavilo se razduživanje sektora stanovništva, ali nešto smanjenom dinamikom u odnosu na prijašnja razdoblja, pa je pad kredita stanovništvu u prvih šest mjeseci iznosio 1,0 mlrd. kuna ili 0,8% (bez utjecaja tečaja 0,3%). Drugu godinu zaredom pojedinačno najveći negativan utjecaj u tom sektoru imali su stambeni krediti, koji su manji za 1,3 mlrd. kuna ili 2,3%. Slično kao i prijašnjih godina najbrže se smanjuju krediti za kupnju automobila, stopom od 19,1%. Ta negativna kretanja donekle je ublažio porast nenamjenskih i ostalih kredita stanovništvu.

Niz nepovoljnih kretanja, kao što su pad kreditne aktivnosti, ustrajni recesijski pritisci i starenje portfelja, nastavili su pogoršavati pokazatelje kvalitete kredita. Udio kredita klasificiranih u rizične skupine B i C porastao je s 15,7% na kraju 2013. na 16,6% na kraju lipnja 2014. Rast udjela neprihododarnih kredita bio je pod istodobnim utjecajem smanjenja kredita rizične skupine A (za 3,5%) i povećanja kredita rizičnih skupina B i C (za 3,1%). Osobito snažno nominalno smanjenje kredita rizične skupine A (za 8,4 mlrd. kuna) uvelike se odnosilo na sektore koji uobičajeno imaju nizak udio neprihododarnih kredita, kao što su državne jedinice, financijske institucije i javna trgovačka društva, a zbog razduživanja osjetan

pad kredita skupine A bio je prisutan i u preostalim sektorima. Odljev kvalitetnih niskorizičnih klijenata umanjio je osnovicu, odnosno ukupna potraživanja po kreditima, pa se time izravno pojačao utjecaj kredita rizičnih skupina B i C na kvalitetu kreditnog portfelja. Dodatni negativan učinak imali su procesi migracije postojećih potraživanja u lošije rizične skupine, vidljivi u rastu kredita rizične podskupine B-2 za 11,0% i rizične skupine C za 8,2%, s kojima je povezano povećanje gubitaka u kreditnom portfelju.

Ključan utjecaj na porast rizičnih skupina B i C imali su krediti trgovačkim društvima, rastom za 917,7 mil. kuna ili 3,0%. Time je udio B i C kredita u ukupnim kreditima sektoru trgovačkih društava dosegnuo 29,6% (28,3% na kraju 2013.). Izuzmu li se javna trgovačka društva, u podsektoru ostalih trgovačkih društava udio B i C kredita u ukupnim kreditima iznosio je 36,2%. U sektoru stanovništva krediti skupina B i C porasli su za nešto više od 0,5 mlrd. kuna (3,8%), a udio im je porastao s 11,1% na 11,6% ukupnih kredita. Pogoršana je kvaliteta gotovo svih vrsta kredita, a najveći utjecaj na rast B i C kredita u prvoj polovini godine imali su gotovinski nenamjenski i ostali krediti. Unatoč tome banke su u promatranom razdoblju najviše odobravale upravo te kredite.

Slično kao i prošle godine, dinamiku povećanja kredita koje su banke procijenile djelomično ili potpuno nenadoknadivima nadmašila je stopa rasta ispravaka vrijednosti (7,2%). Osim niza navedenih nepovoljnih gospodarskih okolnosti, taj se porast povezuje i s primjenom pooštrenih pravila klasifikacije plasmana i formiranja ispravaka vrijednosti¹⁶. To se potom povoljno odrazilo na nastavak porasta razine pokrivenosti ukupnih kredita skupina B i C ispravicima vrijednosti, za daljnjih 1,8 postotnih bodova, odnosno na 48,0%. Porast pokrivenosti B i C kredita trgovačkim društvima s 41,2% na kraju 2013. na 43,6% na kraju prve polovine 2014. imao je ključan doprinos rastu pokrivenosti ukupnih kredita, što je u skladu s dosadašnjim kretanjima i uobičajeno većom rizičnošću kredita tom sektoru. Povoljan utjecaj na povećanje ukupne razine pokrivenosti B i C kredita ispravicima vrijednosti imali su i krediti stanovništvu, kod kojih je u prvoj polovini godine zabilježen blagi rast pokrivenosti, na 57,2%.

Promatraju li se krediti trgovačkim društvima, vidi se da su u prvoj polovini 2014. banke smanjile gotovo sve vrste kredita, a nominalno najviše su smanjile sindicirane kredite, ostale kredite i kredite za građevinarstvo. Jedini zamjetljiviji utjecaj na povećanje kredita kod tog sektora imali su krediti za izvršena plaćanja s osnove garancija i jamstava te obratni repo krediti. Unatoč smanjenju, najviše zastupljen oblik kreditiranja trgovačkih društava i dalje su bili krediti za obrtna sredstva, a potom krediti za investicije, s udjelima od 37,0% i 25,5% ukupnih kredita trgovačkim društvima. Visinom značajnosti u tom sektoru isticali su se još samo udjeli u sindiciranim kreditima, s

15 HNB je radi poticanja kreditne aktivnosti banaka krajem lipnja 2014. smanjio stopu izdvajanja obvezne pričuve. Iz tih sredstava 13 banaka odobrilo je HBOR-u sindicirani kredit u visini od 3,4 mlrd. kuna. Cilj je Programa razvoja gospodarstva bilo osiguravanje povoljnih kredita domaćim poduzetnicima, a koje u podjednakim omjerima odobravaju banke i HBOR. Banke su se na aukcijama natjecale za iznos kreditne kvote koja se odnosi na dio kredita iz sredstava HBOR-a. Na odobreni iznos kvote banke su dodavale vlastita sredstva u istom iznosu i plasirale ih korisnicima. Krediti po ovom Programu mogli su se odobravati najkasnije do 31. prosinca 2013., a isplaćivati najkasnije do 30. lipnja 2014.

16 Izmjenama propisa o klasifikaciji plasmana sredinom 2013. željelo se osigurati prepoznavanje povećanih rizika za potraživanja s dugim rokovima naplate i adekvatnog vrednovanja takvih potraživanja u imovini. Dugotrajni sudski procesi i niska likvidnost tržišta nekretnina demotiviraju banke na pokretanje naplate iz kolaterala. Izmjenama propisa banke se potiče na aktivnije mjerenje vrijednosti kolaterala (uvodenjem minimalnih faktora umanjenja tržišne cijene i rokova naplate) te postupno povećavanje ispravaka vrijednosti, ovisno o vremenu proteklom od nastupanja dužnikove neurednosti u otplati.

Tablica 10. Dani krediti banaka

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2012.		XII. 2013.			VI. 2014.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
KREDITI								
Državne jedinice	37.720,1	13,3	43.460,8	15,2	15,2	41.359,5	14,8	-4,8
Trgovačka društva	107.997,5	38,0	107.989,4	37,6	0,0	106.269,2	38,0	-1,6
Kreditni za obrtna sredstva	39.728,8	14,0	39.619,8	13,8	-0,3	39.310,6	14,0	-0,8
Kreditni za investicije	28.497,7	10,0	27.206,5	9,5	-4,5	27.143,8	9,7	-0,2
Udjeli u sindiciranim kreditima	11.134,8	3,9	12.646,3	4,4	13,6	12.065,0	4,3	-4,6
Kreditni za građevinarstvo	5.326,9	1,9	4.722,7	1,6	-11,3	4.407,0	1,6	-6,7
Ostali kreditni trgovačkim društvima	23.309,2	8,2	23.794,1	8,3	2,1	23.342,8	8,3	-1,9
Stanovništvo	126.198,0	44,5	123.595,3	43,1	-2,1	122.547,6	43,8	-0,8
Stambeni krediti	59.235,9	20,9	57.629,7	20,1	-2,7	56.307,3	20,1	-2,3
Hipotekarni krediti	3.073,7	1,1	3.007,4	1,0	-2,2	2.889,4	1,0	-3,9
Kreditni za kupnju automobila	3.174,9	1,1	2.162,6	0,8	-31,9	1.749,8	0,6	-19,1
Kreditni po kreditnim karticama	3.941,2	1,4	3.834,6	1,3	-2,7	3.801,7	1,4	-0,9
Prekoračenja po transakcijskim računima	8.611,7	3,0	8.353,5	2,9	-3,0	8.429,4	3,0	0,9
Gotovinski nenamjenski krediti	36.436,4	12,8	37.229,0	13,0	2,2	37.811,1	13,5	1,6
Ostali kreditni stanovništvu	11.724,3	4,1	11.378,5	4,0	-3,0	11.558,9	4,1	1,6
Ostali sektori	11.990,1	4,2	11.822,1	4,1	-1,4	9.684,7	3,5	-18,1
Ukupno	283.905,6	100,0	286.867,6	100,0	1,0	279.861,0	100,0	-2,4
Djelomično nadoknadivi i potpuno nenadoknadivi krediti								
Državne jedinice	68,2	0,2	47,4	0,1	-30,6	47,2	0,1	-0,3
Trgovačka društva	26.952,3	68,1	30.542,9	67,8	13,3	31.460,6	67,7	3,0
Kreditni za obrtna sredstva	10.327,7	26,1	12.284,4	27,3	18,9	12.702,0	27,4	3,4
Kreditni za investicije	6.914,9	17,5	7.762,4	17,2	12,3	7.918,4	17,1	2,0
Udjeli u sindiciranim kreditima	120,8	0,3	263,4	0,6	118,1	345,0	0,7	31,0
Kreditni za građevinarstvo	3.489,5	8,8	3.550,8	7,9	1,8	3.358,1	7,2	-5,4
Ostali kreditni trgovačkim društvima	6.099,4	15,4	6.681,9	14,8	9,5	7.137,1	15,4	6,8
Stanovništvo	11.977,6	30,3	13.755,2	30,5	14,8	14.270,5	30,7	3,7
Stambeni krediti	3.654,2	9,2	4.690,6	10,4	28,4	4.813,1	10,4	2,6
Hipotekarni krediti	732,7	1,9	894,1	2,0	22,0	912,7	2,0	2,1
Kreditni za kupnju automobila	157,7	0,4	121,3	0,3	-23,1	104,9	0,2	-13,5
Kreditni po kreditnim karticama	174,8	0,4	174,3	0,4	-0,3	175,3	0,4	0,6
Prekoračenja po transakcijskim računima	1.280,5	3,2	1.241,9	2,8	-3,0	1.220,5	2,6	-1,7
Gotovinski nenamjenski krediti	3.297,5	8,3	3.522,3	7,8	6,8	3.708,9	8,0	5,3
Ostali kreditni stanovništvu	2.680,2	6,8	3.110,8	6,9	16,1	3.335,1	7,2	7,2
Ostali sektori	552,3	1,4	681,9	1,5	23,5	662,0	1,4	-2,9
Ukupno	39.550,4	100,0	45.027,3	100,0	13,8	46.440,3	100,0	3,1
Ispravci vrijednosti djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita								
Državne jedinice	25,4	0,2	10,1	0,0	-60,2	10,8	0,0	7,0
Trgovačka društva	9.812,1	58,3	12.596,9	60,6	28,4	13.729,9	61,6	9,0
Kreditni za obrtna sredstva	3.684,3	21,9	4.963,8	23,9	34,7	5.406,4	24,3	8,9
Kreditni za investicije	2.180,9	13,0	2.779,6	13,4	27,5	3.144,7	14,1	13,1
Udjeli u sindiciranim kreditima	51,7	0,3	84,2	0,4	62,9	55,7	0,2	-33,9
Kreditni za građevinarstvo	1.335,8	7,9	1.603,5	7,7	20,0	1.704,4	7,6	6,3
Ostali kreditni trgovačkim društvima	2.559,4	15,2	3.165,8	15,2	23,7	3.418,8	15,3	8,0
Stanovništvo	6.690,5	39,7	7.790,8	37,5	16,4	8.165,2	36,6	4,8
Stambeni krediti	1.257,3	7,5	1.848,7	8,9	47,0	2.018,6	9,1	9,2
Hipotekarni krediti	213,8	1,3	338,8	1,6	58,5	380,5	1,7	12,3
Kreditni za kupnju automobila	124,9	0,7	99,2	0,5	-20,6	86,7	0,4	-12,6
Kreditni po kreditnim karticama	161,2	1,0	161,3	0,8	0,0	162,6	0,7	0,8
Prekoračenja po transakcijskim računima	1.205,3	7,2	1.181,9	5,7	-1,9	1.167,4	5,2	-1,2
Gotovinski nenamjenski krediti	2.455,3	14,6	2.641,2	12,7	7,6	2.700,6	12,1	2,2
Ostali kreditni stanovništvu	1.272,7	7,6	1.519,7	7,3	19,4	1.648,8	7,4	8,5
Ostali sektori	305,2	1,8	390,4	1,9	27,9	375,3	1,7	-3,9
Ukupno	16.833,1	100,0	20.788,2	100,0	23,5	22.281,2	100,0	7,2

Napomena: Od listopada 2013. iznos kredita umanjuje se za iznos naplaćenih naknada.

Izvor: HNB

udjelom od 11,4% te ostali nespecificirani krediti, s udjelom od 12,5% u ukupnim kreditima.

Promatra li se po djelatnostima, u sektoru trgovačkih društava najveće nominalno smanjenje kredita zabilježeno je kod djelatnosti trgovine (820,1 mil. kuna ili 4,1%), a potom informacija i komunikacija (340,2 mil. kuna ili 13,4%) te poljoprivrede (320,8 mil. kuna ili 6,7%). Najveće povećanje kredita ostvareno je kod djelatnosti smještaja i pripreme hrane (498,8 mil. kuna ili 7,3%), što je djelomice sezonskoga karaktera i povezano je s pripremom turističke sezone.

U strukturi ukupnih kredita trgovačkim društvima po djelatnostima dominirali su krediti djelatnosti građevinarstva (24,8%), prerađivačkoj industriji (20,6%) i trgovini (18,2%). U prvoj polovini 2014. krediti građevinarstvu pali su za 311,9 mil. kuna ili 1,2%, uglavnom smanjenjem kredita društvima koja se bave građenjem i održavanjem zgrada (projektiranje, građenje, izvođenje instalacija, fasadni radovi i slično). Krediti dani prerađivačkoj industriji porasli su za samo 114,4 mil. kuna ili 0,5%. Povećanje kredita toj industriji pretežito je bilo usmjereno na proizvodnju prehrambenih proizvoda i pića te gradnju brodova i čamaca, dok je kod većine ostalih djelatnosti uključenih u prerađivačku industriju došlo do smanjenja kredita.

Najveći doprinos povećanju kredita skupina B i C kod sektora trgovačkih društava odnosio se na kredite djelatnosti trgovine, koji su porasli za 503,6 mil. kuna ili 8,4%. Osim djelatnosti građevinarstva, koja je u distribuciji ukupnih B i C kredita trgovačkih društava sudjelovala s 24,8%, visinom tog udjela izdvajala se i djelatnost trgovine (20,7%), a svaka treća kuna kredita danih djelatnosti trgovine bankama nije ostvarivala prihod. I kod djelatnosti građevinarstva nenaplativim je ocijenjena trećina ukupnog iznosa odobrenih kredita, a u promatranom razdoblju prvi je put (od 2010., od kada se raspored po djelatnostima vrši u skladu s NKD-om 2007.) zabilježeno smanjenje B i C kredita kod te djelatnosti, za 0,5%. Istodobno je u djelatnosti usko povezanoj s građevinarstvom, poslovanju nekretninama, zabilježen snažan porast kredita rizičnih skupina B i C, za 426,3 mil. kuna ili 20,9%. Najrizičnija djelatnost u sektoru trgovačkih društava, s najvećim udjelom djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita, i dalje su bile informacije i komunikacije (50,8%). U ovoj djelatnosti u prvoj polovini

godine došlo je do osjetnog smanjenja B i C kredita (12,9%) te ukupnih kredita (13,4%), a te su promjene u prvom redu bile rezultat sklopljenih predstečajnih nagodba pojedinih dužnika. Visinom udjela kredita rizičnih skupina B i C slijedile su stručne, administrativne i druge uslužne djelatnosti (41,6%), a zatim poslovanje nekretninama (s 37,7%). Kod sve tri spomenute djelatnosti pokrivenost B i C kredita ispravicima vrijednosti na razini je prosjeka za kredite trgovačkim društvima.

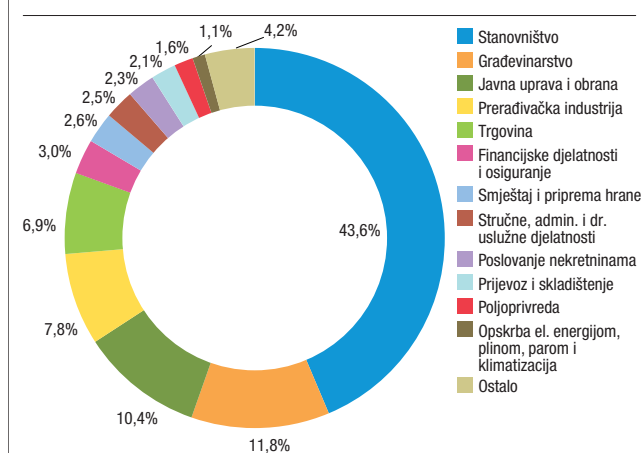
Sektor stanovništva nastavio se razduživati šestu godinu zaredom, ali nešto smanjenom dinamikom u odnosu na ranija razdoblja. Ipak, ključni procesi prisutni već dulje vrijeme zadržali su se i u prvoj polovini 2014. te su se nastavile smanjivati gotovo sve značajnije vrste kredita stanovništvu, osim gotovinskih nenamjenskih kredita. Ključan doprinos ukupnom padu kredita u odnosu na 2013. dali su stambeni krediti, smanjenjem za daljnjih 1,3 mlrd. kuna ili 2,3%. Bez utjecaja tečaja stambeni krediti su se smanjili za 1,8%, a jedini efektivan porast (od samo 0,2%) bio je ostvaren kod stambenih kredita vezanih za američki dolar. Stambeni krediti indeksirani u švicarskim francima zadržali su najveći iznos i stopu smanjenja u polugodištu, efektivno za 780,3 mil. kuna ili 3,6%.

U strukturi kredita stanovništvu dominirale su dvije vrste kredita na koje se na kraju prve polovine 2014. odnosilo tri četvrtine ukupnih kredita stanovništvu. Vodeća vrsta kredita, s udjelom od 46,0% u ukupnim kreditima stanovništvu, i dalje su bili stambeni krediti, a povećanjem iznosa gotovinskih nenamjenskih kredita porasla je značajnost tih kredita u strukturi kredita stanovništvu, na 30,9%. S daleko nižim udjelima izdvajali su se još samo prekoračenja po transakcijskim računima (6,9%) i ostali (nespecificirani) krediti (3,5%).

U prvoj polovini 2014. nastavilo se narušavanje kvalitete kredita stanovništvu, ali zamjetno sporijom dinamikom nego u protekloj godini. Udio rizičnih skupina B i C u ukupnim kreditima stanovništvu dosegao je 11,6% (Slika 59.). Porast problematičnih kredita bio je osobito vidljiv kod gotovinskih nenamjenskih kredita (za 186,6 mil. kuna ili 5,3%), ostalih kredita (za 177,8 mil. kuna ili 10,9%) i stambenih kredita (za 122,6 mil. kuna ili 2,6%). Kod gotovinskih nenamjenskih kredita udio kredita skupina B i C time je porastao na 9,8%, a kod ostalih kredita na 28,9%.

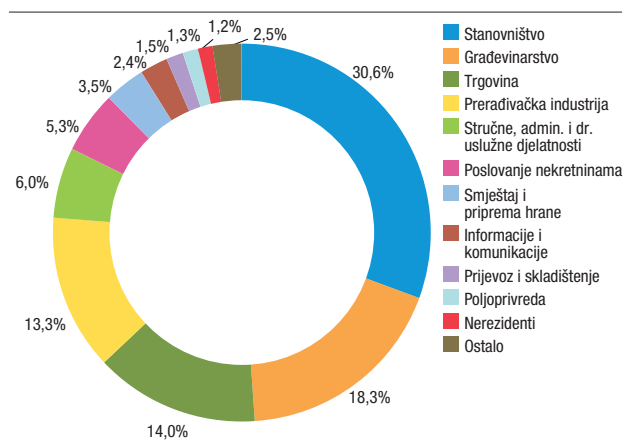
Stambeni krediti najznačajnija su vrsta kredita stanovništvu,

Slika 57. Struktura kredita banaka po djelatnostima na dan 30. lipnja 2014.

Izvor: HNB

Slika 58. Struktura djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita banaka po djelatnostima na dan 30. lipnja 2014.

Izvor: HNB

a kvaliteta tog dijela portfelja kontinuirano se urušava, pa je udio problematičnih stambenih kredita u ukupnima dosegao 8,6%. Pripadajući ispravci vrijednosti ponešto su nadjačali tu dinamiku pa je na kraju lipnja 2014. pokrivenost stambenih kredita bila viša nego na kraju 2013. godine (41,9% prema 39,4%). Najveći utjecaj na tu promjenu imalo je povećanje B i C stambenih kredita vezanih uz euro, koji su porasli za 6,1%, ali su zadržali iznadprosječnu kvalitetu kredita (5,2% ocijenjeno je problematičnim). Najlošiju kvalitetu imali su stambeni krediti vezani uz švicarski franak, s udjelom djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita u ukupnima od 12,8%. Bolju kvalitetu od stambenih kredita zadržali su jedino krediti za obrazovanje (1,6%), krediti po kreditnim karticama (4,3%), lombardni krediti (4,5%) i krediti za kupnju automobila (4,6%). Međutim, sve četiri spomenute vrste kredita zajedno imale su udio u ukupnim kreditima stanovništvu od samo 5,7% te nisu imale veći utjecaj na ukupnu kvalitetu portfelja kredita tom sektoru.

11.1.5. Adekvatnost kapitala

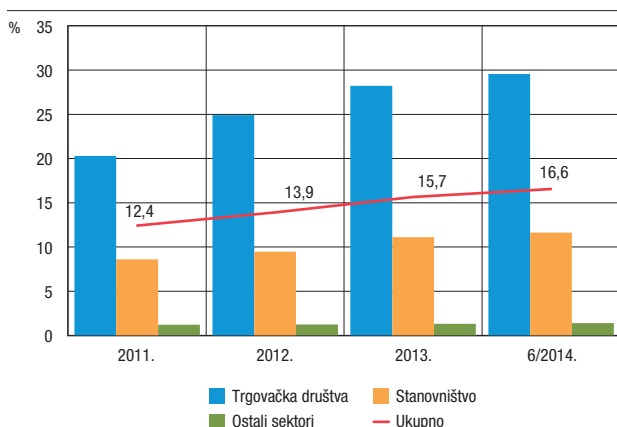
Od 1. siječnja 2014. okvir za utvrđivanje kapitala i stopa kapitala kreditnih institucija uređen je Uredbom (EU) 575/2013 i Direktivom 2013/36/EU. Nova pravila donijela su nove, strože definicije kapitala i širi obuhvat rizika (primjerice, uključivanje kreditnog rizika druge ugovorne strane za OTC derivate), ali i drugačije uređen sustav stopa kapitala. Tako je minimalna propisana stopa adekvatnosti kapitala nakon 1. siječnja 2014. određena s 8%, a sastoji se od redovnog osnovnoga kapitala od 4,5%, dodatnoga osnovnoga kapitala od 1,5% i dopunskoga kapitala od 2%. Također, dodatni kapitalni zahtjev gradi se postupno od zaštitnih slojeva: a) za očuvanje kapitala (kojemu je cilj akumulirati kapital u fazi pozitivnoga financijskog i ekonomskog stanja koji u razdoblju stresa omogućava nastavak poslovanja kreditnih institucija), b) protuciklički zaštitni sloj kapitala (s ciljem akumuliranja kapitala u fazi pretjeranoga kreditnog rasta kako bi se njime moglo apsorbirati gubitke u fazama stresa), c) za strukturni sistemski rizik (s ciljem zaštite od sistemskih rizika koji ne ovise o ciklusima) te d) za globalne i ostale sistemski važne institucije. Budući

da je minimalno propisana stopa adekvatnosti kapitala početkom 2014. bila uvećana samo za zaštitni sloj kapitala od 2,5%, zahtijevana adekvatnost kapitala iznosila je 10,5%, što je bilo smanjenje u odnosu na kraj 2013. godine kada je iznosila 12%. No, imajući na umu stupanj i razvoj sistemskih rizika strukturnoga karaktera, HNB je krajem svibnja ove godine uveo zaštitni sloj kapitala za strukturni sistemski rizik koji iznosi 1,5% za sve kreditne institucije, te dodatnih 1,5% moraju održavati institucije relativno većeg opsega i složenosti poslovanja. Tako se zahtijevana stopa adekvatnosti kapitala povećala na 12% za male i 13,5% za ostale kreditne institucije. Bitno je naglasiti kako se ovi dodatni kapitalni zahtjevi ne primjenjuju na institucije koje imaju supervizorski naložene pričuve na temelju zajedničke odluke kolegija supervizora od primjene ove Odluke do donošenja novih supervizorskih rješenja.

I u novom su okviru rizici poslovanja ostali pokriveni na adekvatan način – sve su stope kapitala na razini svih banaka bile osjetno više od propisanih minimuma. Na kraju lipnja 2014. stopa redovnog osnovnoga kapitala banaka iznosila je 20,1%, jednako kao i stopa osnovnoga kapitala. Stopa ukupnoga (regulatornoga) kapitala iznosila je 21,1%, što je bilo nešto više nego na kraju 2013. kada je iznosila 21,0%. Tijekom prve polovine 2014. smanjili su se i regulatorni kapital i ukupna izloženost riziku, ali je smanjenje izloženosti bilo nešto izrazitije, što je dovelo do rasta stope ukupnoga kapitala. Na smanjenje izloženosti utjecalo je relativno veliko smanjenje izloženosti na temelju dužničkih instrumenata kojima se trguje (za 41,8%), što se može povezati s promjenama odredaba povezanih s općim pozicijskim rizikom (za zonu 1, kod pristupa koji se temelji na dospelju, umjesto pondera 0,1% sada se primjenjuje ponder od 0,0%)¹⁷. Uvođenje novog rizika, rizika prilagodbe kreditnom vrednovanju, imalo je mali učinak, dok je izloženost kreditnom riziku, kreditnom riziku druge ugovorne strane i razrjeđivačkom riziku te riziku slobodne isporuke (u nastavku teksta: kreditni rizik) ostala gotovo nepromijenjena.

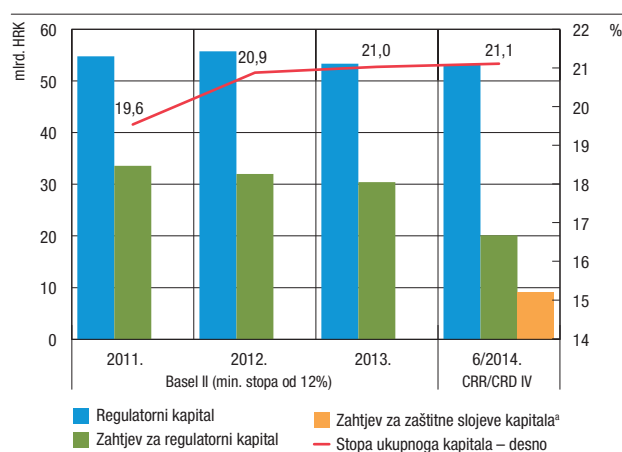
Zadržavanje ponderiranog iznosa izloženosti banaka kreditnom riziku na gotovo istoj razini bilo je rezultat smanjenja iznosa izloženosti koje se ponderiraju i rasta prosječnog pondera kreditnog rizika. Iznos izloženosti smanjio se za 2,6%,

Slika 59. Udio djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita banaka

Izvor: HNB

Slika 60. Stopa ukupnoga kapitala banaka

^a Zaštitni sloj za očuvanje kapitala i zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik
Izvor: HNB

17 Na temelju Rezultata Studije kvantitativnog učinka prijedloga Uredbe i Direktive o kapitalnim zahtjevima, srpanj 2012., www.hnb.hr

odražavajući pad poslovnih aktivnosti banaka, a posebice kreditiranja. Istodobno je došlo do porasta prosječnog pondera kreditnog rizika, s 54,0% na 55,5%. Pritom je kod standardiziranog pristupa ponder porastao s 55,7% na 56,1%. Osnovni uzroci rasta prosječnog pondera kreditnog rizika kod standardiziranog pristupa odnose se na stroža pravila ponderiranja za kategorije institucije i subjekti javnog sektora, što je dovelo do seljenja izloženosti s pondera 50% na više pondere rizika, te na uvođenje nove kategorije, kategorije izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza (engl. *exposures in default*), zbog čega je zamjetno porasla značajnost stavki koje se ponderiraju s ponderom 150%.

Iznos izloženosti koje se ponderiraju ponderom 50% (neto, nakon tehnika smanjenja kreditnog rizika) smanjio se za gotovo 6,5 mlrd. kuna ili 56,5%. Krajem 2013. najveći dio stavki na tom ponderu odnosio se na kategoriju javna državna tijela (sada se koristi termin subjekti javnog sektora), a zatim i na kategoriju institucije. U novom režimu ponderi za izloženosti raspoređene u te kategorije (u slučaju nepostojanja rejtinga, s dopijećem izloženosti dužim od tri mjeseca) ovise o stupnju kreditne kvalitete koji je dodijeljen državi sjedišta. Stoga se može pretpostaviti da je znatan dio tih izloženosti sada ponderiran s ponderom 100%. No u promatranom je razdoblju zabilježeno smanjenje iznosa izloženosti koje se ponderiraju tim ponderom, i to pod utjecajem više činitelja. Smanjile su se poslovne aktivnosti banaka, a time i iznos izloženosti, a ispravci vrijednosti nastavili su rast. Osim toga, dio izloženosti ranije ponderiranih sa 100% preselio se u novouvedenu kategoriju izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza. Ta je kategorija uvedena umjesto kategorije dospjela nenaplaćena potraživanja, a obuhvat joj je bitno širi¹⁸. Izloženosti raspoređene u kategoriju izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza, kod kojih su ispravci vrijednosti manji od 20% neosiguranog dijela izloženosti, ponderiraju se s ponderom 150%. Banke su na ponderu 150% iskazale 10,4 mlrd. kuna izloženosti ili 3,0% ukupne izloženosti koja se ponderira, što je znatno više od 6,4 mlrd. kuna ili 1,8% na kraju 2013. Poslije pondera 150%, visinom povećanja slijedio je ponder 35%, gdje je iznos izloženosti porastao za 3,7 mlrd. kuna, na 15,4 mlrd. kuna ili 4,5% ukupne izloženosti koja se ponderira. Na to je snažno utjecala jedna banka, koja se prvi put koristi povlaštenim ponderom za izloženosti osigurane stambenom nekretninom. Uz rast udjela izloženosti koje se ponderiraju sa 150%, valja još izdvojiti i utjecaj novouvedenog pondera 250% koji se primjenjuje na ulaganja u subjekte financijskog sektora, a koja su manja od ili jednaka 10% redovnog osnovnog kapitala institucije. S ponderom 250% banke su ponderirale 1,3 mlrd. kuna izloženosti ili 0,4% ukupne izloženosti koja se ponderira.

Unatoč smanjenju iznosa, stavke koje se ponderiraju s ponderom 100% i dalje su činile najveći dio ukupnog iznosa izloženosti koja se ponderira kreditnim rizikom – 39,0%. Slijedile su stavke koje se ponderiraju ponderom 0% (33,5%), a zatim one koje se ponderiraju s ponderom 75% (11,4%).

Zbog smanjivanja stope ukupnog kapitala na 8% kapitalni zahtjev za regulatorni kapital osjetno se smanjio, s 30,5 mlrd. kuna na 20,2 mlrd. kuna. No, uzimajući u obzir zaštitne slojeve kapitala, neiskorišteni je kapital ostao na gotovo jednakoj razini. Od 1. siječnja 2014. u RH se primjenjuje zaštitni sloj za očuvanje kapitala, a od 19. svibnja 2014. i zaštitni sloj za

Tablica 11. Regulatorni kapital, izloženost riziku i stope kapitala banaka

na dan 30. lipnja 2014., u milijunima kuna i postocima

	Iznos	Udio
Regulatorni kapital	53.187,8	100,0
Osnovni kapital	50.674,2	95,3
Redovni osnovni kapital	50.674,2	95,3
Instrumenti kapitala koji se priznaju kao redovni osnovni kapital	33.865,1	63,7
Zadržana dobit	16.384,2	30,8
Ostalo	424,9	0,8
Dodatni osnovni kapital	0,0	0,0
Dopunski kapital	2.513,6	4,7
Ukupan iznos izloženosti riziku	252.121,2	100,0
Iznosi izloženosti ponderirani rizikom za kreditni rizik, kreditni rizik druge ugovorne strane i razrjeđivački rizik te slobodne isporuke	222.465,0	88,2
Standardizirani pristup	192.435,3	76,3
Središnje države ili središnje banke	3.179,3	1,3
Trgovačka društva	63.078,4	25,0
Stanovništvo	66.680,1	26,4
Izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza	26.885,5	10,7
Ostalo	32.612,0	12,9
Pristup zasnovan na internim rejting-sustavima (IRB pristup)	30.029,7	11,9
Rizik namire/isporuke	0,0	0,0
Pozicijski, valutni i robni rizici	4.577,4	1,8
Operativni rizik	24.657,8	9,8
Prilagodba kreditnom vrednovanju	421,0	0,2
Stopa redovnog osnovnog kapitala	20,1	–
Stopa osnovnog kapitala	20,1	–
Stopa ukupnog kapitala	21,1	–

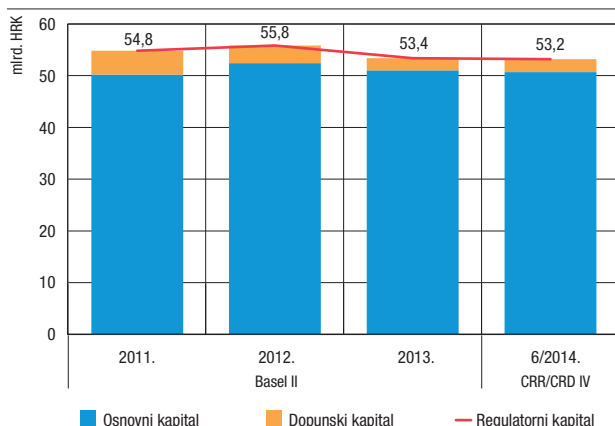
Izvor: HNB

strukturni sistemski rizik. Oba se sloja održavaju redovnim osnovnim kapitalom (koji se ne može koristiti za pokriće drugih rizika). Kreditne institucije koje ne udovoljavaju odredbama o zaštitnim slojevima kapitala podliježu restrikcijama povezanim s raspodjelom (poput isplate dividenda) i dužne su izraditi planove za očuvanje kapitala. Zaštitni sloj za očuvanje kapitala računa se množenjem ukupne izloženosti riziku s 2,5%, dok je zahtjev za strukturni sistemski rizik utvrđen u visini od 3% ukupne izloženosti riziku za velike kreditne institucije (čija imovina čini više od 5% ukupne imovine kreditnih institucija), a za ostale institucije u visini od 1,5%. Pritom su od obveze držanja zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik izuzete institucije kojima je prema zajedničkoj odluci kolegija supervizora na dan stupanja na snagu obveze bila propisana stopa veća od 12%. Na kraju lipnja 2014. banke su bile dužne izdvojiti 6,4 mlrd. kuna zaštitnog sloja za očuvanje kapitala te 2,9 mlrd. kuna zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik, što zajedno daje iznos od 9,2 mlrd. kuna.

Probleme u održavanju pojedinih propisanih stopa imale su Nava banka i Karlovačka banka. Nava banka na kraju lipnja

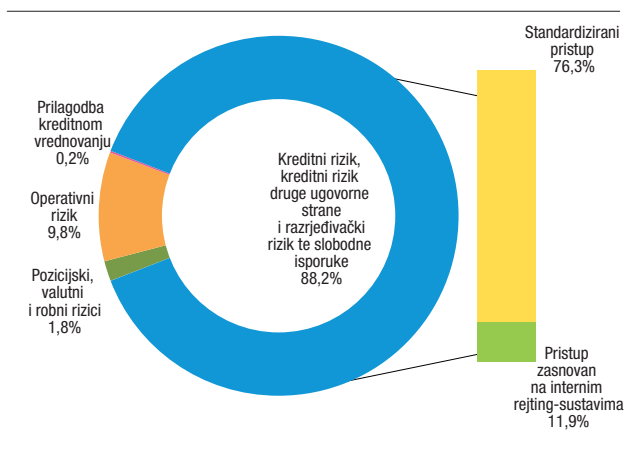
¹⁸ Proširenje se odnosi na sve izloženosti prema klijentu kojemu barem jedno potraživanje ima status dospjelog nenaplaćenog potraživanja duže od 90 dana ili se smatra vjerojatnim da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze (ne uzimajući u obzir mogućnost naplate iz kolaterala).

Slika 61. Regulatorni kapital banaka

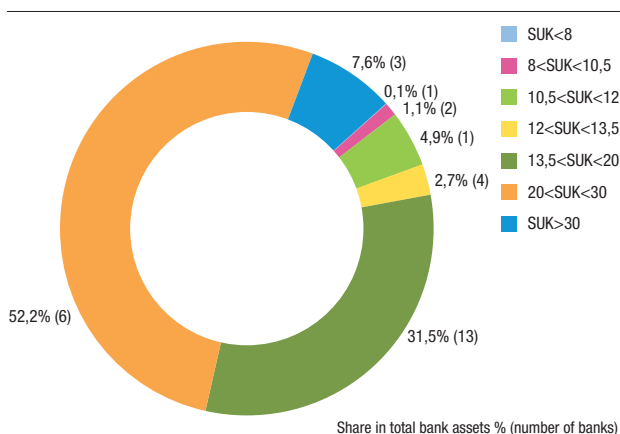
Izvor: HNB

Slika 62. Struktura ukupne izloženosti banaka riziku na dan 30. lipnja 2014.

Izvor: HNB

Slika 63. Distribucija stope ukupnoga kapitala (SUK) banaka na dan 30. lipnja 2014.

Izvor: HNB

2014. nije udovoljavala niti jednoj propisanoj stopi (HNB je u srpnju predložio otvaranje stečajnog postupka nad bankom), a Karlovačka banka nije ispunjavala stopu osnovnoga kapitala od najmanje 6%.

11.2. Stambene štedionice

Broj stambenih štedionica koje posluju u Republici Hrvatskoj nije se promijenio – na kraju prve polovine 2014. poslovalo ih je pet. I nadalje je jedna od njih bila u većinskom državnom vlasništvu, a preostale četiri u većinskom vlasništvu stranih dioničara (bilo izravnom ili neizravnom).

U promatranom polugodišnjem razdoblju imovina stambenih štedionica blago se smanjila, za 64,8 mil. kuna ili 0,9%, odnosno za 0,1% kad se izuzme utjecaj promjene tečaja. Zbog više stope smanjenja imovine banaka, udio imovine stambenih štedionica u ukupnoj imovini kreditnih institucija blago se povećao, s 1,8% na 1,9%.

Navedeno smanjenje ukupne imovine stambenih štedionica bilo je posljedica kretanja u tri štedionice, koje su iskazale smanjenje imovine u rasponu od 4,0% do 10,6%. Samo je jedna stambena štedionica u proteklom razdoblju povećala imovinu (za 7,7%), dok je imovina preostale stambene štedionice ostala neizmijenjena. Više od tri četvrtine ukupne imovine otpadalo je na stambene štedionice koje su u izravnom ili neizravnom većinskom vlasništvu dioničara iz Austrije, a one su i povećale svoj tržišni udio za više od jednoga postotnog boda (na 76,6%). Udio imovine štedionice u domaćem vlasništvu u ukupnoj imovini stambenih štedionica nastavio je opadati te je iznosio 3,7%. Blago se smanjio i tržišni udio imovine stambene štedionice u neizravnom većinskom vlasništvu talijanskih dioničara, na 19,8%.

11.2.1. Bilanca

Na kraju prve polovine 2014. ukupna imovina stambenih štedionica iznosila je 7,5 mlrd. kuna (Tablica 12.). Blago smanjenje imovine u promatranom razdoblju te slabe promjene imovine u prethodnim godinama upućuju na stagnaciju koja traje još od 2008.

Smanjenje bilance stambenih štedionica u odnosu na kraj 2013. posljedica je pada izvora financiranja, i to ponajviše primljenih kredita (gotovo isključivo kratkoročnih), koji su se smanjili za više od polovine, na 104,6 mil. kuna. Takvo kretanje obveza najviše se u imovini odrazilo na smanjenje ulaganja u trezorske zapise Ministarstva financija RH, gotovo za četvrtinu, a zatim na smanjenje stavke ostale imovine povezane s redovitim obračunom državnih poticajnih sredstava, odnosno zahtjevanjem potraživanja prema MF-u i izvršenjem obveze isplate tih sredstava stambenim štedištima.¹⁹

Zbog pada ulaganja u trezorske zapise MF-a te u manjoj mjeri pada ulaganja u obveznice RH, ukupna ulaganja u vrijednosne papire bila su manja za 5,1%. Neto krediti porasli su za 190,6 mil. kuna ili 4,7%, čime je njihov udio u ukupnoj imovini stambenih štedionica porastao na 56,3%. Ostvareno povećanje odobrenih kredita uglavnom je bilo rezultat porasta stambenih

¹⁹ U skladu s odredbama Zakona o dopuni Zakona o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje (Narodne novine, br. 139/2013.) državna poticajna sredstva na stambenu štednju prikupljenu u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2014. neće se isplatiti iz državnog proračuna Republike Hrvatske.

Tablica 12. Struktura imovine stambenih štedionica
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2012.		XII. 2013.			VI. 2014.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Gotovina i depoziti kod HNB-a	0,0	0,0	0,0	0,0	92,9	0,0	0,0	-55,6
Gotovina	0,0	0,0	0,0	0,0	92,9	0,0	0,0	-55,6
Depoziti kod HNB-a	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Depoziti kod bankarskih institucija	723,1	9,7	522,8	6,9	-27,7	526,6	7,0	0,7
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi HNB-a	594,1	8,0	435,9	5,8	-26,6	331,8	4,4	-23,9
Vrijednosni papiri	2.056,4	27,6	2.256,5	29,8	9,7	2.224,3	29,7	-1,4
Derivatna financijska imovina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kredit ^a	3.767,6	50,5	4.034,6	53,3	7,1	4.225,2	56,3	4,7
Kredit ^a financijskim institucijama	69,3	0,9	20,8	0,3	-70,0	85,6	1,1	311,2
Kredit ^a ostalim komitentima	3.698,3	49,6	4.013,8	53,1	8,5	4.139,7	55,2	3,1
Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Preuzeta imovina	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
Materijalna imovina (minus amortizacija)	5,3	0,1	3,9	0,1	-27,1	3,3	0,0	-14,8
Kamate, naknade i ostala imovina	363,5	4,9	310,8	4,1	-14,5	188,5	2,5	-39,3
Manje: Ispravak vrijednosti za gubitke na skupnoj osnovi ^b	54,1	0,7	-	-	-	-	-	-
UKUPNO IMOVINA	7.456,1	100,0	7.564,7	100,0	1,5	7.499,9	100,0	-0,9

^a Od listopada 2013. iznos kredita umanjuje se za iznos naplaćenih naknada (prije su iskazivane kao odgođeni prihod u obvezama).

^b Od listopada 2013. posebne rezerve za identificirane gubitke na skupnoj osnovi umanjuju iznos financijskih instrumenata na koje se odnose.

Izvor: HNB

Tablica 13. Struktura obveza i kapitala stambenih štedionica
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2012.		XII. 2013.			VI. 2014.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Kredit ^a od financijskih institucija	0,0	0,0	139,6	1,8	100,0	10,0	0,1	-92,8
Kratkoročni krediti	0,0	0,0	139,6	1,8	100,0	10,0	0,1	-92,8
Dugoročni krediti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Depoziti	6.344,9	85,1	6.359,0	84,1	0,2	6.359,0	84,8	0,0
Depoziti na transakcijskim računima	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Štedni depoziti	160,7	2,2	223,8	3,0	39,3	142,1	1,9	-36,5
Oročeni depoziti	6.184,1	82,9	6.135,2	81,1	-0,8	6.216,8	82,9	1,3
Ostali krediti	94,3	1,3	95,5	1,3	1,2	94,6	1,3	-0,9
Kratkoročni krediti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dugoročni krediti	94,3	1,3	95,5	1,3	1,2	94,6	1,3	-0,9
Derivatne financijske obveze i ostale financijske obveze kojima se trguje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izdani podređeni instrumenti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izdani hibridni instrumenti	97,8	1,3	88,4	1,2	-9,6	82,8	1,1	-6,3
Kamate, naknade i ostale obveze ^a	345,5	4,6	278,9	3,7	-19,3	260,2	3,5	-6,7
Ukupno obveze	6.882,4	92,3	6.961,4	92,0	1,1	6.806,7	90,8	-2,2
Dionički kapital	487,9	6,5	487,9	6,4	0,0	487,9	6,5	0,0
Dobit (gubitak) tekuće godine	67,5	0,9	29,9	0,4	-55,7	42,9	0,6	43,6
Zadržana (dobit) gubitak	25,1	0,3	91,1	1,2	262,6	120,1	1,6	31,9
Zakonske rezerve	6,7	0,1	8,2	0,1	22,8	9,0	0,1	10,0
Statutarne i ostale kapitalne rezerve	3,6	0,0	3,5	0,0	-1,2	-5,9	-0,1	-
Revalorizacijske rezerve	-17,1	-0,2	-17,2	-0,2	0,7	39,2	0,5	-
Dobit (gubitak) prethodne godine	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno kapital	573,7	7,7	603,4	8,0	5,2	693,2	9,2	14,9
Ukupno obveze i kapital	7.456,1	100,0	7.564,7	100,0	1,5	7.499,9	100,0	-0,9

^a Od listopada 2013. naplaćene naknade po kreditima, koje su do tada iskazivane kao odgođeni prihod u obvezama, umanjuju iznos danih kredita u imovini.

Izvor: HNB

kredita, za 145,3 mil. kuna ili 3,8%. Krediti financijskim institucijama porasli su u manjem iznosu (64,8 mil. kuna), ali relativno gledajući znatno izrazitije (311,2%), i to zbog utjecaja povećanja u jednoj stambenoj štedionici. Tri su stambene štedionice ostvarile porast odobrenih kredita, u rasponu od 12,0% do čak 65,2%, a preostale dvije štedionice iskazale su njihovo smanjenje.

Smanjenjem primljenih kredita za 130,5 mil. kuna (55,5%) prepolovila se značajnost ovog izvora sredstava i svela na samo 1,6% ukupnih izvora financiranja. Gotovo isključivi oblik financiranja stambenih štedionica i dalje su depoziti primljeni od stambenih štediša, s udjelom od 97,1% u ukupnim izvorima financiranja. Na kraju promatranog razdoblja iznosili su 6,4 mlrd. kuna, što je jednako iznosu tih depozita na kraju 2013. godine. Neznatno značenje imali su i hibridni instrumenti, s udjelom od 1,3% u ukupnim izvorima financiranja.

Stambene štedionice u prvoj polovini ove godine povećale su kapital za zamjetnih 14,9%, odnosno za 89,9 mil. kuna. U promatranom razdoblju nije bilo dokapitalizacija, pa je uz ostvarenu dobit u 2014. godini najveći doprinos povećanju kapitala bilo povećanje revalorizacijskih rezerva, za 56,4 mil. kuna. Ta stavka kapitala u sebi uključuje nerealizirani dobitak (ili gubitak) s osnove vrijednosnog usklađivanja financijske imovine raspoložive za prodaju, a redovito i znatno utječe na fluktuacije visine kapitala stambenih štedionica. Ova stavka u promatranom razdoblju značajno je porasla, zbog zamjetnog rasta ulaganja u vrijednosne papire raspoređene u portfelj raspoloživ za prodaju, kao i zbog povoljnoga kretanja njihove fer vrijednosti. Ovim povećanjem udio kapitala u pasivi bilance stambenih štedionica povećao se za 1,3 postotna boda, na 9,2%.

11.2.2. Zarada

Na kraju prve polovine 2014. stambene štedionice ostvarile su dobit iz poslovanja koje će se nastaviti (prije oporezivanja) u iznosu od 48,6 mil. kuna, što je u usporedbi s istim razdobljem prošle godine znatan porast dobiti, od 28,5 mil. kuna ili 142,1% (Tablica 14.). Sve stambene štedionice poslovale su s dobiti.

Znatan porast dobiti stambenih štedionica najviše je rezultat ostvarenog neto ostalog nekamatnog prihoda, dok su u istom razdoblju prošle godine na toj poziciji štedionice imale gubitak. Promjene ostalih stavki prihoda i troškova nisu znatno utjecale na kretanje dobiti. Velike promjene u računu dobiti i gubitka stambenih štedionica uobičajene su i najčešće su povezane s namjenom ulaganja u vrijednosne papire RH, odnosno kretanjem fer vrijednosti te rezultatima kupoprodaja vrijednosnih papira RH. Tako su u usporedbi s istim razdobljem 2013. na povećanje dobitaka u prvoj polovini 2014. utjecali veći obujam i veća tržišna vrijednost obveznica RH u portfelju vrijednosnih papira namijenjenih trgovanju od kojeg su stambene štedionice ostvarile više od 14,1 mil. kuna dobiti. Na kraju prve polovine prošle godine taj portfelj vrijednosnih papira štedionica je donio gubitak u iznosu od 6,2 mil. kuna.

Kamatni prihodi povećali su se za 6,3 mil. kuna ili 3,8%, pretežito zbog rasta prihoda od stambenih kredita, i to za 10,8%. Uz umjereni porast kamatnih troškova (3,5%), to je dovelo do povećanja neto kamatnog prihoda za 4,3%. Na smanjenje neto prihoda od provizija i naknada od 13,1% najviše su utjecali manje ostvareni prihodi za sklopljene ugovore o stambenoj štednji (15,1%).

Kretanje neto prihoda rezultiralo je osjetnim porastom operativnog prihoda (25,1%), a uz ostvarene uštede na

općim troškovima poslovanja (6,3%) i pozitivan utjecaj uklanjanja troškova rezerviranja i ispravaka vrijednosti (uglavnom na skupnoj osnovi), došlo je do rasta dobiti. Zbog navedenih kretanja oporavili su se pokazatelji profitabilnosti poslovanja stambenih štedionica, pa je tako u odnosu na kraj prve polovine 2013. ROAA porastao s 0,6% na 1,3%, a ROAE s 5,5% na 13,2% na kraju prve polovine 2014. Omjer općih troškova poslovanja i operativnog prihoda smanjio se sa 74,7% na 55,8%, čime se taj pokazatelj približilo prosječnoj troškovnoj efikasnosti banaka.

Broj zaposlenika u stambenim štedionicama nastavio se smanjivati te su na kraju prve polovine 2014. u štedionicama radile 343 osobe, što je 30 zaposlenika ili 8,0% manje nego na kraju 2013. Iako se istodobno odvijao proces smanjivanja imovine, ali sporijom dinamikom, zbog smanjenja broja zaposlenih porastao je pokazatelj iznosa imovine kojom upravlja zaposlenik štedionice, s 20,3 na kraju 2013. na 21,9 mil. kuna na kraju prve polovine 2014. godine. Visina tog omjera u porastu je od druge polovine 2012., a od početka 2013. redovito je viša od vrijednosti pokazatelja za banke.

Tablica 14. Račun dobiti i gubitka stambenih štedionica

za promatrana razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	Iznos		Promjena
	I. – VI. 2013.	I. – VI. 2014.	
Poslovanje koje će se nastaviti			
Kamatni prihod	166,5	172,8	3,8
Kamatni troškovi	96,8	100,2	3,5
Neto kamatni prihod	69,7	72,7	4,3
Prihod od provizija i naknada	32,8	29,0	−11,5
Troškovi provizija i naknada	4,6	4,6	−2,0
Neto prihod od provizija i naknada	28,2	24,5	−13,1
Prihod od vlasničkih ulaganja	0,0	0,0	–
Dobici (gubici)	−6,2	17,8	–
Ostali operativni prihodi	3,3	1,6	−52,1
Ostali operativni troškovi	11,8	12,1	3,0
Neto ostali nekamatni prihod	−14,7	7,3	–
Ukupno operativni prihod	83,1	104,4	25,6
Opći administrativni troškovi i amortizacija	62,1	58,2	−6,3
Neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke	21,0	46,2	119,9
Troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja	0,9	−2,4	–
Ostali dobici (gubici)	0,0	0,0	–
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, prije poreza	20,1	48,6	142,1
Porez na dobit od poslovanja koje će se nastaviti	4,3	5,7	32,9
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, nakon poreza	15,8	42,9	172,0
Poslovanje koje se neće nastaviti			
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje se neće nastaviti, nakon poreza	0,2	0,0	−100,0
Dobit (gubitak) tekuće godine	16,0	42,9	168,6

Izvor: HNB

Tablica 15. Klasifikacija plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza stambenih štedionica po rizičnim skupinama na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2012.		XII. 2013.			VI. 2014.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Rizična skupina A	5.979,0	99,5	6.234,4	99,2	4,3	5.822,5	99,0	-6,6
Rizične skupine B-1, B-2 i B-3	29,7	0,5	48,3	0,8	62,7	53,4	0,9	10,6
Rizična skupina C	2,7	0,0	3,8	0,1	42,7	4,3	0,1	12,8
Ukupno	6.011,4	100,0	6.286,5	100,0	4,6	5.880,3	100,0	-6,5

Izvor: HNB

Tablica 16. Pokrivenost ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza stambenih štedionica ispravcima vrijednosti i rezerviranjima

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2012.	XII. 2013.	VI. 2014.
Ukupni ispravci vrijednosti plasmana i rezerviranja za preuzete izvanbilančne obveze	61,2	66,7	64,6
Ispravci vrijednosti i rezerviranja	6,7	12,1	14,2
Ispravci vrijednosti i rezerviranja za gubitke na skupnoj osnovi	54,5	54,6	50,4
Ukupni plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	6.011,4	6.286,5	5.880,3
Pokrivenost (%)	1,0	1,1	1,1

Izvor: HNB

11.2.3. Kreditni rizik

Iznos ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza stambenih štedionica tijekom prve polovine 2014. smanjio se za 6,5%, na 5,9 mlrd. kuna. Uzrok smanjenju ukupnog iznosa stavki izloženih kreditnom riziku bio je znatan pad dužničkih vrijednosnih papira raspoređenih u portfelj kredita i potraživanja (66,0%) koji je, unatoč porastu odobrenih kredita, utjecao na smanjenje cijelog portfelja kredita i potraživanja stambenih štedionica za 6,0%. Dodatni utjecaj na smanjenje stavki izloženih kreditnom riziku imalo je smanjenje preuzetih izvanbilančnih obveza (47,5%) te smanjenje iznosa vrijednosnih papira raspoređenih u portfelj financijske imovine koja se drži do dospjeća (3,6%).

Najkvalitetniji plasmani i preuzete izvanbilančne obveze klasificirani u rizičnu skupinu A u promatranom razdoblju smanjili su se za 6,6%. Stopa tog smanjenja malo je viša od smanjenja ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza, pa se u skladu s tim i udio rizične skupine A u ukupnim plasmanima blago smanjio. Unatoč tome, taj udio je i dalje visok te je na kraju prve polovine 2014. iznosio 99,0%. Zbog pogoršanja kvalitete plasiranih kredita, plasmani i preuzete izvanbilančne obveze koje su štedionice klasificirale u rizične skupine B i C porasli su za 10,8% te su činili preostalih 1,0% ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza. U tom se udjelu više od 90,0% odnosilo na plasmane rizične skupine B.

Odobreni krediti i dalje su najznačajniji oblik plasmana stambenih štedionica, s udjelom u ukupnim plasmanima i preuzetim izvanbilančnim obvezama od 72,7%. U odnosu na kraj 2013. iznos bruto kredita porastao je za 4,7%, a znatniji od toga bio je rast kredita klasificiranih u rizične skupine B i C (10,8%). Unatoč tom porastu, kvaliteta kreditnog portfelja

stambenih štedionica nije se narušila, te se udio djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita u ukupnima zadržao na samo 1,3%. Podjednaki udio kredita rizičnih skupina B i C imao je portfelj kunskih kredita bez valutne klauzule (1,2%) i kunskih kredita s valutnom klauzulom u eurima (1,4%). Dospjela nenaplaćena potraživanja starija od 90 dana i nadalje su imala gotovo neznatan udio u strukturi ukupnih plasmana stambenih štedionica (manji od 0,5%).

Ukupni ispravci vrijednosti i rezerviranja na kraju prve polovine 2014. bili su manji za 3,1%, što je posljedica smanjenja plasmana rizične skupine A, koja ima dominantan udio u strukturi plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza stambenih štedionica. Zbog toga su se ispravci vrijednosti i rezerviranja za gubitke na skupnoj osnovi smanjili za 7,7%. Na kretanje ukupnih ispravaka vrijednosti i rezerviranja manji utjecaj od toga imalo je istodobno pogoršanje kvalitete plasmana stambenih štedionica te povećanje pripadajućih ispravaka vrijednosti i rezerviranja za rizične skupine B i C, za 17,4%. Pokrivenost ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza ispravcima vrijednosti i rezerviranjima nije se promijenila i iznosila je 1,1%, a pokrivenost rizičnih skupina B i C povećala se za 1,5 postotnih bodova, na 24,6%.

11.2.4. Adekvatnost kapitala

U stambenim je štedionicama uvođenje novoga kapitalnog režima donijelo rast stope ukupnoga (regulatornoga) kapitala. Na kraju prve polovine 2014. stopa je iznosila 23,3%, što je bilo osjetno više u odnosu na kraj 2013., kada je iznosila 20,5%. Osjetan porast dogodio se pod dvojakim utjecajem rasta regulatornoga kapitala i smanjenja izloženosti rizicima. Regulatorni kapital porastao je za 2,9%, dok se ukupna izloženost rizicima zamjetno smanjila, za 9,6%. Ponajprije je tomu pridonijela niža izloženost kreditnom riziku (11,3%), a osjetno manji učinak imalo je smanjenje izloženosti operativnom riziku (3,2%). Porasla je jedino izloženost tržišnim rizicima, zbog rasta izloženosti na temelju dužničkih instrumenata kojima se trguje, i to za 9,8%.

Na smanjenje ponderiranog iznosa izloženosti kreditnom riziku utjecalo je smanjenje iznosa izloženosti koja se ponderira, zbog smanjenja poslovnih aktivnosti, te smanjenje prosječnog pondera kreditnog rizika, s 36,2% na 33,3%. Smanjenju pondera pridonijelo je jačanje udjela stavki koje se ponderiraju s 35% i 75%, i to na račun smanjenja udjela stavki koje se ponderiraju s ponderima 50% i 100%. Stambene štedionice su dakle pojačale korištenje povlaštenog pondera za izloženosti osigurane stambenom nekretninom (35%), kao i korištenje pondera 75% za kategoriju stanovništvo. Novim okvirom ublaženi su uvjeti za raspoređivanje izloženosti u tu kategoriju – maksimalni iznos izloženosti povećao se na 1 mil. eura, a institucije sada same utvrđuju postoji li dovoljna razina granularnosti portfelja.

Kratice i znakovi

Kratice

BDP	–	bruto domaći proizvod
BDV	–	bruto dodana vrijednost
BZ	–	blagajnički zapisi
CHF	–	švicarski franak
CNY	–	juan renminbi
DZS	–	Državni zavod za statistiku
EBA	–	Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo
ESB	–	Europska središnja banka
EU	–	Europska unija
EUR	–	euro
Fed	–	američka središnja banka (engl. <i>Federal Reserve System</i>)
fik.	–	fiksni
HAC	–	Hrvatske autoceste
Hanfa	–	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HBOR	–	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HC	–	Hrvatske ceste
HFP	–	Hrvatski fond za privatizaciju
HNB	–	Hrvatska narodna banka
HPB	–	Hrvatska poštanska banka
HZMO	–	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	–	Hrvatski zavod za zapošljavanje
Ina	–	Industrija nafte d.d.
JPY	–	jen
MF	–	Ministarstvo financija
mil.	–	milijun
mlrd.	–	milijarda
NKD	–	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NRP	–	neto raspoložive pričuve
RH	–	Republika Hrvatska
ROAA	–	profitabilnost prosječne imovine (engl. <i>Return on Average Assets</i>)
ROAE	–	profitabilnost prosječnoga kapitala (engl. <i>Return on Average Equity</i>)
SAD	–	Sjedinjene Američke Države
SDR	–	posebna prava vučenja
SMTK	–	Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
tis.	–	tisuća
T-HT	–	Hrvatske telekomunikacije d.d.
USD	–	američki dolar
UFPI	–	usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene
VIKR	–	valutno inducirani kreditni rizik
ZOKI	–	Zakon o kreditnim institucijama

Znakovi

–	–	nema pojave
....	–	ne raspolaže se podatkom
0	–	podatak je manji od 0,5 upotrijebljene jedinice mjere
	–	prosjeak
a, b, c,...	–	oznaka za napomenu ispod tablice i slike
*	–	ispravljen podatak
()	–	nepotpun, nedovoljno provjeren podatak

ISSN 1848-7505 (online)